

FORUM

UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE

15 Časopis Univerzity Karlovy v Praze

3
/ 09

DVACET LET SVOBODNÉ
UNIVERZITY KARLOVY

VYBRANÉ PUBLIKACE NAKLADATELSTVÍ KAROLINUM

Pavlíček, Václav:

O české státnosti 3. Demokratický a laický stát

Praha, Karolinum 2009, brož., 544 str., I. vydání, cena 400 Kč

Třetí díl statí, přednášek a rozhovorů významného českého znalce ústavního práva a odborníka na Benešovy dekrety, se věnuje problematice české státnosti a významným hodnotám, jež se promítají i do veřejného života české společnosti. Některé statí navazují na témata obsažená v předchozích svazcích, jiné řeší oblasti, kterým nebyla dosud věnována pozornost (např. vztahy katolické církve ke státu a svoboda vyznání, svoboda projevu ad.). První část publikace obsahuje projevy a statí, které se zabývají českou státní ideou a trvajícím spory o tradice a hodnoty české státnosti a o demokratické uspořádání státu. Druhá část je věnována problematice laického státu a diskusím o řešení vztahu katolické církve a státu. Třetí část pak politickým právům a ústavním změnám při vytváření demokratického systému v ČR. Rozsáhlejší text se zabývá teoretickou koncepcí ústavy a perspektivami české ústavnosti v stále intenzivněji se integrující

Evropské unii. Značná pozornost je věnována vzájemným vztahům nejvyšších ústavních orgánů, zejména úloze prezidenta republiky jako hlavy státu a roli soudů jako významných činitelů při vytváření demokratického právního státu. Závěrečný oddíl připomíná některé osobnosti, které podstatně ovlivnily českou státnost a její dějinný vývoj (J. Hlávka, J. Hájek, Z. Mlynář a Z. Jičínský). Kniha je doplněna dokumenty, které se vztahují k hlavnímu tématu knihy – k hodnotám laického státu.

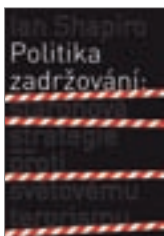
Pánek, Jaroslav – Tůma, Oldřich:

A History of the Czech Lands

Praha, Karolinum 2009, brož., 640 str., I. vydání, cena 990 Kč.

Anglická verze Dějin českých zemí je první prací, která v podobném rozsahu a kvalitě představuje českou historii zahraničnímu čtenáři. Systematický výklad zahrnuje české dějiny od prehistorického utváření naší krajiny až po vznik České republiky v roce 1993. Historie jedné z nejmladších členských zemí Evropské

unie je v knize přiblížena s důrazem na vývoj české společnosti, národnostních menšin, kultury, náboženství, ekonomie i průmyslu, v novějších dějinách pak na proměny společenského života v kontextu politických změn. Kniha je reprezentativním obrazem současného českého dějepisce a reflexe české minulosti a kultury vůbec. Je ideálním pramenem pro základní orientaci v historii střední Evropy pro zahraniční návštěvníky a nepostradatelnou příručku pro zahraniční studenty a odborníky.

Shapiro, Ian:

Politika zadržování. Staronová strategie proti světovému terorismu

Praha, Karolinum 2009, brož., 174 str., I. vydání, cena 180 Kč.

Kniha známého amerického politologa Iana Shapira z roku 2007 se věnuje současné zahraniční politice Spojených států, která po 11. září čelí zcela novým výzvám. Představuje politiku zadržování (containment) jako alternativu k nefunkční Bushově doktríně. Politika

zadržování přizpůsobená realitě 21. století podle Shapira nabízí „nejlepší ochranu Američanů před násilnými útoky a zároveň je nejlepším způsobem, jak zachovat demokracii v Americe a také ji šířit ve světě“. Shapirova smělá vize bezpečnosti ve světě po 11. září připomíná Dlouhý telegram George Kennana, ve kterém byla strategie zadržování poprvé představena. Ve druhé polovině 20. století pomohla Americe vyhrát studenou válku a Shapiro ve své další brilantní analýze mocenských strategií ukazuje, nakolik má šanci uchránit Spojené státy před hrozbou světového terorismu.

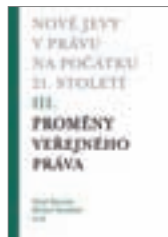
Kejř, Jiří:

Jan Hus známý i neznámý (Resumé knihy, která nebude napsána)

Praha, Karolinum 2009, brož., 138 str., I. vydání, cena 150 Kč.

Jiří Kejř vypráví přístupnou formou příběh života Mistra Jana Husa, systematicky vysvětluje pohyby jednání tohoto významného myslitele i podstatu jeho individualistického založení. Shrnuje tak své početné práce, které se Husa dotkly nebo zcela zásadně analyzovaly okolnosti jeho

procesu u kurie a na koncilu kostnickém. Podává zhuštěné vysvětlení nepřesných či zavádějících tvrzení, která se objevují ve velmi bohaté odborné i popularizující husovské literatuře. Právě shrnutí a vyvrácení dosavadních omylů kolem Husa, jeho přátel i protivníků jsou hlavním cílem Kejřovy knihy. Přestože autor osobně pokládá svoji novou knihu za pouhý zlomek díla, jež by mělo o osobnosti Husova formátu vzniknout, lze ji právem považovat nikoli za fragment, ale za koncentrovaný, hodnotný extrakt zamýšlené, ale nerealizované obsáhlé monografie.

Tomášek, Michal:

Nové jevy v právu na počátku 21. století – sv. 3 – Proměny veřejného práva

Praha, Karolinum 2009, váz., 488 str., I. vydání, cena 290 Kč.

Třetí svazek připravované pětidílné monografie Nové jevy v právu na počátku 21. století, jejíž autorský kolektiv vede profesor Michal Tomášek a hlavními redaktory jednotlivých dílů jsou vědeckí pracovníci Právnické fakulty UK, je věnován impulsům, které

působí na proměny současného systému veřejného práva. Autoři se zaměřili zejména na hlediska, která jsou podle posledních výzkumů nejvýraznějšími nositeli proměn celého veřejnoprávního systému. Všechny kapitoly spojuje jejich souvislost s nadnárodními jevy, ať už mezinárodními, nebo evropského právního původu. Vedle významné europeizace byly předmětem zkoumání i další impulsy, např. důkladné zhodnocení normotvorby veřejné správy, její kontrola, zejména v procesu nového správního soudnictví, či rostoucí úloha soudů na mezinárodní, evropské a národní úrovni, včetně práva životního prostředí. Každá část je doplněna literaturou k danému tématu. Dále vyjdou následující svazky: 1. Historické impulsy rozvoje práva, 2. Teoretické a ústavní impulsy rozvoje práva, 4. Proměny soukromého práva a jako 5. svazek reprezentativní anglický výtah z předchozích dílů.

Funda, Otakar A.:

Když se rákos chvěje nad hladinou

Praha, Karolinum 2009, brož., 242 str., I. vydání, cena 260 Kč.

Jak je již z názvu patrné, tato kniha, třebaže obsahuje filozofické fragmenty a texty, je spíše sbírkou osobních autorových výpovědí a otevřeného přemítání než uzavřenou odbornou studií. Filozof, teolog a religionista Otakar A. Funda se v ní ohlíží za dosavadní cestou svého myšlenkového směřování. Kniha zachycuje jeho klíčová

životní témata, dává nahlédnout do jeho myšlenkového vývoje i do současné názorové pozice. V tomto smyslu může čtenářům sloužit také jako klíč k lepšímu porozumění Fundovým předchozím textům. Publikace přináší rovněž kompletní autorovu bibliografii i z let 1965–2008.

Chromá, Marta:

New Introduction to Legal English – Vol. I

Praha, Karolinum 2009, brož., 564 str., dotisk 5. (2.) vydání, cena 350 Kč.

Dotisk učebnice právnické angličtiny. Učebnice ve dvou dílech představuje značně rozšířenou podobu předchozí knihy Introduction to Legal English přinášející úvod do angloamerického systému práva. Dvanáct lekcí prvního dílu přináší formou krátkých textů a množství metodických cvičení základní informace o ústavním

systému a o právu veřejném, soukromém, rodinném atd.; seznamuje rovněž s různými podobami smluv. V každé lekci jsou zařazena i cvičení gramatická a překladová. Svazek uzavírají opakovací cvičení, klíč a slovník. Učebnice je určena především studentům právnických fakult, ale i praktikujícím právníkům, soudcům a státním zástupcům.

V minulém FORU jste se mohli dočíst o humanitních vědách na Univerzitě Karlově.

Elektronickou podobu čísla ve formátu PDF můžete najít na adrese <http://iforum.cuni.cz>

Toto monotematické číslo FORA je koláží fragmentů a vybraných úhlů pohledu na dobu nedávno minulou. Za cíl si klade tuto dobu připomenout, nikoliv ji postihnout v celé její šíři.

**FORUM 3/2009, sešit 15,
Časopis Univerzity Karlovy v Praze**

Vydává: UK. Redakce: I 16 36 Praha 1, Ovocný trh 3,
Odbor vnějších vztahů

Redakci řídí:
doc. M. Šobr, prorektor pro vnější vztahy

Odpovědní redaktoři:
V. Hájek, K. Hamanová, K. Kadlecová, Jan Švelch,
Jaroslav Švelch, V. Veselá

Telefon: 224 491 248, fax: 224 491 309,
e-mail: forum@cuni.cz

Grafická úprava:
L. Doležel

*Nevyžádané rukopisy se nevracejí.
Redakce si vyhrazuje právo na úpravu
autorských příspěvků a jejich krácení.
Forum UK je rozšiřováno zdarma
na akademické půdě. Vychází čtvrtletně.*

*Za obsah článku plně zodpovídá jeho autor.
Stanoviska obsažená v textu
nemusejí vyjadřovat názor redakce.*

*Toto číslo vyšlo v listopadu 2009.
Registrace MK ČR 72 79.
Tištěná verze: ISSN 1211-1724.*

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

toto číslo časopisu FORUM vychází ve dnech nadcházejících podzimních výročí významných pro naši zemi, naši univerzitu, pro každého z nás. Kromě výročí vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 a temné reminiscence na brutální nacistický útok na české vysoké školy, jejichž studenti se nechtěli smířit s totalitním režimem v roce 1939, jde samozřejmě o výročí pádu komunistické totality a obnovu svobody a autonomie vysokých škol v roce 1989. Právě tomuto dvacetiletému výročí reflektujícímu, jací jsme byli a jací jsme, je věnováno toto FORUM.

Úvah na téma kam, kudy, s kým a za jakou cenu jsme za těch dvacet let došli, bude v těchto dnech nepochybně bezpočet. Jako pamětník jedné – dnes už našťásti mrtvé – totality prohlašuji, že navzdory neschopnosti politické reprezentace zabránit nekontrolované eskalaci zadlužení státu, jeho marginalizaci v Evropě, proliferaci korupce a ohrožení občanské společnosti a dalším negativním jevům bezvýhradně miluji, prožívám a respektuji svobodu, kterou jsme získali. A také vím, že mi tento pocit nikdy nezevšední. Byl bych rád, kdyby paradigma svobody a odpovědnosti jako dvou stran téže mince prostupovalo do co největší části naší společnosti. Spoluprožívání, kultivace a ochrana tohoto principu by ostatně měly patřit i k jednomu z hlavních mravních imperativů života naší akademické obce.

A kam jsme za oněch dvacet inspirativních a složitých let došli jako univerzita? Z pohledu kvantitativních parametrů je náš společný výkon úctyhodný. Dokládá to např. více než dvojnásobný počet studentů, a to při jen malém nárůstu počtu akademických pracovníků, sedminásobný vědecký výkon a trvalý nárůst jeho mezinárodního přesahu. Obnova a modernizace mnoha desítek cenných, ale po řadu desetiletí zanedbávaných objektů. Trvalý vzestup v mezinárodních žebříčcích univerzit. V tomto smyslu tedy univerzita odpovědně využila získané svobody, aby i v 21. století naplňovala stále živé vize svého zakladatele.

Kromě těchto měřitelných a vyčíslitelných cílů dala zakládací listina univerzité do vínku i odpovědnost za hodnoty, které v zásadě kvantifikovat nejdou: třeba starost o obecné dobro a povznesení lidského intelektu, úsilí o pravdivé poznání a dokonce o moudrost a také péči o kultivaci nadání a zdravého úsudku. Jsem přesvědčen, že vědomí této odpovědnosti bylo jedním z nepřehlédnutelných zdrojů statečných občanských postojů studentů, kteří před dvaceti lety započali nejzásadnější historickou změnu naší země v moderních dějinách. Reflexe toho, jak věrně a pravdivě jsme převzali tento odkaz a plníme své poslání, nepatří do výročních zpráv a úředních výkazů. Je to především naše osobní, nepřímá reflexe cesty, kterou každý z nás prošel, zmapování stop a otisků, které na ní každý z nás zanechal. Dvacetileté výročí naší novodobé svobody je příležitostí a výzvou právě pro takové zamyšlení. Věřím, že texty tohoto čísla FORA pro něj mohou být dobrou výzvou a inspirací.

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.
rektor Univerzity Karlovy v Praze

TITULNÍ STRANA ON THE COVER

Foto: Archiv UK

EDITORIAL

1

STALO SE NEWS

Děni na Univerzitě Karlově / *Recent Months at CU*

4

KALENDÁŘ AKCÍ COMPLETE SCHEDULE OF 20TH ANNIVERSARY EVENTS

10

VĚDA PRO PRAXI RESEARCH IN PRACTICE

Mladí historikové /
Young Historians

11

TÉMA

DVACET LET SVOBODNÉ UNIVERZITY KARLOVY

TWENTY YEARS OF FREEDOM AT CHARLES UNIVERSITY

Jiří Přenosil: Deset
pražských dnů /
*November Days
of 1989 in Prague*

12

ROZHOVOR INTERVIEW

O počátcích svobodné univerzity s profesory Paloušem
a Wilhelmem / *Discussing the First Years of the Free
University with Former Rectors Palouš and Wilhelm*

19

Miloslav Petrušek: Otevřeně a bez skrupulí / *The Way It
Really Happened*

24

Karel Malý: Bylo to před dvaceti léty / *It Happened Twenty
Years Ago*

28

O demokracii a studentské angažovanosti: Rozhovor
se Šimonem Pánkem a Jiřím Boudalem / *Talking Democracy
and Student Engagement: Interview with Šimon Pánek
and Jiří Boudal*

30

INVENTURA DEMOKRACIE DEMOCRACY CHECK

Akce studentů z Inventury demokracie / Democracy Check and Related Events **33**

Jakub Bachtík: Myslet si, že žijeme v demokracii, nestačí / Democracy Cannot Be Taken for Granted **34**

Jakub Bachtík: Výmluvy politiků už známe nazpaměť / What We Have Come to Know about Politicians and Their Excuses **36**

Jaroslav Bican: Anketa pro cestující / The Democracy Survey Project **38**

Silvie Mitlenerová: Listopadové zakončení Inventury demokracie / Democracy Check – the Final Phase **39**

Anketa s organizátory Inventury demokracie / Poll with the People Behind Democracy Check **40**

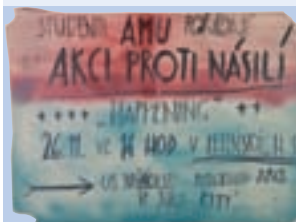
Jakub Bachtík: Studenti na roztrhání aneb Pohled do zákulisí Inventury demokracie / Behind the Scenes of Democracy Check **41**

KVÍZ QUIZ

43

Co se stalo řečí čísel – tabulkové srovnání roků 1989 a 2008 / Achievements of the Past 20 Years – Comparing 1989 and 2008 **45**

FOTOREPORTÁŽ PHOTO STORY

46

Michal Svatoš: Budovy Univerzity Karlovy po roce 1989 / Buildings of Charles University After 1989 **54**

Petr Cajthaml, Zdeněk Pousta: Listopad 1989 a rehabilitace / November 1989 and the Rehabilitation **56**

Josef Petráň: Glosy k úloze pražských studentů v „sametové revoluci“ / Students in Prague and Their Role in the Velvet Revolution **60**

SAP UK

ALUMNI

Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy v Praze – Carolinum / Association of Graduates and Friends of Charles University – Carolinum **64**

Jiří Flam: Studentský klub v Celetné / The Charles University Student Club **66**

AS UK

Daniel Feranc: Zasedání akademického senátu / Meeting of the Academic Senate **67**

● 3.–7. června 2009

600 let lipské univerzity – běh na dlouhou vzdálenost

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV UK

překonávali běžci v historických kostýmech, akce vyvrcholila předáním štafetového kolíku rektorovi lipské univerzity. Příchod do Lipska byl načasován na dobu konání Městských slavností, 7. června.

Celkem 40 studentů a zaměstnanců Univerzity Karlovy a Univerzity Lipsko se vydalo při příležitosti **600. výročí založení Univerzity Lipsko** na trasu Praha–Lipsko. Studenti i zaměstnanci obou univerzit uběhli trasu dlouhou téměř 300 km; stejnou cestou se před 600 lety vydali i zakladatelé Univerzity Lipsko. Kromě zdolání stovek kilometrů bylo cílem běhu připomenout historický význam této události, blíže představit obě univerzity a poukázat na jejich dlouholetou spolupráci. Část trasy

● 11. května 2009

**Tisková konference *Současnost a perspektivy*
I. lékařské fakulty UK a Všeobecné fakultní nemocnice
na Karlově náměstí**

Za jeden stůl zasedli zástupci akademické obce, Všeobecné fakultní nemocnice (VFN), Ministerstva zdravotnictví a města Prahy, aby reagovali na informace o možném zrušení Všeobecné fakultní nemocnice na pražském Karlově náměstí. „Každé slušné velkoměsto má ve středu města nemocnici, která má tradici a která se může rozvíjet a modernizovat tak, aby odpovídala požadavkům 21. století. Věříme, že Všeobecná fakultní nemocnice tuto perspektivu má, a za fakultu říkám, že chceme tento areál rozvíjet,“ vyjádřil stanovisko I. lékařské fakulty UK její děkan prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc.

● 13. května 2009

Rektorský sportovní den

Studenti a vyučující pražských fakult UK se na konci letního semestru převlékli do sportovního, aby se zapojili do již tradičního Rektorského sportovního dne, který se konal pod záštitou rektora UK prof. Václava Hampla. Kromě soutěží ve sportovních hrách byl velký zájem o aerobik a aqua aerobik, pro příznivce sportu v přírodě byla připravena cyklistická vyjížďka, kanoistický sjezd Sázavy, noční orientační běh a přírodní víceboj. Pro studenty UK se zdravotním postižením, ale i pro žáky školy Jaroslava Ježka pro zrakově postižené a klienty Centra Paraple byl naplánován program v podolské loděnici Regata. Centrum sportovních aktivit zdravotně postižených navštívil i rektor UK prof. Václav Hampl.

● 13. května 2009

Připomínka 40 let od úmrtí kardinála Josefa Berana

Kardinál Miloslav Vlk požehnal základnímu kamenu k pomníku kardinála Berana. Slavnostní akt se uskutečnil v Dejvicích před sídlem České biskupské konference, Katolické teologické fakulty a Arcibiskupského semináře, kde kardinál Beran působil 10 let jako rektor.

Opoledne v prostorách Katolické teologické fakulty UK diskutovali o osobnosti a díle kardinála Josefa Berana odborníci i zájemci z řad veřejnosti. Ekumenickou konferenci organizovaly vedle Katolické teologické fakulty také Evangelická teologická fakulta a Husitská teologická fakulta UK.

● 14.–17. května 2009

**Nakladatelství Karolinum na 15. mezinárodním
kněžním veletrhu Svět knihy Praha**

Nakladatelství Karolinum na kněžním veletrhu představilo celou

řadu nových titulů a na setkání se čtenáři pozvali zajímavé hosty. V pátek si mohli návštěvníci nechat podepsat knížku *Náročné mateřství* od Marie Vágnerové, *Jazyk v proměnách komunikačních médií*

připravený Jiřím Krausem či *Když se rákos chvěje nad hladinou* od Otakara A. Fundy. Kdo navštívil veletrh v sobotu, potkal tu Vladimíra Blažka a Radka Trnku – editory monografie *Lidský obličej*, Ivana Gabala – autora knihy *Hrách na zed'* – a Karla Šiktance, který představil svou *Vážnou známost*.

● 19. května 2009

Učená společnost ČR udělila své ceny

Během XV. valného shromáždění Učené společnosti České republiky (US ČR) bylo v prostorách Karolína vyznamenáno sedmáct osobností české vědy. *Cena Učené společnosti ČR* se

uděluje za významný výsledek tvůrčí práce v badatelském nebo cíleném výzkumu občanům České republiky, kteří pracují v České republice a nejsou členy US ČR. Kromě medailí uděluje tato společnost ceny v kategoriích vědecký pracovník, mladý vědecký pracovník do 35 let, středoškolský student a nově zavedla i cenu pro pedagoga.

● 20. května 2009

Titul doctor honoris causa pro prof. Dr. Solomona Halberta Snydera

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV UK

Prof. Dr. Solomon Halbert Snyder, přednosta Ústavu neurověd při Lékařské fakultě Johns Hopkins University v USA, převzal ve Velké aule Karolína čestnou vědeckou hodnost doktora lékařských věd. Profesor Snyder dlouhodobě spolupracuje s Klinikou dětského a dorostového lékařství I. lékařské fakulty UK a VFN Praha, v jejíž laboratoři se intenzivně studuje problematika syntázy oxidu dusnatého a dalších hemo- a flavoproteinů. Profesor Snyder poskytl první klony komplementární DNA kódující neuronální syntázu oxidu dusnatého a zásadně tak přispěl k rozvoji nové problematiky i k mezinárodnímu uznání, kterému se laboratoř v současnosti těší. Profesor Snyder patří k mezinárodně uznávaným badatelům v oblasti neurověd. Je současnou nejcitovanější osobností v oblasti biomedicíny. Zásadním způsobem přispěl k poznání molekulární biologie mozku a k rozvoji neurověd.

● 21.–24. května 2009

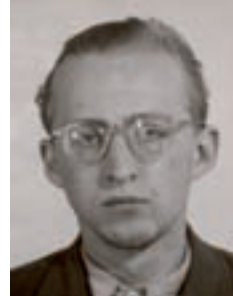
Páté setkání děkanů evropských humanitních fakult

Čtyři dny hostila Praha setkání iniciativy *Prague Network* – sdružení děkanů evropských humanitních fakult. Děkani se každoročně setkávají, aby diskutovali o aktuálních problémech, které vyplývají především z boloňského procesu strukturování vysokoškolského studia a které souvisejí s mobilitou studentů a akademiků. Hlavním letošním tématem se stalo postavení humanitních věd v kontextu evropského výzkumu a vývoje.

Setkání bylo součástí oficiálních akcí českého předsednictví Radě Evropské unie a konalo se pod záštitou rektora Univerzity Karlovy.

● 21. května 2009

Pamětní deska popraveným studentům

Právnická fakulta odhalila pamětní desku připomínající tři popravené studenty. *Karel Bacilek ml., Boris Kovaříček a Věslav Wahl*, aktivní účastníci protifašistického odboje za druhé světové války, byli v 50. letech odsouzeni k trestu smrti a stali se prvními oběti komunistických monstrprocesů z řad studentů.

Uctít památku popravených studentů přišlo kromě profesorského sboru Právnické fakulty i vedení Univerzity Karlovy a studenti a členové profesních organizací a archivů zabývajících se moderními dějinami. Mezi zúčastněnými byli i pamětníci, z nichž většina měla přímou osobní zkušenost s krutostí totalitního režimu – příslušníci tzv. PTP i členové Konfederace politických vězňů.

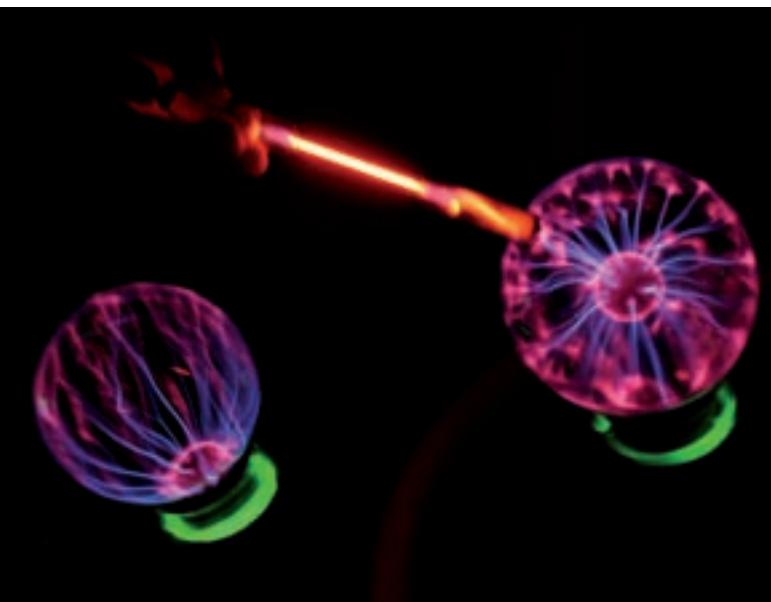
„Tato pamětní deska je výrazem úcty ke statečným postojům nejen Karla Bacílka, Borise Kovaříčka a Věslava Wahla, je ale také symbolickým návratem všech studentů, kteří se nebáli hájit zájmy práva a spravedlnosti proti mocenským strukturám, zpátky na půdu právnické fakulty,“ řekl během slavnostního aktu rektor Univerzity Karlovy prof. Václav Hampl.

● 1. června 2009

Vědohraní 2009

Matematicko-fyzikální fakulta UK ve spolupráci s Novoměstskou radnicí a s hosty z Akademie věd ČR uspořádala již

podruhé zábavné a poučné setkání dětí s dospělými **VĚDOHRANÍ 2009**. Školáci si mohli na nádvoří Novoměstské radnice vyzkoušet fyzikální pokusy pro malé i velké, v temném sklepení na ně čekaly optické atrakce a pod věží se zapojili do různých experimentů.

● 14.–20. června 2009

Univerzita Karlova vítězem Českých akademických her

Osmý ročník Českých akademických her se konal v Plzni. Na start nastoupilo celkem 2 497 závodníků, z nichž 427 studentů závodilo za Univerzitu Karlovu. Ze 42 zúčastněných škol zvítězila Univerzita Karlova, která dohromady získala 141,5 bodu.

● 15. června 2009

Pražské centrum primární prevence

Rektor Univerzity Karlovy prof. Václav Hampl a primátor hl. města Prahy MUDr. Pavel Bém podepsali zakládací smlouvu obecně prospěšné společnosti **Pražské centrum primární prevence (PCPP)**. Činnost PCPP se zaměří především na oblast koordinace různých typů programů a intervencí v oblasti primární prevence rizikových chování na území hl. m. Prahy. Za Univerzitu Karlovu se činnost týká I. lékařské fakulty.

● 16. června 2009

Univerzita Karlova prožila Den pana Blooma

Bloomsday je už od roku 1954 každoroční svéráznou připomínkou osobnosti Jamese Joyce a jeho nejznámějšího díla *Odysseus*. Děj tohoto více než sedmisetstránkového románu se odehrává právě 16. června. V prostorách Karolina si Den pana Blooma letos připomněli také studenti a pedagogové Univerzity

Karlovy. Společenské setkání spojené se čtením Joyceova románu se uskutečnilo pod záštitou velvyslance Irska v České republice, Jeho Excelence Donala Hamilla.

● 17. června 2009

Jmenování nových docentů

Padesát nových docentů převzalo dekret z rukou rektora Univerzity Karlovy prof. Václava Hampla.

● 19. června 2009

Český příspěvek ke změně evoluční biologie

Mezinárodní tým vědců, jehož součástí je i Radka Symonová z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, učinil převratný objev. Studie *Sexual Intercourse Involving Giant Sperm in Cretaceous Ostracod* – prezentovaná 19. 6. 2009 v prestižním časopise *Science* – prokázala přítomnost tzv. obřích spermií u 100 milionů let starých koryšů skupiny Lasturnatky (Ostracoda) a významně tak posunula latku možností poznání evoluční biologie a paleontologie.

Mgr. Symonová vystudovala biologii na Přírodovědecké fakultě UK v Praze. V rámci doktorského studia se na Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově v letech 2005–2008 zabývala molekulárně-genetickými mechanismy reprodukčních způsobů živočichů na modelu lasturnatek a metodami vizualizace mikroskopických objektů a jejich trojrozměrnými rekonstrukcemi. Na Katedře zoologie Přírodovědecké fakulty UK v tomto výzkumu od roku 2008 pokračuje a zabývá se mj. studiem hemocytických buněk v tělní dutině lasturnatek.

Mgr. Symonová vystudovala biologii na Přírodovědecké fakultě UK v Praze. V rámci doktorského studia se na Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově v letech 2005–2008 zabývala molekulárně-genetickými mechanismy reprodukčních způsobů živočichů na modelu lasturnatek a metodami vizualizace mikroskopických objektů a jejich trojrozměrnými rekonstrukcemi. Na Katedře zoologie Přírodovědecké fakulty UK v tomto výzkumu od roku 2008 pokračuje a zabývá se mj. studiem hemocytických buněk v tělní dutině lasturnatek.

● 22. června 2009

Nová tvář bývalé menzy kolejí 17. listopadu

V Křížové chodbě Karolina byla zahájena prezentace architektonické soutěže na přestavbu objektu bývalé menzy kolejí 17. listopadu v Praze 8. Své projekty navržené pro potřeby Fakulty humanitních studií UK představily tyto ateliéry: HŠH architekti, Chalupa architekti, Kuba & Pilař architekti, Projektil architekti, Šrámková architekti.

● 1. července 2009

Slavnostní zakončení akademického roku

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ARCHIV UK

Valdštejnská zahrada na Malé Straně hostila již popatnácté členy akademické obce, kteří se přišli rozloučit s akademickým rokem 2008/2009. Setkání uspořádal tradičně Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy (SAP UK).

● 3.–7. července 2009

Studenti MFF UK uspěli v mezinárodní soutěži Imagine Cup

Zadání letošního, v pořadí již sedmého ročníku studentské soutěže znělo: „Představte si svět, kde technologie řeší nejpalcivější

problémy současnosti.“ Soutěže se zúčastnilo přes 300 000 studentů ze 124 zemí. V kategorii Roboti a algoritmy, v níž měli soutěžící za úkol během 24 hodin naprogramovat speciálního robota, obsadil první místo Lukáš Perůtka, šestý byl Imro Živčák, oba z Matematicko-fyzikální fakulty UK.

● 9. července 2009

11. ročník konference Global Business and Technology Association

Odborníci z celého světa se sjeli na prestižní mezinárodní konferenci *Global Business and Technology Association (GBATA)* věnovanou ekonomickým a technologickým otázkám. Letos se prezentující zaměřili na dopady hospodářské krize a s tím spojené důsledky v sociálních oblastech.

● 31. července – 27. srpna 2009

53. ročník Letní školy slovanských studií

Letní školy slovanských studií, kterou organizuje *Ústav bohemistických studií FF UK*, se letos zúčastnilo 163 frekventantů z 35 zemí. Posluchači absolvovali kurzy českého jazyka, které byly diferencovány podle jazykových znalostí do čtyř stupňů. Pro začátečníky a mírně pokročilé se výuka organizovala na základě zprostředkujícího jazyka – angličtiny, němčiny, ruštiny, francouzštiny a španělštiny. Středně pokročilí zdokonalovali své znalosti v praktických jazykových kurzech a kurzech konverzace. Na pokročilé čekaly kromě jazykové výuky i speciální seminář českých reálií a také tři přednáškové cykly: jazykovědný, literárněvědný a cyklus kulturně-historický. Na výuku navazovaly koncerty, exkurze, odpolední vycházky po Praze i večerní pořady v klubovně na koleji. „Letní škola slovanských studií patří řadu let k významným mezinárodním univerzitním akcím. Seznamuje evropskou a světovou slavistickou a bohemistickou veřejnost nejen s českým jazykem, ale také s českou literaturou, kulturou a historií a nabízí zahraničním účastníkům k posouzení a konfrontaci výsledky aktuálního stavu bádání,

Prof. Jan Kuklík (první zprava) se svými studenty LŠSS

kterých bylo u nás dosaženo," zhodnotil význam Letní školy rektor UK prof. Václav Hampl.

Letošní běh Letní školy poznamenala velmi smutná událost. V jejím průběhu zemřel dlouholetý ředitel Ústavu bohemistických studií a Letní školy slovanských studií prof. Jan Kuklík.

● 8. srpen 2009

Odkaz Josefa Hlávky

Národohospodářský ústav Josefa Hlávky vydal sborník s názvem *Odkaz Josefa Hlávky v projevech předsedy Nadání prof. Václava Pavlíčka*, který tak definitivně završil Hlávkův rok, jenž se slavil loni na počest 100 let od úmrtí zakladatele nadace Josefa Hlávky. Sborník vyšel u příležitosti 75. narozenin autora. Prof. Pavlíček předsedá správní radě Nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“ a radě Národohospodářského ústavu. Současně vede Katedru ústavního práva Právnické fakulty UK. Zájemci mohou získat sborník projevů v administraci Nadace Hlávkových.

● 4. září 2009

Rozkvétání největšího leknínu světa on-line

Botanická zahrada Přírodovědecké fakulty UK poprvé ve své historii nabídla na svých webových stránkách v přímém přenosu rozkvétání největšího leknínu světa, viktorie Cruzovy (*Victoria cruziana* Orb.) ve skleníku botanické zahrady. Blízce příbuznou viktorii královskou (*Victoria regia* Lindl.) objevil roku 1801 český botanik a cestovatel Tadeáš Haenke ze Chřibské v řece Mamoré v povodí Amazonky. Pojmenoval ji na počest anglické královny

Viktorie. V botanické zahradě Na Slupi se viktorie Cruzova pěstuje od roku 1938 jako jednoletá rostlina, každý rok se znovu vysévá. Bělostný květ se otevírá v podvečer, kvete celou noc a ve dne se zavře, následující den večer zrůžoví. Třetí den se stáčí pod hladinu.

Autor: redakce ve spolupráci s iforum.cuni.cz

KALENDÁŘ AKCÍ K 20. VÝROČÍ SVOBODNÉ UNIVERZITY

Univerzita Karlova a další instituce pořádaly mezi 17. listopadem 2008 a 2009 mnoho akcí k výročí 20 let od Sametové revoluce. Nemůžeme zde ale vypsat všechny, proto vybíráme jen některé (akce pořádané studenty z Inventury demokracie najdete na straně 33), rekapitulujeme ty, které proběhly, a zveřejníme ty, které se teprve chystají. Aktuální informace naleznete na stránkách: <http://forum.cuni.cz>

PROBĚHLÉ AKCE

● prosinec 2008 / leden 2009 Univerzitní kalendář 2009

Nakladatelství Karolinum vydalo univerzitní kalendář pro rok 2009 s černobílými fotografiemi dokumentujícími revoluční události roku 1989.

● 16. 1. – 15. 2. 2009 Jan Palach 69

Filozofická fakulta UK ve spolupráci s Národním muzeem, Ústavem pro studium totalitních režimů a Archivem bezpečnostních složek uspořádaly v Křížové chodbě Karolina výstavu Jan Palach 69. Výstava proběhla pod záštitou a za podpory rektora UK Václava Hampla. Výstavu fotografií doprovodilo vydání stejnojmenné knihy historických dokumentů, vědeckých statí a esejů pamětníků. V souvislosti s výročí oběti Jana Palacha se konala řada dalších vzpomínkových akcí a pietních aktů – bohoslužba, průvod, semináře s projekcemi filmů ad.

● 23. 2. Festival Mene Tekel

Oficiální kulturně-doprovodnou akci českého předsednictví Radě Evropské unie pořádalo občanské sdružení Umění bez bariér, hlavní město Praha, Konfederace politických vězňů ČR a Ústav pro studium totalitních režimů. Záštitu nad akcí převzal také rektor UK prof. Václav Hampl, který zahájil vernisáž unikátní výstavy Arogance moci v Křížové chodbě Karolina.

● 7. 4. Výročí založení UK

Na slavnostním zasedání Vědecké rady zazněl projev rektora UK prof. Václava Hampla na téma Univerzita Karlova – východiska a výzvy na počátku 21. století.

Při této příležitosti byla také předána tři významná ocenění: Cena za prezentaci, kterou získal tým FF UK, jenž se významným způsobem podílel na připomenutí činu Jana Palacha, a Cena za tvůrčí počín, kterou obdržel tým Katedry zoologie PřF UK za objev publikovaný v nejprestižnějším přírodovědeckém periodiku NATURE; zlaté pamětní medaile Univerzity Karlovy „za statečnost a věrnost spravedlnosti a demokracii“ byly uděleny in memoriam třem studentům Právnické fakulty UK, kteří se v 50. letech stali oběťmi komunistických monstrprocesů a byli odsouzeni k trestu smrti.

● 5.–17. 10. Divadlo a revoluce 1989

Teatrológico-historicko-sociologická konference Filozofické fakulty UK k událostem roku 1989. Ke konferenci se váže také stejnojmenná výstava.

PLÁNOVANÉ AKCE

● 20. 10. – 27. 11. 2009 Okupační stávky 68/89

Křížová chodba v Karolinu (Ovocný trh 3, Praha 1), výstava Okupační stávky 68/89 – zároveň s výstavou Divadlo a revoluce 1989. Okupační stávky 68/89 je fotografická výstava MUDr. Přemysla Hněvkovského (působil na PřF a I. LF), zachycující dění na Univerzitě Karlově a související akce v Praze od 21. 8. 1968 až do mistrovství světa v ledním hokeji v roce 1969 a od 17. 11. 1989 do 1. 1. 1990. Divadlo a revoluce je výstava, kterou připravili doktorandi Katedry divadelní vědy FF UK ve spolupráci s Institutem umění – Divadelním ústavem. Výstava je sestavena z fotografií a dokumentů z listopadu a prosince 1989 a evokuje první týdny Sametové revoluce v divadlech v Plzni, Ústí nad Labem, Praze, Brně, Olomouci

a Ostravě. Tato výstava je součástí většího cyklu akcí pořádaných jednak ke 20. výročí listopadové revoluce a zároveň souvisejících s letošním výročí padesáti let od založení Divadelního ústavu.

Výstavy potrvají do 27. 11. 2009, otevírací doba je út–ne vždy od 10 do 18 hodin, vstup zdarma.

● 13. 11. 2009 v 15:00 hod. Velká aula Karolina

Slavnostní zasedání akademické obce a udělení čestné vědecké hodnosti doktora honoris causa filozofických věd významnému polskému historikovi, publicistovi a politickému aktivistovi proti komunistickému režimu ADAMU MICHNIKOVI, pořádané u příležitosti výročí 17. listopadu – Mezinárodního dne studentstva a Dne boje za svobodu a demokracii.

● 14. 11. 2009 Aula maxima, FF UK

Konference „Svoboda a její protivníci“ ve spolupráci s organizací FORUM 2000. Účastníci: Jan Sokol, Václav Havel, André Glucksmann, Petr Pithart, Jan Urban, Madeleine Albright, Jacques Rupnik, Adam Michnik, Martin Bútora, Tom Stoppard, Timothy Garton Ash.

● 16. 11. 2009 od 13.00 hod. Albertov

Univerzitní vzpomínková a happeningová akce Svobodný Albertov 2009 se bude konat v prostorách pražského Albertova. Pestrý a zajímavý program nabídne promítání dobových filmů, rozhovory s pamětníky, výstavu Albertov 1989, produkci studentských hudebních skupin a další. Program happeningu je naplánován až do pozdního večera!

Autor: redakce

MLADÍ HISTORIKOVÉ

Prokousat se desetitisíci stránkami archiválií, setříděním usnadnit práci budoucím badatelům, ale hlavně nezaujatě popsat jedno z nejkomplicovanějších období na Filozofické fakultě UK. Rok 1968 a následná normalizace je už několik let hlavním tématem výzkumů týmu mladých historiků.

● Doktorandka Kateřina Volná

„Je to trochu smutné, ale dvacet let po pádu režimu je na našem výzkumu ‚unikátní‘ to, že se normalizačním dvacetiletím na filozofické fakultě vůbec někdo zabývá a pojmenovává a zkoumá to, co pojmenováno a prozkoumáno není,“ říká čerstvě třicetiletá doktorandka Kateřina Volná, která na FSV UK vystudovala mediální komunikaci a na FF UK rusistiku.

V první fázi výzkumu zpracoval sedmičlenný tým složený výhradně ze studentů rozsáhlý neutříděný fond archiválií týkajících se působení KSČ na filozofické fakultě. Z něj vznikla přehledná tabulka s obsahem sto pětáosmdesáti kartonů s dokumenty. „S výzkumníky v laboratoři jsme si trochu podobní, taky máme v rukou ‚výbušné‘ materiály, se kterými se musí zacházet opatrně,“ usmívá se výzkumnice.

„Pracujeme na vydání knih, které pojmenovávají i dokládají, jak fungovaly mocenské mechanismy v jedné konkrétní instituci v době normalizace,“ popisuje Volná svou vědeckou práci. Pro pochopení a interpretaci někdejších dokumentů musí pracovat i mimo zdi badatelské. „V rozhovorech s pamětníky konfrontuji svoje chápání těch dokumentů s živou pamětí konkrétního člověka. Při psaní článků a přednášek pro seminář se snažím to všechno a mnoho dalšího srozumitelně propojit,“ pokračuje doktorandka.

Jako porevoluční studentka bakalářského cyklu bydlela několik let na koleji Větrník, kde v dobách normalizace působili patroví důvěrníci a kolejní život měl pod palcem Socialistický svaz mládeže (SSM). Srovnávat tehdejší a dnešní mentalitu studentů je podle Volné bez problému možné. „Hodně se změnila vnější podmínky, co se smí a co se nesmí – a je zřejmé, že to má svůj vliv na chování i přemýšlení studentů. Nemusíme studovat v pokřiveném prostředí, kde se některé věci nedají říkat, pokud chcete na škole zůstat, a kde se některé myšlenkové proudy musejí ignorovat nebo zatracovat,“ říká studentka filozofické fakulty.

Dnešní studenti mají oproti normalizační realitě až zahlcující spoustu možností. Zároveň ale podle Kateřiny Volné nejsou zcela vyvázáni z vlivu nereflexované minulosti instituce, na které se vyučují humanitní vědy. A to prý platí jak pro studenty, tak pro kantory. Také proto se spolu s kolegy rozhodla pro téma svého výzkumu.

FOTO: ARCHIV KATEŘINY VOLNÉ

„Nechtěla bych, aby o mně a mém profesním bytí a nebytí rozhodovalo to, jak výrazně a jak přesvědčeně souhlasím s hlavní ideologií v zemi, nebo to, jak dokážu maskovat, co si doopravdy myslím,“ říká studentka, která historickou stránku připomínající bývalé poměry připravuje taky pro populární studentský časopis FFakt.

Ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd ČR už mladí vědci vydali edici dokumentů *Prověřená fakulta*, pravidelně píšou historické články a spravují stránku www.proverenaufakulta.cz. „Teď pracujeme na druhé edici dokumentů, ve které vyjde především unikátní a hodně mytizovaný dokument – sedmisetstránková analýza fakultního dění v letech 1968 a 1969,“ přibližuje Kateřina Volná. Hodně sil tím věnuje přípravě monografie, která by měla vyjít v roce 2011. Peníze na výzkum dává Filozofická fakulta UK, nedávno výzkumníci dostali na svůj juniorský badatelský projekt rovněž tříletý grant od Grantové agentury Akademie věd ČR.

Chcete vědět více?

Navštivte www.proverenaufakulta.cz nebo <http://ffakt.ukmedia.cz/>

Autor: redakce

10 PRAŽSKÝCH DNŮ

Jiří Přenosil

Rok 1989 patří k nejdramatičtějším v moderních evropských i světových dějinách. Rozklad východního bloku sovětského impéria započatý v 80. letech dospěl do své poslední fáze. Gorbačovův reformní pokus o částečnou ekonomickou a politickou liberalizaci komunistického režimu v Sovětském svazu zásadně destabilizoval celé sovětské impérium. Politika nevměšování se do záležitostí východoevropských satelitů vytvořila pro jednotlivé východoevropské komunistické režimy zcela nové politické podmínky existence, a otevřela tak cestu k jejich odstranění. Sovětský izolacionismus umožnil dominový efekt demontáže jednotlivých režimů, pád v jedné zemi přivodil pád v další. Tento proces měl řadu obdobných rysů, sametová československá revoluce se však v jednom zásadně odlišovala. Byli to vysokoškolští studenti, včetně studentů Univerzity Karlovy, jejichž podíl na kolapsu komunistického režimu byl mimořádný a ojedinělý.

V posttotalitním československém komunistickém režimu se v druhé polovině 80. let postupně pod vlivem Gorbačovových reforem projevovalo uvolnění, které vytvářelo prostor pro svobodnější a odvážnější jednání. Mimo jiné vzrostla míra společenské plurality a vedle disentu se objevili další oponenti režimu, především tzv. tvůrčí inteligence, zvláště umělci a stu-

denti, kteří se vůči němu kriticky vymezovali. V tomto období dospívá generace, vyrůstající v období tzv. reálného socialismu, neovlivněná osobně zažitými nadějami a traumaty konce 60. a počátku 70. let. Dospívá ve společnosti, která stále silněji pocituje rozpor mezi oficiálním a reálným obrazem světa, mezi veřejným a soukromým životem. Rozpor,

Pátek 17. listopadu

Vezmi s sebou květinu

Nechceme jen pietně vzpomínat tehdejších tragických událostí, ale chceme se aktivně přihlásit k ideálům svobody a pravdy, za něž jejich účastníci obětovali své životy. Neboť i dnes jsou tyto ideály vážně ohroženy a my se nechceme dát zahanbit svými vysokoškolskými kolegy, kteří za ně před 50 lety odvážně vystoupili.

Z letáku vyzývajícího k účasti na studentské manifestaci 17. listopadu

Musíme se naučit mluvit pravdivě a otevřeně, neuhýbat před problémy, nepřehlížet mlčky bezpráví. A s tím je třeba začít již dnes, náš národ potřebuje lidi vzdělané, ale ještě více poctivé, nikoli odborníky s diplomem a pokřiveným svědomím.

Z projevu Martina Klímy před shromážděním na Albertově

Sobota 18. listopadu

Poslední projev brutality tzv. bezpečnosti nám výrazně evokuje situaci z přelomu října a listopadu 1939. Nevidíme již jiné cesty, jak vyjádřit svůj nesouhlas a zděšení nad současnou vnitropolitickou situací v naší zemi, a proto vstupují studenti pražských vysokých škol do stávků...

Z Prohlášení ústředního stávkového výboru pražských vysokých škol

Ve jménu lidskosti, svobody, pravdy a spravedlnosti žádáme, aby ti, co sužují naši zemi a vládnou proti vůli lidu, odstoupili a umožnili našim národům ve svobodných volbách návrat k vytoužené

kteří tato generace zvláště citelně a negativně vnímala a v němž se odrážela podstata komunistického režimu.

Režim svoji legitimitu odvozoval od komunistické ideologie, již stále méně věřili občané i představitelé vládnoucí elity. Stala se formální a bezobsažnou, protože v 70. a 80. letech sloužila pouze k zdůvodnění existence reálného socialismu, založeného na vynucené výměně formální loajality občanů za určité sociální jistoty a zdržení se represí a na přítomnosti sovětských vojsk.

Kdo

Funkci indoktrinačního nástroje působícího na mládež měla obecně plnit škola a povinné organizace, ale jejich působení bylo v zásadě opět pouze formální. Členství v SSM, jeden z předpokladů přijetí na vysokou školu, většina studentů považovala za pouhou součást povinných rituálů doby. Rozdvojenému obrazu světa a indoktrinaci čelila část mladé generace příklonem k neoficiální kultuře, západní i domácí, a stále silnější distancí od režimu, která se ovšem projevovala hlavně v soukromém životě. S příchodem této generace na vysoké školy došlo ke vzniku studentského hnutí, které odmítalo komunistický režim a zaměřilo se na jeho odstranění. Bylo ovšem omezeno na poměrně malou skupinu. Většina stu-

dentů zůstala pasivní a respektovala již zmíněný společenský status quo, ale emancipaci studentů se nevyhnula žádná univerzitní fakulta, včetně těch, kterým režim věnoval z ideologických důvodů zvýšenou pozornost. Disent význam studentského hnutí nedocenil a studentské hnutí se v následujících letech rozvíjelo nezávisle na něm, i když jeho význam nepodceňovalo.

Aktivisté a nezávislí

První proud tvořili tzv. aktivisté, kteří využili existující fakultní organizace SSM pro své cíle a prostřednictvím studentských časopisů ovlivňovali široký okruh studentů. Jejich postupně krystalizujícím cílem bylo ovládnout SSM a transformovat jej v organizaci nepodléhající komunistické straně a hájící zájmy studentů. Prosazovali se především v Praze, zvláště na DAMU, kde se vytvořil liberální ostrůvek svobody, a na některých humanitních fakultách Univerzity Karlovy. Umožňovala to změna vedení SSM, do kterého přicházela mladá nomenklturní generace, která se nepodílela na normalizaci a na rozdíl od vládnoucí garnitury usilovala o reformu režimu v duchu Gorbačovových reforem. Pro další rozvoj studentského aktivistického proudu mělo zásadní význam ovládnutí pražského městského výboru SSM reformisty na jaře 1989. Reformisté

svobodě a demokracii. Ne diktátorský monolog, ale lidský, svobodný dialog se všemi občany vyvede naše národy z područí tyranie.

Z Provolání společnosti pro lidská práva, podepsané univerzitním profesorem Milanem Machovcem

Neděle 19. listopadu

...dialog je však jedinou možnou cestou řešení existující morální, ekologické, ekonomické a politické krize a předpokladem obnovení konsensu v naší společnosti. (...)

Navrhujeme zřídit na všech našich vysokých školách demokraticky ustavená akademická fóra sdružující studenty a učitele.

Z Provolání vědeckých pracovníků a studentů k akademické obci a československé veřejnosti

Pondělí 20. listopadu

Obrácíme se na vás s naléhavou výzvou, naši čelní představitelé nehodlají nic měnit. Jakákoli snaha o domluvu s nimi je marná! Nebojte se využít stávků. Uvažte sami, jestli existuje jiná cesta ke změnám. Předkládáme vám stanovisko studentů. Přesto, že stávkují studenti téměř všech vysokých a středních škol, sami neznamenají nic! Podpořte je a připojte se k protestní generální stávce dne 27. 11. 1989.

Výzva studentů vysokých škol k protestní generální stávce

1. Myslíme na dělnice a dělníky pracující v podmínkách urážejících lidskou důstojnost...

ovládli i pražskou Městskou vysokoškolskou radu SSM, jejímž členem se v květnu stal posluchač DAMU Martin Mejstřík, jeden z vůdců listopadové stávk. Druhý proud ve studentském hnutí, který také vystupoval legálně, představovali tzv. nezávislí studenti ovlivnění disentem, kteří naopak odmítali spolupráci se SSM a soustředili se na budování nezávislých studentských organizací. Nezávislí vystupovali radikálněji, protože nebyli svázáni kompromisy, které nutně provázely činnost aktivistů. Oba proudy se vyvíjely nezávisle a odlišný přístup jim znesnadňoval bližší spolupráci. Tzv. Palachův týden, lednové, do té doby největší protirežimní demonstrace, kterých se jako jednotlivci zúčastnili i vysokoškoláci včetně studentů UK a které navázaly na demonstrace předešlého roku, prohloubily stále vzrůstající propast mezi režimem a občany. Reakce na jejich tvrdé potlačení, které ÚV SSM podpořil, byla přelomem ve vývoji studentského hnutí. Zásadním způsobem se oslabil vliv SSM, vysokoškoláci se aktivizovali a více se zapojili do protirežimního odporu. Úspěšná petice 400 posluchačů PedF UK, kterou podepsali především členové SSM, proti vyloučení dvou studentů za účast na demonstračních dokazovala stále vzrůstající odvahu univerzitních studentů vystupujících z anonymity. Vznikl také Nezávislý studentský aktiv, který se obrátil na veřejnost s výzvou, aby nepřipustila

vyloučení ze škol a propouštění ze zaměstnání za občanské postoje. V březnu 1989 byla na MFF UK zformulována petice 200 studentů proti monopolu SSM na zastupování studentů, vznikl přípravný výbor samosprávy, který se ale nepodařilo realizovat. Fakultní samosprávu jako paralelní organizaci zastupující studijní zájmy studentů se také snažili v dubnu vytvořit posluchači PedF UK.

800 posluchačů PedF UK a MFF UK zaslalo ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy petici požadující zřízení nezávislého studentského svazu paralelního k SSM, prolamujícího jeho monopol na zastupování vysokoškoláků. Od září začali nezávislí studenti vytvářet organizaci STUHA, koncipovanou jako politickou protiváhu SSM, která si dala za cíl probudit spící vysoké školy k boji proti komunismu. V tomto období dochází k sjednocování postupu obou směrů ve studentském hnutí. V aktivistickém směru se v průběhu roku postupně prosazovalo přesvědčení, že spolupráce se SSM přestává mít smysl, což vedlo krátce před 17. listopadem k ukončení činnosti SSM na DAMU i na FŽ UK. Důležitou roli v aktivizaci studentského hnutí sehrála v roce 1989 také fóra pořádaná aktivisty i nezávislými. První celopražské vysokoškolské fórum konané 6. listopadu jasně ukázalo, že se studenti rozešli s režimem.

2. Na mladé rodiny bez bytů.
3. Na důchodce a všechny sociálně slabé a potřebné.
4. Na špínu korupce a stínové ekonomiky, které se dnes už nedokáže vyhnout nikdo a žádná oblast národního života.
5. Na nezasloužená privilegia mocných.
6. Na zanedbaný stav našeho školství, zdravotní péče a životního prostředí.
7. Na nedostatečnou možnost cestování a styku se světem.

Z Prohlášení vysokoškolských studentů k dělníkům a rolníkům

Úterý 21. listopadu

Po masakru pokojné studentské demonstrace dne 17. 11. 1989 vstoupili studenti československých vysokých škol do stávk. Požadují potrestání viníků brutálního zásahu, právní jistoty, že se něco podobného již nebude opakovat. Stávka získala širokou podporu veřejnosti, demonstrace na podporu studentských požadavků dne 20. 11. se zúčastnilo přes čtvrt milionu obyvatel... Máme obavy, že ostatní představitelé státní moci pochopí tuto snahu o dialog jako signál k roztržce, kterou se možná pokusí v nejbližších hodinách vyřešit nasazením ozbrojených sil...

Z Výzvy koordinačního výboru stávk pražských vysokých škol všem vládám světa a OSN

Chceme Vás informovat o tom, že komunisté Přírodovědecké fakulty UK v Praze 21. 11. 1989 na své všeplenární schůzi co nejrozhodněji podpořili požadavky stávkujících studentů i jejich stávku tím, že se k ní připojili v pedagogickém procesu... Jediným

Kdy

Osud režimu byl zpečetěn již v létě 1989. Demontáž komunistických režimů probíhala v Polsku a Maďarsku. Exodus občanů NDR zahájený v srpnu ohlašoval pád Berlínské zdi 9. listopadu.

Na jeho reformu bylo ze zahraničněpolitického hlediska příliš pozdě, z vnitropolitického příliš brzy. Krize režimu se prohlubovala vnitřním bojem o Jakešovo dědictví, který rozdělil stranický a státní aparát; v centru moci probíhal paralyzující zápas. Jedinou otázkou bylo, kdy dojde k jeho zhroucení, co se stane spouštěcím mechanismem, kdo bude hlavním aktérem události.

Studentskou manifestaci na Albertově k výročí 17. listopadu 1939, Mezinárodního dne studentstva, uspořádali nezávislí studenti, aktivisté a pražské orgány SSM. Podpora SSM manifestaci legalizovala a umožnila účast 25–50 000 lidí, kteří mohli veřejně vyjádřit všeobecnou touhu po demokracii a svobodě, akademické i politické, touhu po svobodné republice ve svobodné Evropě. Při přípravě odmítli studenti podporu disentu a spojili se s občanskou iniciativou Kruh nezávislé inteligence, jehož zástupce akademik Miroslav Katětov, bývalý rektor Univerzity Karlovy, také na Albertově vystoupil s umírněným projevem. Smýšlení studentů odrážel

projev zástupce nezávislých studentů Martina Klímy, posluchače MFF UK. Neobsahoval konkrétní politické požadavky, ale požadoval mravní obrodu společnosti a obranu svobody. Cílem manifestace studentů nebyla přímá konfrontace s režimem ani jeho odstranění. Měla být krokem k vytvoření masového studentského hnutí na platformě STUHY. Spontánním, euforickým rozhodnutím vydat se na Václavské náměstí místo na Vyšehrad se manifestace stala nelegální a byla brutálně potlačena na Národní třídě. Do čela společnosti se postavili studenti, kteří zahájili Sametovou revoluci proti totalitnímu režimu.

Jak

Nástrojem boje proti režimu, vedoucím k jeho odstranění, se stala stávka. Studenti si byli vědomi, že jako osamocená skupina nemohou čelit režimu, že jím sami nemohou otrástit. Bylo nutno získat co nejširší podporu ve společnosti. Iniciativu převzali aktivisté, posluchači DAMU, kteří se téhož dne v Divadle Na Zábradlí rozhodli pro okupační stávku divadelní fakulty a získali pro myšlenku odporu první spojence, herce. Fáma o smrti studenta Martina Šmída, která se rozšířila následujícího dne, se stala katalyzátorem vývoje dalších dní a spolu s hlubokým rozhořčením nad brutálním zásahem vedla ke

výsledkem současných událostí je pouze to, že se většina studentů i pracovníků fakulty dostává do názorové opozice k politice strany. KSČ se vinou dosavadní vyčkávací politiky ocitla ve vnitrostranické krizi i mezinárodní izolaci.

Z prohlášení fakultní organizace KSČ PpF UK

Středa 22. listopadu

Vývoj situace: Vláda učinila nějaký dílčí, nepodstatný krok, ale v zásadě nepřistoupila na požadavky studentů a Občanského fóra. Program pro studenty: Studenti nenastoupí do výuky, avšak na fakultách zůstanou jen rozšířené stávkové výbory. Studenti se nabídnou k jakékoli společensky potřebné práci jako dobrovolné neplacené pracovní síly.

Cíle: Prosazení požadavků studentů a Občanského fóra, příklad poctivého vztahu k práci, mravní obroda národa, komunikace s dělníky a širšími vrstvami společnosti, předejít argumentacím typu – „jsou to líní flákači“, regenerace fyzických i duševních sil studentů, oživení zájmu veřejnosti.

Z Organizačních pokynů a doporučení pro studenty vysokých škol

1. ztotožňujeme se s požadavky Občanského fóra ze dne 19. 11. 89 (...)

4. vyzýváme všechny rodiče, aby za sebe nenechali jednat jen své děti.

Z informace o stanovisku zaměstnanců FTVS UK k současné situaci, Lidová demokracie

stále silícímu přesvědčení o nemožnosti vést dialog s komunistickým režimem. Začaly spontánní demonstrace Pražanů na Václavském náměstí, které každým dnem sílily. Studenti již 18. listopadu vydali řadu prohlášení, požadovali zveřejnění pravdy o událostech na Národní třídě, vytvoření nezávislé vyšetřovací komise, odchod funkcionářů odpovědných za zákrok z veřejného života, legalizaci nezávislých tiskovin, propuštění politických vězňů, zaručení shromažďovacího práva a dialog se všemi složkami společnosti. Pro vývoj situace bylo příznačné, že nejradikálnější studentské požadavky, které zazněly v pražském divadle Disk již 18. listopadu a které žádaly zásadní společenské změny, byly jako program krátce nato odmítnuty disentem a Občanským fórem. Téhož dne se v Realistickém divadle Zdeňka Nejedlého konalo první shromáždění studentů a pražských a mimopražských divadelníků, na kterém bylo rozhodnuto vstoupit do týdenní stávky a vyhlásit na 27. listopad generální stávku. 19. listopadu vznikl na koleji Hvězda Pražský koordinační stávkový výbor studentů vysokých škol, ve kterém měla každá fakulta dva zástupce a jehož prohlášení se postavilo za generální stávku. Jeho provolání k dělníkům a rolníkům Československa poprvé vyslovilo požadavek radikální reformy ekonomického a politického života, která by zabránila hluboké krizi. Proti formující-

címu se opozičnímu hnutí a demonstrujícím občanům bezpečnostní síly již zásadně nezasáhly, pouze zadržely krátce několik disidentů, mezi nimi představitele nezávislých studentů Marka Bendu, studenta MFF UK. 19. listopadu bylo z popudu Václava Havla založeno v Činoherním klubu Občanské fórum, zahrnující i zástupce studentů, a ujalo se role vůdce opozice. V provolání požadovalo odstoupení Husáka, Jakeše a dalších stranických funkcionářů odpovědných za devastaci společnosti, v dalším přebíralo obsah studentských provolání. Zástupce vysokoškoláků Dan Větrovský, který přečetl Prohlášení studentů DAMU, vyjádřil požadavek otevřené konfrontace s režimem, se kterým OF nesouhlasilo. Současně ohlásil vznik koordinačního výboru studentů, jehož cílem byly agitace pro stávku. Studenti uznali OF jako představitele občanů a partnera v jednání s vládou, i když řada vysokoškoláků měla k němu nedůvěru, která vycházela z kritického vztahu k Chartě 77.

20. listopadu vstoupili pražští vysokoškolští studenti do týdenní okupační stávky, která se šířila i na další vysoké školy. Byly ustaveny stávkové výbory, stávky se ale nezúčastnili všichni, značná část zůstala pasivní. V čele stávky stáli posluchači DAMU vedení Martinem Mejstříkem, kteří byli nelépe organizovaní a kteří vytvořili první koordinační stávkový

Studentská stávka, jež byla v pondělí 20. 11. 1989 vyhlášena na FF UK a dalších vysokých a středních školách, je bezprostředním vyvrcholením dlouhodobě nazrávajících problémů naší společnosti. Události 17. 11. 1989 byly pouze podnětem k radikálnímu vyjádření nesouhlasu. Proto ZO KSC solidarizuje s akcemi studentů, požadujícími řešení současné naléhavé vnitropolitické situace.

Z Prohlášení 2. ZO KSC FF UK

Čtvrtek 23. listopadu

Po represivním zákroku pořádkových sil v pátek 17. listopadu 1989 v Praze vstoupili studenti do stávek, které získaly širokou podporu a přerostly ve všenárodní hnutí. Tato odezva nás zavazuje nejen potrestat viníky pátečního zásahu, ale svědčí o tom, že jsou nevyhnutelné hluboké strukturální změny politického systému, způsobu řízení národního hospodářství a celkového společenského klimatu v zájmu obnovení mravní a občanské odpovědnosti každého jednotlivce.

Z Prohlášení koordinačního stávkového výboru vysokoškoláků

Pátek 24. listopadu

Vážení soudruzi!

Pochopte, prosím, že my budeme žít ve zcela jiném světě, než byl ten, ve kterém žila vaše generace. Vy jste žili pro své ideje 19. století, my budeme žít pro přírodu a člověka století 21. Vy jste žili v industriální společnosti, my budeme žít ve společnosti informační. Vy jste bojovali s přírodou i mezi sebou, my budeme muset přírodu i sebe navzájem zachraňovat... Leží-li vám sku-

výbor. Ke studentům se téhož dne připojili pražští středoškolaři, téměř všechna gymnázia a většina středních odborných škol, na kterých rovněž vznikly stávkové výbory. Strach rodičů o osud jejich dětí byl jedním z podstatných psychologických momentů těchto dní, který uváděl do pohybu společnost. Obavy z nasazení ozbrojených sil proti studentům a demonstrantům poznamenaly atmosféru následujících dnů. 21. listopadu, kdy jsou do Prahy svolávány lidové milice, vzniklo Provolání Koordinačního výboru pražských vysokých škol Všem vládám světa a OSN, 22. listopadu otevřený dopis studentů čsl. vysokých škol americkému prezidentovi Bushovi a Gorbačovovi. Tyto obavy byly na místě. 21. listopadu na jednáních OF s premiérem Adamcem zástupce studentů Mejstřík sice získal slib, že nebude použito síly, ale ještě kolem 24. listopadu pracovalo velení armády na realizaci akce Vlna (obsazení televize a rozhlasu vojáky) a Norbert (zatčení 9 500 osob nebezpečných pro režim). 21. listopadu se konala na Václavském náměstí první organizovaná demonstrace za účasti studentských hlídek, které se zúčastnilo na 200 000 lidí, a z balkonu Melantrichu poprvé promluvil Václav Havel, který účastníky seznámil s programem Občanského fóra. O den později, 22. listopadu, na další demonstraci Mejstřík jménem stávkového výboru pražských vysokých škol oznámil zahájení

časově neomezené studentské stávky, která měla trvat až do splnění všech studentských požadavků, a vyzval k účasti na generální stávce 27. listopadu.

Překonání rozkolu

Mezi zástupci dalších škol a fakult včetně nezávislých, kteří se scházeli v divadle Disk, vznikla proti vedení stávky opozice, která nesouhlasila s nekompromisními, radikálními postoji a s monopolizací vedení stávky. Požadovala zastoupení v koordinačním výboru a podíl na řízení stávky. Jednotě studentů hrozil rozkol. Spory se vyřešily 22. listopadu, kdy vznikl požadavek, aby byl koordinační výbor organizován na demokratickém principu. Vznikl volený celostátní koordinační výbor. Pozice DAMU byla oslabena a místo ve výboru zaujali také zástupci PŘF UK, MFF UK a FŽ UK. Výbor byl jedinou revoluční organizací, která realizovala demokratická pravidla. Disk se stal studentským parlamentem, v němž byly zastoupeny všechny pražské fakulty a který rozhodoval o všech důležitých otázkách. 23. listopadu shromáždění zástupců studentů v divadle Disk podpořilo OF, studenti jako jediní zůstali jeho samostatnou složkou, radikálnější než Koordinační centrum OF, ale ve vztahu k OF nejednotnou. Skupina nezávislých respektovala OF, aktivisté prosazovali kritický a nezávislý

tečně tolik na srdci blaho této země, této společnosti, těchto národů, leží-li vám skutečně tolik na srdci osud vaší vlastní strany, osud socialismu, přestavby, osud mladé generace, tedy osud náš, prosíme, odejděte!

Z otevřeného dopisu Celostátního koordinačního studentského stávkového výboru vedoucím funkcionářům KSČ

Sobota 25. listopadu

(...) 4. Jsme přesvědčeni, že jednou z příčin, která vedla k současné krizi, bylo zakotvení vedoucí úlohy strany v ústavě...

6. Oceňujeme dosavadní rozvážené postoje našich studentů v této vypjaté době i jejich konstruktivní spolupráci s vedením fakulty. Rozhodně se stavíme proti jakýmkoli pokusům o jejich postih za ně.

Ze Stanoviska celozávodního výboru KSČ MFF UK

Neděle 26. listopadu

Vědu a vědeckou práci postavme na místo, které jí ve společnosti náleží. Vylučme jak její naivní a demagogické přeceňování, tak i ponižující postavení, které z ní činí služku vládnoucí strany. Demokratické školství nechť je organizováno na humanitních principech bez státního monopolu na vzdělávání. Společnost si musí vážit učitelů všech druhů, škola musí jim dát i prostor pro uplatnění osobnosti. Vysokým školám je třeba vrátit historická práva, která zajišťovala nezávislost a svobodu akademické pudy, a to jak pro vyučující, tak i pro studenty. Vzdělanost společnosti pokládáme za nejcennější národní statek.

Z Programových zásad Občanského fóra Co chceme

postoj. KCOF sice uznávalo autonomii studentů, ale podceňovalo je a obávalo se jejich radikalismu. Proto nebyli studenti jako celek adekvátně zastoupeni v KCOF a většinu jejich pozic zaujali nezávislí studenti.

24. listopadu odstoupil generální tajemník KSČ Jakeš a dosavadní vedení KSČ. Řadoví komunisté režim nepodpořili, sdělovací prostředky se velmi rychle vymkly kontrole, represivní složky se nakonec odmítly zapojit do řešení krize. Ve fázi, kdy se KSČ rozhodla pro politické řešení otevřené krize, protože jinou historickou alternativu neměla, bylo rozhodující svolání masové manifestace na 25. listopad na Letnou a především konání výstražné dvouhodinové generální stávky. Letenské demonstrace se zúčastnilo přes 800 000 lidí a vyslala jasný signál do celé společnosti. Úspěch generální stávky závisel na oslovení většiny obyvatelstva, která stále ještě váhala. Hlavním úkolem vysokoškoláků bylo informovat, agitovat a probouzet. Studenti vedli informační válku, výjezdy na venkov překonávaly letargii a lhostejnost. Podstatnou roli sehrála i televize, která od 24. listopadu začala s přímými přenosy z demonstrací. Generální stávky, která představovala klíčovou událost v řešení krize, se účastnila drtivá většina obyvatelstva.

Období od 20. do 27. listopadu představovalo první, nejdůležitější fázi Sametové revoluce, v níž se OF teprve formovalo.

Během krátkého období se společnost dokázala vymanit ze strachu z režimu i z kroku do neznáma a otevřeně vystoupila za svoji svobodu. Vysokoškolští studenti se jako jediní v zemích východního bloku stali samostatným revolučním politickým subjektem. Jejich vědomí zásadního významu situace a společenské odpovědnosti, odvaha, energie, odhodlání a statečnost iniciovaly spontánní lidový odpor proti režimu. Do čela se postavili studenti a ukázali cestu k odstranění totality. Významně přispěli k tomu, že se většina obyvatel připojila ke generální stávce 27. listopadu, která představovala zásadním zlom ve vývoji politického převratu. Po vytvoření Občanského fóra jejich úlohu převzali zástupci disentu, ale studenti si podrželi radikalnost, samostatnost a především nekompromisnost, která i nadále, i když méně podstatně, ovlivňovala další vývoj.

PhDr. Jiří Přenosil

Autor článku je odborným pracovníkem Ústavu dějin UK a Archivu UK. Je editorem publikace Český stát a střední Evropa. Od Velké Moravy k NATO (2002).

Pondělí 27. listopadu

Pro nejbližší období přijímáme tento program:

1. Vytvořit nepolitickou studentskou stávkovou organizaci, kterou si představujeme jako fakultní shromáždění zástupců studentů. Bude pracovat na parlamentním principu a reprezentovat studenty fakulty.
2. Okamžitě vytvořit z pedagogů a studentů akademické shromáždění, které bude rozhodovat o zásadních otázkách chodu fakulty. Otázky vědecké práce zůstanou v kompetenci vědecké rady.
3. Okamžitě zastavit projednávání novely vysokoškolského zákona. Zahájit zpracování nezávislé analýzy dosavadního vývoje a návrhu koncepce vysokého školství, a to za účasti zahraničních expertů. Na základě této analýzy formulovat ne novelu, ale nový vysokoškolský zákon.
4. Do tohoto zákona požadujeme prosazení těchto bodů:
 - a) Nejpozději do konce letního semestru 1989/90 uskutečnit demokratické volby akademických funkcionářů fakulty bez nomenklaturního řízení. Organizaci určí akademické shromáždění fakult vysokých škol...
 - c) Na základě profesionální a osobní zodpovědnosti obnovit princip svobody bádání a výuky a princip možnosti volby témat studia a vědecké práce.

Z informace Koordinačního výboru vysokých škol o programu a požadavcích studentských hnutí

O POČÁTCÍCH SVOBODNÉ UNIVERZITY S PROFESORY PALOUŠEM A WILHELMEM

Do přelomového roku 1989 jsme se vydali s dvěma muži, kteří stáli u zrodu nové a svobodné Univerzity Karlovy. Na vzpomínky na dění v prvních polistopadových měsících a rocích jsme se ptali prvního polistopadového, svobodně zvoleného rektora prof. Radima Palouše a prvního předsedy Akademického senátu prof. Ivana Wilhelma.

Co jste prožívali před dvaceti lety v listopadu?

RP: Od vyhlášení Charty 77 jsem byl jejím signatářem (v roce 1982/3 též

mluvčím); hned v lednu 1978 jsem dostal od rektora písemnou výpověď, zdůvodňovanou „podpisem protisocialistického prohlášení“ (patřím mezi výjimky – mnozí dostávali výpověď „z reorganizačních důvodů“). Přivydělával jsem si potom k nevelkému invalidnímu důchodu jako topič.

V pátek 17. listopadu 1989 před dvaceti lety jsem se s manželkou účastnil demonstrace na Albertově a potom na Národní třídě. V neděli jsme se sešli – myslím, že nás bylo osm – v bytě Václava Havla a dohodli jsme se, že večer svoláme veřejné zasedání do Divadla Ve Smečkách. Tam skutečně ten večer bylo plno, ba nabitó. Tehdejší mluvčí Alexandr Vondra mě požádal, abych schůzi moderoval. Plénum přijalo s nadšením ustavení politického nonkonformního uskupení Občanské fórum (OF). Hned druhého dne – v pondělí – jsme se sešli nejdříve v Mánesu, pak ve Spálené ulici v Řečického galerii, kde se uskutečnila první tisková konference: spousta kamer, fotoaparátů, novinářů... To jsem ještě na vlastní kůži nezažil. V úterý jsme, vedeni zaměstnancem Melantrichu Petrem Kučerou, vstoupili na balkón vyzbrojeni reproduktory díky mladým dobrovolníkům. Vystrčili mě k mikrofonu. Předemnou plně náměstí a všichni orientováni k soše sv. Václava. Privil jsem nezkušeně: „Haló, haló, hlásí se Občanské fórum.“ Náměstí se rozsvětlo – předtím temena hlav, nyní náhle obličejové a ústa, skandující: „Kdo to je, kdo to je...“ Nevěda nic lepšího, vyrazil jsem: „Přece Václav Havel!“ Od té chvíle po všechny ty demon-

„PROŽÍVAL JSEM POSLEDNÍ DNY JAKO OTEVŘENÝ STŘET, BYŤ JSEM DOUFAL, ŽE OBSTOJÍME A ŽE REŽIM NEZASÁHNE BRUTÁLNĚ...“

strační dny jsme měli důvěru publika. Zasedali jsme v Divadle za branou na Jungmannově náměstí a brzy jsme se přesunuli do Špalíčku v ulici 28. října. Občas jsem se účastnil zasedání studentské reprezentace v Disku v Karlově ulici.

IW: Je těžké popsat beze zbytku celkovou atmosféru a situaci ve společnosti v té době. Myslím si, že celková „nálada“ zcela nepochybně signalizovala nejen hospodářský, ale především morální úpadek a nedávala mnoho šancí k resuscitaci režimu. Dobře se pamatuji, že když jsem dostal poprvé do ruky záznam z pověstného zasedání aktivu KSČ na Červeném

Hrádku s Jakešovým vystoupením, můj první pocit byl opravdový stud nad skutečností, kdo jsou vedoucí státní činitelé té doby. K tomu je potřeba připočíst tisíce východoněmeckých aut pohozených na ulicích Prahy a přeplněné území západoněmeckého velvyslanectví Němci prchajícími z NDR na Západ. Na druhé straně však každý totalitní režim má k dispozici silové nástroje, které může k řešení situace použít. Zda tyto nástroje použije, záleží na míře bezohlednosti. Bohudíky měly události opravdu rychlý spád a kritický bod, za kterým už nešlo vývoj vrátit zpět, byl překročen velmi brzy.

Tušili jste, že s normalizační dobou je konec? Daly se události listopadu 1989 předvídat?

FOTO: VLADIMÍR ŠIGUT

prof. PhDr. Radim Palouš, Dr. h. c.

Byl zvolen prvním rektorem (1990–1994) svobodné Univerzity Karlovy. Za komunismu se účastnil ilegálních filosofických seminářů, také je organizoval. Editoval samizdatové publikace a byl signatářem Charty 77. V listopadu 1989 se aktivně podílel na dění v sametové revoluci. Získal titul doctor honoris causa na mnoha světových univerzitách. Ve své akademické praxi se zaměřuje na filosofii. Byl žákem fenomenologa prof. Jana Patočky.

RP: Byť mně v roce 1989 bylo již pětadesát se zkušenostmi mnoha desítek let, nic takového jsem nepředvídal – a myslím, že jen málo z nás, disidentů, si na to troufalo spoléhat. Zklamané naděje mají depresivní účinek; lepší je nekalkulovat, že už brzy bude lépe. Nadto jsem nebyl kvalifikovaný prognostik, a tak jsem se účastnil porad a dění jako řadový voják. Prožíval jsem poslední dny jako otevřený střet, byť jsem doufal, že obstojíme a že režim nezasáhne brutálně – vždyť dal ještě v posledních dnech své existence obsadit televizi Dělnickými milicemi a naši zástupci (tuším, že to byli Michael Kocáb a Václav Klaus) jeli do Tábora vyjednávat, aby Západní vojenský okruh nepoužil síly. Že v prosinci pojedou (se Slovákem Kňázkem) do Švýcarska – já, do té chvíle bez pasu – jako vyslanec OF vyjednávat s rodáký o získání rozmnožovací techniky, jsem předtím mohl leda snít. A že nadto budu moderovat zasedání zástupců OF připravující novou vládu, která se potom skutečně ujala funkce, to jsem dříve ani v nejmenším netušil.

IW: Myslím si, že většina lidí se to nejen domnívala, ale byla o tom přesvědčena. Oficiální propaganda, která měla za úkol vytvářet veřejné mínění, byla natolik směšná ve svých argumentacích, že nikdy předtím (ani potom) nebylo tolik vtípů o aktuální situaci. Vzhledem k tomu, že Československo bylo vlastně poslední zemí komunistického systému v Evropě, kde ještě nepropukly masivní nesouhlasné demonstrace ohrožující režim, bylo zřejmé, že je otázkou krátké doby, kdy se tak stane. Vlastně se čekalo pouze na vhodný moment, který vše nastartuje.

Stáli jste u zrodu nové Univerzity Karlovy (ve funkci prvního rektora / prvního předsedy AS UK). Jaké šance tato příležitost nabízela?

RP: Když za mnou v lednu 1990 přišla delegace studentů Filozofické fakulty UK, abych kandidoval na úřad rektora, necítil

jsem se dostatečně vyzbrojen k řízení tak velkého a významného společenského kolosu; velmi jsem váhal, a to nadále, i když přišli zástupci studentů z dalších dvou fakult: pedagogické a tělesné výchovy a sportu. Sděлил jsem to svým přátelům – účastníkům mnohaletého bytového filozofického semináře Kampademie – a ti mi „přikázali“, že to musím podstoupit. Když mě k témuž naváděl Václav Havel, začal jsem objíždět fakulty v Praze i mimo ni s předvolebním představováním. Byl jsem potom zvolen univerzitním senátem dvoutřetinovou většinou – a přítomní po vyhlášení zazpívali hymnus „Svatý Václave, vévodo české země...“; všechno se ve mně sevřelo a já pocítil váhu a tíži oné chvíle. Druhý den jsem šel na rektorát,

„PO ČTYŘICETI LETECH TOTALITY NEZBYL NA UK TĚMĚŘ ŽÁDNÝ PAMĚTNÍK SVOBODNÝCH POMĚRŮ, TAKŽE REALIZACE KONKRÉTNÍCH KROKŮ RESTRUKTURALIZACE BYLA ČASTO VELMI NAPÍNAVÁ.“

vstoupil do kanceláře a sekretářka se mě zeptala, co si přeji. Tu jsem si uvědomil, že první, co je třeba zaopatřit, jsou pracovníci rektorské kanceláře, především nový kvestor. Tomu dosa-
vadnímu jsem řekl, aby dobrovolně jakožto nomenklaturní kádr minulého režimu odešel, pokud nechce dostat výpověď. Nového kancléře jsem zvolil na základě zkušenosti s jeho politickou nonkonformitou: mladý JUDr. Jan Winkler, pozdější velvyslanec ČR v Londýně, se potom osvědčil jako velmi zdatný šéf rektorátního úřadu celkem přibližně o stu pracovníků.

IW: Univerzita Karlova byla od samého počátku svobody implicitně pokládána za nejdůležitější vysokou školu v Československu. Její snaha o radikální kompletní přebudování vysokoškolského systému měla širokou odezvu nejen pro přirozenou autoritu v akademickém světě, ale i proto, že stav našeho vysokého školství byl naprosto neudržitelný. Důkazem tohoto tvrzení je skutečnost, že Federální shromáždění schválilo nový zákon o vysokém školství již 4. května 1990, jakkoli byl tento zákon nedokonalý. Podle starých předpisů se zkrátka nemohlo na vysokých školách odehrát vůbec nic a tehdejší akademická reprezentace souhlasila s tím, že

do dvou let bude v klidu připraven a přijat definitivní zákon o vysokých školách, který bude vyhovovat potřebám jak vysokých škol, tak i společnosti. Že byl tento zákon nakonec přijat až v roce 1998, je již jiná věc.

Nehledě na formální stránku prosazovaných změn, čekalo na UK, tak jako na ostatní vysoké školy, totální přestrojení akademického života. Formální orgány akademické správy z doby totality samozřejmě nebyly zřizovány z vůle akademické obce, ale rozhodnutím partijských struktur KSČ. Těmito strukturám také skládaly účty za svou činnost a tyto struktury de facto řídily celý akademický život. To znamená, že nejen konkrétní osoby, ale i akademické funkce byly naprosto nepoužitelné. Po čtyřiceti letech totality nezbyl na UK téměř žádný pamětník svobodných poměrů, takže realizace konkrétních kroků restrukturalizace byla často velmi napínavá. Naprosto prvořadým požadavkem byla potřeba akademických svobod a k tomu se, myslím, upírala hlavní pozornost v počátcích budování UK po roce 1989.

Jak se dnes díváte na dobu porevoluční? Udělali byste z dnešního pohledu něco jinak?

RP: Mnohé bych dnes dělal jinak. Především jsem zmeškal úpravu celkové organizační stavby univerzity, především fakultních institucí. Bránila mně v tom tehdejší moc senátů, tedy paradoxně těch, kdo univerzitu revolučně osvobodili. Uvedu konkrétní případ: zmeškal jsem korigování názvu paradoxně právě té fakulty, jejímž jsem absolventem. Minulý režim v padesátých letech prosazoval progresivní (podle tehdejšího ministra školství Zdeňka Nejedlého „pokrokový“) pravopis a můj obor se musel psát *filozofie*. Po revoluci se v odborné veřejnosti opět začalo užívat názvu *filosofie* – tak v AV ČR byl opět Filosofický ústav a přední časopis opět Filosofický; též katedry na FF UK a na ostatních fakultách (např. Katedra filosofie a dějin přírodních věd na Přírodovědecké fakultě, podobně na Pedagogické fakultě...) se nově jmenovaly filosofické. Název fakulty filozofické zůstal „pokrokový“ – a tak se píše žel

podnes. To není jen jakási maličkost, vždyť řecký výraz *zofos* znamená temný, mrak, ba vulgárně zadek! Filo-sofie je láska k moudrosti, to se má dozvědět každý, kdo přišel s filosofií do styku! Abych nebyl považován za etymologického puntičkáře, připomínám, že nejen v klasické řečtině a latině, nýbrž i anglicky, německy, francouzsky, italsky, španělsky, rusky aj. je v kmenu toho slova „s“. *Mea culpa, mea maxima culpa!*

IW: Domnívám se, že hlavní kroky v porevoluční době byly učiněny naprosto správně. Tak se ostatně jeví i z odstupu času. Celou řadu detailů by šlo udělat z dnešního pohledu efektivněji, avšak rozhodování v zásadních věcech bylo správné.

V jaké atmosféře probíhala první jednání ustavující nový chod svobodné Univerzity Karlovy? Byl čas vše pořádně projednat, nebo se události na univerzitě vyvíjely hekticky?

RP: V něčem mně přálo štěstí, především ve výběru spolupracovníků. Zdeněk Lojda, Karel Malý, Jaroslav Mihule, Josef Pacák, Josef Petráň a Petr Vopěnka (abecedně), to byli „mí“ prorektori; k okruhu rektorského kolegia ovšem patřil i kvestor Jan Winkler. Nadto předsedou univerzitního senátu byl zvolen Ivan Wilhelm, který nejen dobře rozuměl, co obnáší integrita univerzity jako celku, ale zároveň uměl hájit náležitou nezávislost nového, revolučně vznikajícího demokratického útvaru. Ti dokázali onen společenský kvas na veřejnosti i uvnitř kormidlovat tak, že Univerzita Karlova po mém soudu dobře obstála.

IW: Projednávání agend v rámci demokratických struktur akademické instituce se může snadno stát její slabou stránkou. Diskuse patří k základním nástrojům akademického světa a každý člen akademické obce, který se debat účastní, dobře ví, že žádné téma, o kterém se diskutuje, není černé ani bílé. Je proto důležité, aby v diskusi zazněly všechny podstatné argumenty, aby nedošlo k autoritativnímu ukončení debaty s omezením demokratického vyjadřování, ale aby se také debata nezvrhla ve filipiku a plané žvanění. Tady musím připomenout roli prvního rektora prof. Palouše, který byl ochoten mnoho-

FOTO:VLADIMÍR ŠIGUT

prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc.

Byl prvním předsedou Akademického senátu UK, později se stal rektorem (2000–2006). Za komunismu nemohl vyučovat a věnoval se především fyzikálnímu výzkumu na Matematicko-fyzikální fakultě UK. Od roku 2006 zastává funkci vládního zmocněnce pro evropský výzkum. Letos se stal výkonným místopředsedou Spolku absolventů a přátel Univerzity Karlovy – Carolinum.

krát převzít osobní odpovědnost a udělat rozhodnutí a tím ukončit debaty, které směřovaly do nekonečna. Jeho zásluhou ušetřila nejen Univerzita Karlova, ale všechny československé vysoké školy hodně času. Díky, které je třeba mu vyslovit, lze jen obtížně přehnat.

Jakým úkolům a výzvám musela porevoluční Univerzita Karlova čelit? Kde se muselo začít úplně od nuly?

RP: Sama situace diktovala dvojí usilování: očistu univerzity od institucí a učitelů vázaných úzce na totalitní režim a na ideologickou indoktrinaci (např. zrušení Ústavu marxismu-leninismu) a rehabilitaci těch neprávem persekovaných studentů, učitelů a zaměstnanců (např. vyhozených z politických důvodů). Též bylo nutno rychle uvolnit svobodný rozvoj všech oblastí, zvláště těch, jejichž působení bylo

diktováno („řízeno“) a omezováno dozorem „shora“. Stejně neodkladným úkolem bylo otevřít univerzitu těm studentům, kteří byli politicky diskriminováni; dále šlo o co nejrychlejší zapojení Univerzity Karlovy do mezinárodní univerzitní obce; v neposlední řadě o přeměnu úředních univerzitních aparátů rektorátních i fakultních, a to z dřívější subordinační institucí KSC (např. to byla oddělení tajemně označovaná titulem *pro zvláštní úkoly*). A ovšem doba technicko-vědeckého věku vybízela neodkladně k dohánění počítačového vybavení (při rektorátu byl založen Ústav výpočetní techniky), což se týkalo i zastaralé administrativy – vždyť právě zde bylo nutno začít takřka od nuly. Bylo třeba myslet též na vysokoškolskou komunitu celé naší vlasti. Proto jsem ve spolupráci s rektorem ČVUT Hanzlem založil Klub rektorů

ČSR, přejmenovaný později podle mezinárodních konvencí na Konferenci rektorů ČR.

IW: Myslím, že od nuly se muselo začínat v organizování svobodného akademického života, jak jsem již shora uvedl. To byl zajisté úkol nejdůležitější i nejkomplicovanější. Jeho řešení se přitom neredukovalo pouze na vnitřní prostředí univerzity, takže bylo potřeba prokázat i řadu diplomatických schopností.

Dalším tématem byla otázka univerzitní sounáležitosti. Kompetence fakult byly natolik dominující, že nejenže role univerzity byla zcela zanedbatelná, ale i pocit náležitosti k jedné instituci v akademické obci zcela chyběl.

Také odborná úroveň v řadě oborů, zejména humanitních a společenskovedních, nebyla vyhovující. To bylo způsobeno jednak objektivními důvody danými existujícím systémem, ale také důvody subjektivními, danými především personálním přístupem.

Rovněž otázka výzkumné činnosti byla na řadě pracovišť zcela opomenuta a bylo potřeba v těchto případech začít od nuly. Je zřejmé, že většina řešení těchto problémů má dlouhodobější charakter, to však neznamená, že bylo možné začátek jejich řešení odkládat.

Mělo čtyřicet let totality i nějaký pozitivní vliv na UK? Nebo během tohoto období chřadly všechny aspekty univerzitního života?

RP: Nejhůře na tom byly humanitní obory, v první řadě filosofie – pod tímto

jménem panovala jednostranná ideologie – a odpovědné filosofické zkoumání bylo nepřípustné. Ovšem i přírodním vědám totalita přistříhovala křídla, nicméně přece jen řada z nich dokázala jakžtakž držet se světem krok. Typický byl podtitul na tabuli, která visela ve vstupu z Celetné ulice: „Socialistické učiliště!“

IW: Před odpovědí na tuto otázku jsem musel poměrně dlouho přemýšlet, přesto jsem nepřišel na nic, co by šlo pokládat za pozitivní a dalo by se připočíst na vrub totalitě.

Jakou univerzitní oblast podle vašeho názoru čtyřicetileté totalitní období nejvíce poškodilo?

RP: Byla to především personální politika, která podporovala oportunistus a potlačovala svobodný univerzitní život. Co nadaných studentů se na univerzitu nedostalo nebo bylo předčasně vypuzeno! Co kvalitních učitelů mělo zakázaný přístup! Nadto se omezoval přísun zahraničních knih a časopisů. Všechny ty politické prověrky, to „kádrování“, špiclování a donášení – to přece bylo univerzitního poslání nedůstojné a velmi škodlivé!

IW: Myslím, že to byl odraz komunistického systému do akademického života. Pravidla chování v lepším případě nebyla žádná, v horším pak zcela deformovaná. Každý učitel musel zcela odložit svoji lidskou důstojnost a slíbit věrnost marxismu

a idejím KSČ, jinak nesměl učit. O interních věcech fakult nerozhodoval děkan a jeho proděkan, ale fakultní výbor KSČ, jehož rozhodnutí děkan prováděl. Obdobně tomu bylo na úrovni univerzity. Členy vědeckých rad schvalovala rovněž KSČ, orgány jako akademický senát vůbec neexistovaly. Protože akademičtí funkcionáři neměli žádné vlastní kompetence, zřekli se také jakékoli odpovědnosti, která by za normální situace vyplývala z jejich funkcí. Tuto schizofrenii zejména v 80. letech již nikterak neskrývali, a tak všichni pochopili, že jinak než ve vylhaném prostředí žít nelze.

Za čtyřicet let se národy v komunistických zemích naučily způsobům, jak v totálně falešném světě přežít. To se podle mne ukázalo jako nejškodlivější dědictví.

Jak reagovaly západní univerzity na nové poměry na UK? Jak zpočátku vypadala mobilita studentů a vědeckých pracovníků, která je dnes na velmi dobré úrovni? Projevovala se nějak akademická solidarita?

RP: Svobodný univerzitní svět přivítal návrat staroslavného Karlova učení s velkou slávou. Hned v roce 1990 se v Helsinkách konala světová rektorská konference o více než pěti stech účastnících a naše univerzita byla poctěna prvním místem po boku pořadajícího rektora finského. Za svého úřadování jsem navštívil desítky univerzit v Evropě, v Americe, v Asii i v Africe a všude jsem byl jako reprezentant Univerzity Karlovy přijímán s velkou pozorností. Stačilo říci „I never guessed, never dreamed to see you face to face“ a už mě, zástupce univerzity zakleté done dávna za železnou oponou, srdečně vítali.

IW: Univerzita Karlova měla kupodivu velmi dobré jméno a pověst. Všeobecně byla přijímána jako perspektivní partner

pro spolupráci ve všech ohledech. Období čtyřiceti let její nesvobody bylo vnímáno jako osudová tragédie, kterou sama nikterak nezavinila. Nutno ovšem dodat, že

ZA ČTYŘICET LET SE NÁRODY V KOMUNISTICKÝCH ZEMÍCH NAUČILY ZPŮSOBŮM, JAK V TOTÁLNĚ FALEŠNÉM SVĚTĚ PŘEŽÍT. TO SE PODLE MNE UKÁZALO JAKO NEJŠKODLIVĚJŠÍ DĚDICTVÍ.

také představitelé UK vždy vystupovali důstojně, velmi otevřeně, a stanoviska UK měla svoji relevanci. Také sama UK udělala mnoho pro navázání zprerhaných kontaktů a zejména střídme a neokázalé vystupování jí získávalo nové sympatie.

Pokud jde o rozvoj mobilitních programů studentské výměny, pak to byl především jistý počáteční ostych ze strany studentů UK, který znamenal poněkud zdrženlivější růst zájmu o účast ve výměně. Je zřejmé, že se také musely navázat pracovní kontakty fakult a oborů se zahraničními partnery, protože v řadě případů partnerské kontakty směrem na západ citelně schá-

FOTO NA TĚTO DVOLÍSTRANĚ VLADIMÍR ŠIGUT

zely. Souběžně s programy studentské výměny se rozbíhaly i programy akademické spolupráce, které přinesly benefit ve výzkumných činnostech. Významným rysem UK při realizaci této strategie byl spíše aspekt partnerské spolupráce než projevy solidarity. UK se snažila prosazovat jako zdravě sebevědomá vzdělávací a výzkumná instituce. To se jí dařilo i proto, že v naprosté většině případů mohla nabídku partnerského vztahu podložit i věcným argumentem kvality vzdělávání a výzkumu.

U zrodu svobodné univerzity musela stát řada ideálů a cílů. Které z nich se podařilo realizovat?

RP: To první a nejdůležitější byl svobodný akademický život, svoboda pro učitele i studenty, pro akademické funkcionáře i pro vědce: nejdůležitější

**TAKŽE STUDENTŮM
A PEDAGOGŮM I VĚDECKÝM
A ADMINISTRATIVNÍM
PRACOVNÍKŮM JÁ, STAŘEC,
VZKAZUJI: NEKALKULUJTE
KRÁTKOZRACE!**

je být na cestě, bádát, jít dál, hloub a výš, mít možnost otevřeného kráčení tam, kam směřuje odborná odpovědnost a svědomí.

IW: Domnívám se, že ani v nejmenším nebyla nikdy zpochybnována ambice UK být národní institucí vzdělanosti, vědy a kultury. Na UK přetrvávala snaha o pěstování všech oborů klasické tradiční univerzity s požadavkem vysoké kvality. Plnit tuto strategii nebylo vždy snadné, ale stálo za to vynakládat úsilí na zachování rozmanitosti oborů.

Za jeden z nejdůležitějších ideálů vedle svobodného autonomního rozhodování pokládám vědomé pěstování výzkumu a budování vědy souběžně se vzděláváním. Oběma těmito aspektům je vědomě poskytován stejný prostor a věnována stejná péče.

Je možné, že se úplně nedoceňuje působení UK jako nositelky národní kultury. Toto poslání je naplňováno velmi svědomitou každodenní poctivou prací bez okázalosti a pýchy, a především bez závažných pochybení. O získané renomé lze snadno přijít, ale je obtížné ho získat zpět. UK se tomuto poslání se vši pečlivostí věnuje.

Jaké jsou podle vás největší polistopadové úspěchy UK?

RP: Univerzita Karlova se stala opět reprezentantkou české vzdělanosti u nás i ve světě. Titul získaný na UK má obecnou vážnost. Je stále největší vysokoškolskou institucí v naší republice a její hlas je pozorně vnímán.

IW: Zde lze patrně vypočítávat celou řadu konkrétních úspěchů v různých oblastech činnosti UK. Moje paměť je opravdu značně děravá a zcela jistě bych na řadu úspěchů neoprávněně zapomněl, nebudu tedy žádné konkrétní úspěchy vypočítávat. Myslím, že úspěchem je celkové postavení UK jak v akademickém prostředí České republiky a světa, tak v povědomí veřejnosti. Každý člen akademické obce může najít řadu důvodů, proč

může být hrdý na svoji příslušnost k UK. V ostré a vyhraněné akademické konkurenci jak doma, tak i v mezinárodním měřítku to není

zanedbatelný výsledek a je dobré vědět, že se tak nestalo automaticky, ale přičiněním řady akademických občanů.

Univerzita má za sebou nepochybně hodně práce. Jakou cestou by se měla nyní vydat, aby se ještě více přiblížila prestižním světovým univerzitám?

RP: Cesta je po mém soudu jediná: skýtat prostor nadaným studentům a absolventům a posílat je na vyspělá pracoviště; sledovat úspěšné univerzity a poučovat se z jejich zkušeností – z přijímání uchazečů na studium i na vyučování a na vědu; mít vždy na zřeteli dlouhodobé cíle a neotročit krátkodechým aktualitám; pěstovat co nejužší kontakty se svými absolventy.

IW: Jsem si jist, že snaha o přiblížování k prestižním světovým univerzitám by byla pro UK poněkud riskantní strategií. Autonomní uspořádání univerzit v celém civilizovaném světě dává příležitost každé z nich vyniknout svojí unikátností. UK je v akademickém světě pokládána za prestižní díky své neopakovatelnosti, kterou si musí nejen udržet, ale dále ji rozvinout. Aby to neznělo jako knížecí rada, měli bychom významně pokročit v kvalitě nejen vzdělávání, ale především výzkumu

a vědy. K tomu je potřeba kvalitní personální, ale i technické vybavení.

Co byste vzkázali či popřáli nynějším studentům a pedagogům UK k dvacátému výročí sametové revoluce?

RP: Jeden můj dlouholetý přítel mně v letech chartistické persekuce říkal: „To je chvályhodné, co disidenti dělají a o čem vydávají svědectví, ale realisticky vzato nemají šanci na vítězství – je tu atomový stopstav a žádná velmoc na světě nebude riskovat konflikt kvůli několika stovkám nonkonformistů – byť odvážným.“ Mně nezbylo než souhlasit; nebyly k dispozici pádné racionální důvody, že by tomu mohlo být jinak. A vida: čas oponou trhnul a stalo se nečekané – totalita vzala u nás za své! Padesát let, od nacistické okupace v roce 1939 až po sametovou revoluci, jsem vyhlížel demokracii a svobodu a přes všechny životní peripetie (vyhazovy, persekuci...) jsem se dočkal. Takže studentům a pedagogům i vědeckým a administrativním pracovníkům já, stařec, vzkazuji: nekalkulujte krátkozrace!

IW: Aby zplna využívali podmínek na vzdělávání a bádání, které jim UK nabízí. To je cesta k naplňování její ideje a smysl jejího snažení. Ať si uvědomí, že dnešní stav na univerzitě patří k nejšťastnějším obdobím v celé její historii.

Autor: redakce

K oslavě 20. výročí pádu totality patří i ohlédnutí za dobou předlistopadovou. Léta 70. poznamenal normalizační proces, který udusil jakékoliv naděje na svobodnější společnost. Požádali jsme profesora Miloslava Petruska o osobní vzpomínku na roky, kdy vyhlídky akademické obce na spravedlivější uspořádání univerzitního života byly tak neuvěřitelně vzdálené. A přesto mnozí nepřestali věřit.

OTEVŘENĚ A BEZ SKRUPULÍ

OSOBNÍ VZPOMÍNÁNÍ NA TO, CO BYLO NA „NORMALIZOVANÉ
FILOZOFICKÉ FAKULTĚ“ A POTÉ...

Miloslav Petrusk

Prolog

Latinské úsloví praví, že *nomina sunt odiosa*, což se velmi volně překládá jako doporučení nejmenovat tam, kde by to bylo nevhodné. Doslova ono úsloví ale říká to, čemu se kupodivu nechci vyhnout – nositelé některých jmen jsou „oškliví a ohyzdní“ (odiosi), ale právě proto by neměli být zapomenuti. Doposud, připomínající si naši opožděnou listopadovou vzpouru, jsme většinou trpěli, bojovali, se zaťatými zuby a plni nenávisti snášeli..., ale nikdy se neuvádělo, aspoň to nebylo obvyklé, že příčinou toho dlouhého lidského trápení nebyly ani tak sovětské

tanky naolejované v československých kasárnách a rakety SS-20 v Brdech, ale zcela konkrétní čeští lidé, kolaboranti v pravém smyslu toho slova, spolupracovníci režimu, nikoliv však nutně státní bezpečnosti, a jeho oddaní a ponižení slouhové. I ti jednou musejí být alespoň jmenováni, když trestu – ač neumím si představit jakému – už dávno ušli.

Intermezzo

Na katedru sociologie Filozofické fakulty UK jsem nastoupil v roce 1967 s nadějemi a očekáváními, jimiž bylo ostatně prosyceno ovzduší celé společnosti té

doby. Po roce 1970, kdy jsme prošli smrtí prověrek a kdy byla vyhnána Jiřina Šiklová, se naplnila na osudu katedry varianta klasického vtipu – žil jsem v sedmi státech, ale ani jednou jsem se nestěhoval. Tedy působili jsme (než některé z nás potkal podobný osud jako Jiřinu Šiklovou) na šesti katedrách, aniž jsme měnili působiště – prostorově ano, statutárně vlastně nikoliv: z katedry sociologie se nejprve stala katedra sociálního výzkumu (který se na katedře nikdy nedělal), potom katedra sociálního výzkumu a vědeckého komunismu (který se na katedře nikdy neučil a málokdo věděl, co to vlastně je),

vzápětí oddělení sociologie a sociálního výzkumu při katedře marxistické filozofie, pak zase katedra filozofie a poté znovu katedra sociologie – ale již s přívlastkem jako dobré víno – marxistické sociologie, a nakonec katedra marxisticko-leninské sociologie. To poslední pojmenování, které po svém „druhém příchodu“ na katedru v roce 1977 prosadil Antonín Vaněk (nejen v Praze, ale i v Brně a Bratislavě!), bylo strašidelné, protože kromě jiného znamenalo explicitě, že na ní nesmí působit nikdo, kdo není členem strany, což o předchozích variantách neplatilo tak důsledně. Cesta k marxisticko-leninské čistotě byla tedy, jak patrně, nejen dosti dlouhá (téměř deset let), ale taky provázená personálními obměnami. Nejprve na vedoucích místech – docent Urbánek byl co „stranicky nečistý“ zproštěn funkce vedoucího katedry, kterou nejprve docházel řídit (občas a vlídně) docent Jindřich Filipce, jehož vystřídal na krátký čas korektní a slušný Antonín Matějovský, který (na rozdíl od docenta Filipce) sociologický výzkum uměl profesionálně solidně, absenci rozhledu teoretického pak kompenzoval tím, že nechával volnou ruku ve výuce Eduardu Urbánkovi (sociologické teorie a obecná sociologie) a mně (obecná metodologie a soudobá sociologie), ač jsme formálně neměli právo učit, čehož se dost dlouho nedbalo, a docentu Janu Sedláčkovi, který byl navýsost kompetentní historik sociologie. Zvláštní periodou bylo období, kdy katedru vedl docent Marušiák v době před svým vyloučením z těžkého alkoholismu. Rána opilcova jsou, jak známo, pro alkoholika těžká a trudná, pro ty, které „řídí“, jsou však k nesnesení hrůzná. Jednoho dne jsme byli docentem Marušiákem všichni vyloučeni z katedry, což bylo zaneseno do zápisu a zápis putoval k děkanovi, jímž byl muž, který – jak pravily nikoliv zlé, ale realistické a dějin znalé jazyky – přežil všechny režimy. Od solidního sociologa první republiky přes zakladatele studia vysokého školství v době, kdy sociologie byla na indexu, návrat k sociologii v 60. letech (citát: „...když slyším slovo sociologie, jsem jako cirkusová kobyła, která uslyší buben – a já jdu a jdu...“) až k její totální

zradě v době, kdy ve věku 69 let přijal funkci prvního normalizačního děkana. Proč to tajit – dovolme si tu vsuvku, než se na všechno zapomene (snad právem) – spojovali jsme s tím jistě naděje, protože jsme si nedovedli představit, že tento žoviální pán, jehož jsme všichni znali, zavede nemilosrdné čistky a dokonce studentům sociologie bude původně svůj vlastní obor (!) znechucovat slovy: „K čemu je dnes sociologie, když potřebujeme vychovatele, učitele, propagandisty, aktivisty...“

Karel Galla, o němž je řeč, byl muž neuvěřitelné rafinovanosti a teatrálnosti, což dokládá historka, která budiž zaznamenána jako instruktivní pro ty, kteří by podobný manévr někdy v budoucnu snad potřebovali. Protože jsem se s profesorem Gallou znal a dokonce jsme si tykali, měl jsem za to, že jsem vlastně tak trochu pod jeho záštitou, aniž by se o tom arcibiskup mluvílo. Jednoho rána v zimě roku 1970 jsme se potkali na chodbě, na oné dlouhé chodbě filozofické fakulty – a byli jsme tam sami dva jdouce proti sobě, „druh druhu vstříc“. Galla ke mně přistoupil, zlehka mě objal a pravil: „Tak co nového v dějinách sociologie, soudruhu Sedláčku?“ Nic nebylo třeba dodávat, nic vysvětlovat, nic komentovat. Jsi odepsán, protože jsi – jak se dnes trochu módně říká – ztratil identitu. Už nejsi jeho kumpán, společník a snad i přítel, ale... Děkan si nás tedy po našem „vyloučení“ docentem Marušiákem povolal a položil nám lehce káravým tónem otázku: „Soudruzí, co to tam na té katedře vyvádíte, no, zapomeňme na to, já to, jak vidíte...“ A velkým teatrálním gestem zápis ze schůze roztrhl a hodil do koše.

Peripetie

Ať už pod baldachýnem toho či onoho pojmenování, bylo by to šlo a studenti by ani příliš nepoznali, že se „něco děje“, kdyby nehrozil stín stranického barda, dlouhodobého funkcionáře obvodní úrovně, ovšem po roce 1968 pověřeného vedením odboru vysokých škol a vědy, oddělení pro řízení stranické práce v českých zemích ÚV KSČ, Antonína Vaňka. V tomto muži se snoubila neukojitelná touha po moci s hlubokým přesvědčením,

že je povolán k vědecké práci. Ta první tužba ukojena tak úplně nebyla, jeho mocenská trajektorie byla sinusoidní, protože z „prvního muže školství a vědy“ se po pár letech stal vedoucím katedry, ale před pádem režimu se nakonec ještě nadechl k získání funkce děkana filozofické fakulty a dokonce prorektora. Tu druhou tužbu docent Vaněk (docentem jmenován v únoru 1970, což je samo o sobě příznačné) nehodlal ukojit v oboru, který byl jeho mateřským přístavem, totiž v enigmatické sféře vědeckého komunismu (na to byl dostatečně vychytalý, protože o prestiži tohoto oboru si ani on sám iluze nečinil), ale v sociologii, arcibiskup marxisticko-leninské.

Nejsem povolán k tomu, abych se zabýval psychologií a zejména psychoanalýzou této nikterak složité osobnosti, snad stačí konstatovat, že Vaňka provázely dva až shakespearovské symptomy – dokázal vyvolávat strach, aniž jej sám nějakým vnějším podnětem aktivizoval, a potom, což je podstatnější, na každého „něco měl“. Říkalo se, že na to má kartotéku. Nepochybuji o tom, mám pro to vlastně nepřímý důkaz. Znal jsem totiž řízením osudu Vaňka z tehdejšího Gottwaldova, kde jsem učil logiku (již mě v měsíčním kurzu vyučil dnes již zesnulý Pavel Tichý) a on vědecký komunismus. Nekamarádili jsme se, ale ani ve vztahu otevřeného nepřátelství jsme nebyli – on měl své ctitelé (fotbalové fanoušky), já své... Když nastoupil do oné superfunkce v Praze (přijel, jak se říkalo, na tanku ze Zlína spolu se soudruhem Indrou, kterého tam údajně v několika horkých srpnových dnech ukrýval), napsal jsem mu kratinké čtyřřádkové zdvořilostní psaní asi tohoto znění – blahopřeji Ti k vysoké funkci a přeji Ti, aby se Ti práce dařila k prospěchu vysokého školství i vědy. Tečka, nic víc... Ten dopis se objevil jako doklad mé kolaborace s režimem na začátku prosince 1989 – Vaněk jej dal do oběhu, aby zpochybnil mou věrohodnost, neboť – hle, co činil, blahopřál mi a teď chce zakládat jakési Sociologické fórum... Dvacet let schovával naprosto nevinný, formální, nic nežádající dopis, ale nakonec jej vytáhl. S tím hypotetickým archivem to ale bylo horší, mnohem horší. Říká-li se *de mortuis*

FOTO: ARCHIV MILOSLAVA PETRUSKA

nil nisi bene, pak o živých v tomto případě nutno pomlčet. Vyslovuji elegantní hypotézu, která se dá jen těžko než nepřímo verifikovat, že totiž proces transformace filozofické fakulty v „normální fakultu“ byl tak relativně pomalý prostě proto, že Vaněk držel v rukou několik trumfů – a ač jsme byli svobodní, těch karet se bylo třeba bát jako v Puškinově *Pikové dámě*. Jak jinak vysvětlit, že pobíral plný profesorský plat ještě dva roky po převratu, ačkoliv, pravda, měl zákaz výuky? Jak vysvětlit, že personální obměna nebrala konce? Kdo se Vaňka, tehdy již doslova bezmocného, vlastně bál?

Je karikaturou příznačnou pro onen čas, že nejvíce se bál on sám sebe (škoda, že tento čas „jejich strachu“ netrval déle, říkám s vědomím, že to není ani příliš křesťanské, ani masarykovské). Ano – o Masaryka totiž jde. Ve skriptech o české sociologii (nic jiného Vaněk nepřednášel, protože neuměl žádný jazyk, ani rusky) výslovně studentům ukládá, aby „Masarykovo dílo bylo hodnoceno ve světle *Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti*“, onoho hanebného dokumentu, který způsobil tolik lidského neštěstí. V roce 1992 ale týž Vaněk vydává

knihu *Poselství*, která je panegyrikem na Tatička Osvoboditele, s barevným jezdeckým portrétem TGM a v příloze s notovými zápisy Masarykových oblíbených písní, spisek, v němž se faktografie a hluboká ignorance v sociologii něžně snoubí s dětinskou naivitou. Rok předtím, kdy ještě doznívala přece jen obava, co bude, vydal pod záštitou Františka Havlíčka stejně panegyrickou knížku o Benešovi, v níž se – pravda – přes celkové patetické pozitivní ladění mohl opřít o Benešovu strategii naší pevné vazby na Sovětský svaz... Vaněk se tak nakonec paradoxně stává téměř disidentským spisovatelem, který musí psát pomocí „pokrývačů“, aby konečně mohl říci, co si kdysi jen myslel, ale co prý nemohl říci nahlas... Smutno na tomto světě, pánové, jak se praví v *Revizorovi*, nestydatost lidská mezi nezná. Ale což, ta nestydatost není v tom, že si píše o TGM a E. B., ale v tom, že nikde a nikdy nenajdete u těchto lidí ani stín pokory, náznak vědomí vlastní viny...

Krize

Setrval jsem tedy na katedře rozmanitě pojmenované ještě nějaký čas, poměrně dlouhý, potom jsem byl přeřazen do Knihovního střediska, které vedl laskavý, ale poněkud timidní (divme se mu) PhDr. Vladimír Živný. Ostatně je pozoruhodné, že pracovnice (jichž byla většina) a samozřejmě ani já v žádném *Seznamu osob Univerzity Karlovy* nejsme – přestali jsme formálně existovat. „Historické prameny“ prostě někdy selhávají... Život ve středisku byl trochu jako na vojně – v době, kdy jsem tam byl, jsem opravdu nebyl šťasten, ačkoliv všichni bez výjimky se tam ke mně chovali slušně, usnadňovali mi všechno, co mohli, nevšímal si ani toho, že si občas studuju něco „mimo program“ nebo dokonce překládám, ale teď, s odstupem času, bych rád vyprávěl „veselé historky z natáčení“... Mnoho jich nebylo. Jednu však nesmlčím, protože její nemravnost volá do nebes.

Ve středisku jsem vykonával mj. navýsost kvalifikovanou činnost, totiž zapisoval jsem diplomové práce do takového tlustého sešitu – počítače tehdy ještě nebyly. Při jednom takovém úkonu jsem narazil na dílko, o němž jsem byl pře-

svědčen, že jsem je již někdy četl... Prostým srovnáním se skripty docenta Vaňka se snadno zjistilo, že čtyři pětiny jsou doslova opsány ze skript (včetně poznámek v závorkách „pozn. A. V.“, ač autor se jmenoval J. B., stranický tajemník z jednoho okresního města) – plagiát nezpochybnitelný, nadto vedoucím a oponentem (!) práce byl Vaněk sám. Nachytil jsem vás na švestkách, holenkové, zajásal jsem, neb aspoň formálně se jakési právo respektovat přece muselo. Napsal jsem děkanovi, věc řádně doložil a čekal. Týden dva urgoval, čekal, urgoval... a asi za dva měsíce jsem byl povolán k děkanovi Václavu Rábovi (mimočodem nikým nevolený děkan sloužící oddaně straně a vládě třináct let!), jinak zvojnálnému a zdánlivě neškodnému ouřadovi, který byl povolán na fakultu z Vysoké školy stranické ÚV (narychlo jmenován docentem a vzápětí profesorem, nenapsal ani jedinou knížku a snad ani jediný odborný článek). Na vyzvání jsem vstoupil, a než jsem stačil pozdravit, obořil se na mě „soudruh děkan“ kategoricky a hlasem nezvykle mocným: „Jaké politické důvody vás, pane doktore (!), vedou k tomu, abyste dělal tuto štvavou kampaň proti soudruhu Vaňkovi?“ Nemělo smysl vysvětlovat, že jedna věc jsou „skryté důvody“ (a těch jsem měl!) a druhá surový a jednoznačně prokazatelný podvod. Nedosáhl jsem samozřejmě ničeho, jenom pocitu trapnosti, totální bezmoci a sebezesměšnění. O několik měsíců později mě dva důstojníci StB vyšetřovali „ve věci Vaněk“ – prý vím o jeho napojení na izraelskou tajnou službu! Řečeno s Herlingem-Grudzińským, „byl to jiný svět“. Jenom lituji, že jsem se dožil nedávných plzeňských afér, kdy vyšetřování plagiátů se v demokratické společnosti dá uhrát a zamést pod stůl stejně jako v „temné totalitě“, snad jen s více aktéry...

V tom období se změnila sestava katedry – z původní švadrony zůstali dva mužové a jedna žena, slušní a vzdělaní lidé, kteří prošli sítím, což byla někdy spíše věc náhody než úsilí, leč zbytek byl vybrán z jakéhosi podivného osudí – omezím se na sdělení, že všichni nově přijatí pracovníci byly dámy mladistvého věku a vze-

zření, některé pilné, jiné nikoliv, všechny však měly pozoruhodnou antidispozici k práci na katedře sociologie – ony ji (sociologii) totiž neuměly. Neznaly ani ten marxismus v jeho nejjednodušší podobě, kterou kdysi nabídl soudruh Stalin. S touto sestavou šel tedy do vítězného tažení za obrodu sociologie Antonín Vaněk, doktor sociologických věd.

Byv odsunut, změnil jsem se v očích některých kdysi mi snad blízkých lidí v tvora postiženého nakažlivou chorobou – ale neplatilo to zdaleka o studentech. Ti totiž věděli (nebo si to mysleli), že a) cosi o sociologii vím a b) že znám jakési tajuplné čáry, jimiž se dá přelstít „učení všech učení“, totiž onen na dřevě z vulgarizovaný marxismus. Obojí bylo v podstatě pravda. Rozhodl jsem se totiž využít času, který mi byl dán (jako „částečný invalida“ jsem po infarktu pracoval jen do 14 hodin), a chodil téměř denně do studovny pro vědecké pracovníky (!) „univerzity“ – a četl a četl a potom i psal a psal. Zůstal jsem tak naštěstí v kontaktu s oborem, milovaným a nezastupitelným, ale studentům jsem jej vždycky – obvykle na dvoře univerzity, někdy ve vinárně nebo v hospodě, vykládal „dvojmo“: nejprve „jak to asi je“ a potom „jak se o tom má vykládat“ – inu, učil jsem je rafinovaně podvádět. Marxismus jsem jim zredukoval na stalinové rysy a znaky a s tím vystačili do konce studií.

Peripetie

Ostatně i ta univerzitní knihovna měla své zábavné stránky: v jedné místnosti, totiž v badatelně pro vědecké pracovníky (to nám odepřít jaksi nemohli, protože formální tituly jsme měli), jsme se scházeli – abych použil citace dobové písně – „z národů různých“, totiž od disidentů zcela nepokrytých (chodil tam např. bývalý ministr zahraničí Jiří Hájek) přes slavnou šedou zónu až po zaryté a naštěstí poněkud přiboudlé marxisty. Marxisté-leninci tam četli tehdy vycházející plátek *Tribuna* (něco na způsob dnešních, ale horších *Haló novin* nebo kdysi *Stürmeru*), případně se probírali dvousvazkovými *Dějiny dělnického hnutí*.

Leninovy spisy (česky a rusky – celkem 80 svazků) jimi zůstaly nedotčeny a Marxe jsme četli – pokud jsme to potřebovali – spíše my, „cizinci“.

Na první pohled to vypadá idylicky, nicméně idyla odezní při představě, že takto – studující texty sice zajímavé, leč bez možnosti s kýmkoliv se podělit o objevnou novinku či poradit se (kromě docenta Sobotky, který tam psával své vynikající předmluvy k anglickým a německým filozofickým klasikům), hleděli jsme do budoucnosti poněkud bezúspěšně. Myslím, smím-li neskromně říci slovo o sobě, že jsem spíše kantor, který má k originálnímu mysliteli dosti daleko – a kantor bez žáků opravdu trpí. Jeden psychiatr mi to sice vysvětlil příměrem ke kohoutovi, který se musí předvádět „svým slepičkám“, ale nepokládám to dodnes za vysvětlení dost vědecké, protože můj věk to empiricky vyvrací.

Byl jsem však nejen „invalida“, ale především člověk „bez perspektivy odborného a politického růstu“ – tak to mám černé na bílém ve všech „komplexních hodnoceních“; text hodnocení sám byl vždycky takový, že jsem se mohl těšit, že budu brzy povýšen aspoň na člena korespondenta Akademie věd, nicméně závěr byl jaksi nekompatibilní, což kromě mne nikomu nevadilo... Nemaje perspektivu růstu, nemohl jsem očekávat ani jiné požitky – například odměnu 1 500 Kčs, kterou mi kdosi snad omylem udělil k Vánocům, běžel tehdy už děkan Vaněk osobně stornovat na mzdové oddělení. Ale na kapra jsme nakonec doma přece jen měli. Ten dlouhý, neperspektivní čas byl „kostižerný“, jak říká básník. Jedinou spojovací linkou s možnou budoucností bylo to, že jsme se spojili s Josefem Alanem a začali vydávat první a na světě asi jediný samizdatový sociologický časopis – popsal jsem celkem přes sedm set stránek analýzami, anotacemi, komentáři, sarkasmy a ironickými „šlehy“ (inu, Šalda to nebyl), pokusili se propojit sociologii s literaturou krásnou, komentovali jsme později také obrozující se sovětskou literaturu, Ajtmatova, Šukšina, Okudžavu, ale psali jsme i o Canettim, Kafkovi, shledávající souvislosti s našimi realitami. Sám jsem tehdy napsal knížku *Alternativní*

sociologie, dodnes mé dítko nejmilejší, ale době poplatné v tom, že se v ní polemizuje s něčím, v čeho existenci již nikdo z mladších snad ani neuvěří. A to jsme netušili, že v té době v Brně a v Bratislavě se naše „veleutajené“ texty šířily se značným ohlasem a autoři byli poměrně brzy odhaleni – naštěstí pouze čtenáři, ačkoliv kdo ví?

Finále

Hned po 17. listopadu jsem se účastnil několika zasedání Občanského fóra v podzemí na Národní třídě (klub Aurora), ale ambice politické jsem neměl (ač mě zesnulý Josef Vavroušek, později „můj“ proděkan, k tomu nabádal). Vrátil jsem se na katedru a slovy Písma – „on přišel a oni ho nepoznali“. Inu, téměř všichni ti *homines novi*, Vaňkovy dcerky, se mě prostě báli, snad i proto, že jsem byl v komisi, která „reakreditovala“ členy kateder. Představa, že budu muset s nimi žít, byť jen omezený čas, se mi zdála právním lidsky nepřijatelná. Přijal jsem proto nabídku Magnificence Radima Palouše, abych spolu se zesnulým, vzácným a slušným člověkem docentem Suchým zreformoval fakultu žurnalistiky. Pan docent Suchý se podjal oné nepřijemné práce „přesvědčit“ některé zasloužilé soudruhy, že na univerzitě nemají co dělat. Největší zásluhu o to, že nová fakulta vůbec vznikla, má samozřejmě on. Já už jsem jenom stavěl zdi na pevných základech, které položil.

prof. PhDr. Miloslav Petrusek, CSc.

Autor článku je předním českým sociologem. Po revoluci se významně podílel na budování FSV UK, poté působil jako její děkan (1991-1997) a poté také jako prorektor UK. V sedmdesátých letech mu komunističtí nadřízení zhoršili možnosti publikování a výuky. Kvůli zdravotním problémům se musel přesunout na post pomocného knihovníka na Filozofické fakultě UK. Po revoluci se významně podílel na přestavbě Fakulty žurnalistiky UK na Fakultu sociálních věd UK.

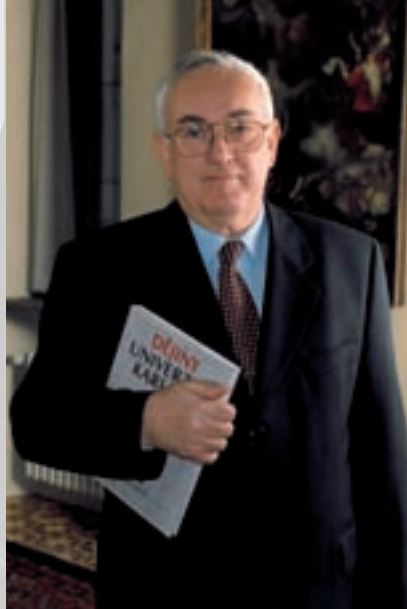

FOTO NA TĚTO DVOLÍSTRANĚ ARCHIV UK

BYLO TO PŘED DVACETI LÉTY

Karel Malý

Potkáme-li se dnes s přáteli a kolegy, se kterými jsme před dvaceti lety začali pracovat na transformaci univerzity a českého vysokého školství, většinou se shodneme na tom, že to byla mimořádná doba a že nás naplňovalo nadšením, že můžeme tvořit něco nového, budovat svobodně novou univerzitní soustavu, vracet univerzitám a vysokým školám jejich důstojnost, obnovovat jejich postavení ve společnosti.

Neodkladná přestavba

Podoba vysokých škol, jaká se vytvořila v totalitní společnosti a jak ji také formovala „vůle vládnoucí strany“ a platná právní úprava, nebyla dále udržitelná. Nepředstavovala pro nás žádnou překážku a zaběhnutá pravidla, jimiž se řídily, či spíše byly řízeny vysoké školy, byla do doby, než se uplatnila nová zákonná úprava, prostě ignorována. Nebylo to však vždy jednoduché a skutečnost, že se představitelé komunistického režimu na školách mohli dovolávat pro ně příznivých ustanovení zejména v oblasti pracovního práva, přinášela řadu problémů a nová vedení fakult musela leckdy při uplatňování přestavby fakult riskovat soudní spory. Také proto pro nás bylo přijetí nového vysokoškolského zákona jednou z listopadových priorit.

Myslím, že jsme všichni, kteří nastoupili do vedení univerzity po listopadu, byli plni odhodlání, elánu a nechyběla nám odvaha. Přesto nás rozsah úkolů a práce, která na nás čekala, překvapil. Nebyl čas na dlouhé přemítání a váhání, události a úkoly se na nás přímo valily.

Velmi dobře se pamatuji, jak po zasedání Akademického senátu, který projednal a schválil návrh nového demokraticky zvoleného rektora Radima Palouše, jsme se na jmenování prorektorů odebrali do rektorské pracovny, abychom si připili na úspěch naší budoucí práce. Než jsem se však mohl napít, vešla do pracovny delegace akademického senátu tehdy ještě Fakulty žurnalistiky s žádostí o pomoc při přestavbě fakulty a rektor mne ihned pověřil, abych si tuto otázku vzal na starost. Uvádím tento příběh jako typický pro několik dalších let. Takto jsme byli postupně vtahováni do vytváření

nové koncepce vysokého školství a do řady konkrétních otázek, které s tím souvisely, ať již na univerzitě, či v celé vysokoškolské komunitě.

Hlavní úkoly

Pokud bych se měl pokusit seřadit či uvést alespoň některé závažné úkoly, před kterými jsme tehdy stáli, řekl bych, že to byly asi tyto:

1. odstranění ústavů marxismu-leninismu,
2. přestavba univerzity, jejích fakult a obnovení důrazu na vědeckou práci, vytvoření nových kritérií pro jmenovací řízení,
3. rehabilitace učitelů a studentů postižených politickým útlakem minulého režimu,
4. obnovení a podstatné rozšíření zahraniční spolupráce univerzity,
5. vytvoření nových vnitřních právních norem univerzity – zejména jejího statutu – a navrácení důstojnosti obyčejům a rituálům charakterizujícím univerzitní život,
6. podíl na přípravě nového vysokoškolského zákona, který pak byl přijat v historicky krátké době,
7. inkorporace tří teologických fakult do univerzity a úprava jejich právního postavení,
8. vytvoření reprezentace vysokých škol – Rady vysokých škol a Konference rektorů – a pravidel jejího fungování.

Základním východiskem pro práci na těchto úkolech a na řadě dalších se nám stala „idea univerzity“, kterou formuloval a naplňoval především rektor Palouš. Byli jsme si vědomi toho, že univerzita se musí vrátit ke svým kořenům, že musí naplňovat humboldtovskou představu o spojení vědy, učení a výchovy, že musí stát mimo politiku, být na ní nezávislá a že se musí současně stát kri-

tickým oponentem politiky. Proto se také základním požadavkem nové úpravy postavení vysokých škol stala autonomie – samospráva – právo řídit si svými orgány své vlastní záležitosti, současně ovšem i výzva k odpovědnosti, kterou tak vysoké školy za své chování převzou.

Vědecká úloha univerzity

V prvním demokraticky zvoleném vedení univerzity jsem dostal na starost resort vědy a rehabilitací. Již tyto dva rozsáhlé a komplikované úkoly by mně stačily plně zaměstnat. Odbor vědy se musel vyrovnat s úkolem nově formulovat náročné požadavky na kvalifikační řízení a výchovu vědeckých pracovníků, připravit jednacím řádem vědecké rady univerzity a jednotlivých fakult. Patřila sem pochopitelně i ediční problematika, klíčová otázka o dobudování univerzitního vydavatelství a vlastní prodejny vědeckých publikací, péče o vlastní tiskárny. Současně ovšem i příprava podkladů pro rozhodování o rehabilitacích pracovníků univerzity, jejichž jmenovací řízení bylo v minulosti z politických důvodů zastaveno nebo zcela znemožněno.

Péče o vědecký růst univerzity a růst vědeckých výsledků jejich pracovníků byla pro nás součástí snahy o posílení prestiže nejen doma, ale i v zahraničí a o zakotvení univerzity v mezinárodní síti vysokých škol. Vedle rektora Palouše se o to mimořádně zasloužil profesor Zdeněk Lojda, mezinárodně uznávaný, vynikající patolog.

Byli jsme si vědomi toho, že Karlova univerzita byla a je jedním ze základních pilířů české kultury, že má nejen mimořádné postavení mezi českými a československými vysokými školami, ale i vysokou odpověd-

nost. To vše se ovšem k našemu překvapení odehrávalo v ne vždy vlídném dialogu s pracovníky tehdejší Akademie věd ČR, kteří si pro svou instituci nárokovali výsadní postavení ve světě vědy. Pro nás byl dualismus organizace vědy a výzkumu, jak ho nastavil minulý režim, který se marně snažil odsoudit vysoké školy jen k výuce, neudržitelný a chápali jsme Akademii jako přirozeného partnera, se kterým musíme spolupracovat a vytvářet flexibilní systém umožňující jak univerzitám, tak ústavům Akademie úzkou spolupráci a výměnu pracovníků, vytváření společných pracovišť ku prospěchu celé české, a tehdy také ještě československé, vědy. Myslím, že se to nakonec podařilo a dokládá to i smlouva, kterou jsme podepsali s prezidentem Akademie profesorem Zahradníkem.

Rehabilitace

Agenda rehabilitací byla neobyčejně náročná především z lidského hlediska. Komise, kterou jsme tehdy vytvořili za pomoci pracovníků Archivu UK a jednotlivých fakult, připravovala podklady pro rozhodování o žádostech poškozených studentů a učitelů. Před námi tak defilovaly ve stovkách a tisících lidské osudy a tragické příběhy, nenávratně poškozené životy lidí, kteří se ničím neprovinili, často nebyli ani odsouzeni, ale byl na nich spáchán zločin – bylo jim znemožněno studovat a věnovat se oborům, které si zvolili za své životní poslání. Zatímco učitelům, kteří se listopadu 1989 dožili, jsme mohli umožnit získání vědecko-pedagogických hodností, návrat na fakulty a možnost vědecky pracovat a učit, pro postižené studenty rehabilitace často znamenala jen formální omluvu a rehabilitační diplom, jen někteří využili možnosti své studium dokončit.

Příprava vysokoškolského zákona

Mé právníké vzdělání zřejmě způsobilo, že kromě těchto dvou prorektorských resortů jsem byl záhy vtažen do dalších úkolů. Především do přípravy tehdy nového vysokoškolského zákona. To znamenalo podíl na legislativních poradách ministerstva školství, kde se touto agendou zabýval náměstek Pátý, účast na zasedání parlamentních výborů, legislativní rady, konzultace s poslanci a současně i s děkany (kupř.

teologických fakult), kterých se zákon týkal a kteří uplatňovali své specifické požadavky. Současně jsem se podílel na vytváření Rady vysokých škol, která se stala postupně respektovaným partnerem ministerstva a důležitou součástí vysokoškolské komunity. Rada, jejímž předsedou jsem byl zvolen a pracoval v této funkci do počátku své první volební rektorské kampaně, spojovala ve svých orgánech zástupce jednotlivých akademických senátů celé republiky a byla schopná formulovat a hájit základní požadavky vysokých škol jak v oblasti legislativní, tak hospodářské při vytváření rozpočtových pravidel pro financování vysokých škol apod. Museli jsme se snažit nejen o vytváření společné vysokoškolské politiky, vyjadřující zájmy všech vysokých škol, což při složité struktuře české akademické obce byl již sám o sobě nesnadný úkol, ale bylo nutno také hájit zájmy vysokých škol vůči státnímu aparátu, uplatňovat oprávněné požadavky na zvýšení rozpočtu vysokých škol a sociální úrovně učitelů.

Některé dnes samozřejmé otázky bylo nutno leckdy pracně a složitě vysvětlovat a obhajovat. Vzpomínám si na první porady o vysokoškolském zákonu v parlamentním výboru, kde jsme museli objasňovat, že akademická obec není odborová organizace. Problémem byl pro poslance a dokonce i pro ministra požadavek akademické svobody, kterou považovali za zcela zbytečnou a zahrnutou v ústavních svobodách a občanských právech. Necháпали, že právě svoboda učení a bádání, bez ohledu na názory či mínění šéfů, přednostů ústavů a představitelů fakult, je jediným možným způsobem realizace vědeckého života a nezbytnou podmínkou jeho úspěšných výsledků. S tím ovšem také úzce souviselo i postavení studentů jako rovnoprávných členů akademické obce.

Polistopadový přínos

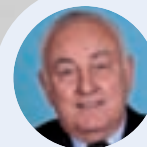
Akademické senáty a jejich studentské části právě v těchto prvých dobách konstituování akademických práv a svobod byly skutečnou oporou naší práce. V době vytváření akademických orgánů na fakultách a celé univerzitě, při prosazování nezbytných demokratických opatření to byli právě studenti, o které jsme se mohli opírat. Vyrostla z nich nová generace vynikajících univerzit-

Volba prvního polistopadového rektora Radima Palouše

ních učitelů a mnozí úspěšně vstoupili do veřejného života.

Myslím, možná trochu neskromně, že naše ohlédnutí do polistopadové doby ukazuje, že výsledky našeho snažení se staly trvalou součástí vysokoškolského života. Ne vše jsme tehdy udělali dobře, jistě jsme se často i mýlili, mnohé jsme měli udělat lépe. Přesto však některé hodnoty tehdy vytvořené mají trvalou platnost. Jistě k nim patří ona již zmíněná idea univerzity – vědomí, že právě naše univerzita, nejen svou slavnou minulostí, ale i svými současnými výsledky ve vědě i výuce patří k „vlajkovým lodím“ českého vysokého školství a je povinna ukazovat cestu, kterou by se měla česká vysokoškolská komunita ubírat. Principy autonomie a samosprávy, nezávislost na každodenní politice a povinnost zachovat si nezávislost a svobodu bádání patří k základním rysům univerzitního života nejen u nás, ale kdekoli ve světě. Zvláštní odpovědnost pak neseme za výchovu nových generací inteligence, elity vzdělanců, za ty, v jejichž rukách je budoucnost nejen naší vědy, ale i celé národní kultury. Právě ty máme povinnost nejen učit, ale i vzdělávat. Přál bych si, aby na to zejména naše univerzita nikdy nezapomněla. Neboť právě v tom je její velikost i budoucnost.

prof. JUDr.
Karel Malý, DrSc.

Autor článku je bývalý rektor Univerzity Karlovy (1994–1999). Dříve předsedal Radě vysokých škol, České komisi pro vědecké hodnosti a působil jako prorektor. Ve své akademické profesi se zaměřuje na české a československé právní dějiny, především na dobu předbělohorskou. Zásadně se podílel na vzniku prvního i druhého polistopadového zákona o vysokých školách.

FOTO: ARCHIV ŠIMONA PÁNKA

O DEMOKRACII A STUDENTSKÉ ANGAŽOVANOSTI ROZHOVOR SE ŠIMONEM PÁNEM A JIŘÍM BOUDALEM

Šimon Pánek v kanceláři humanitární organizace Člověk v tísni

Otázky pro Šimona Pánka:

Studenti sehráli v listopadové revoluci velkou roli, bez podpory stávkujících by ale svrhnout režim sami nedokázali. Počítali jste s tím, že vás společnost podpoří?

Nepamatuji se, že bychom si v prvních přibližně šedesáti hodinách, tedy v čase mezi brutálním zásahem proti demonstrantům na Národní (pátek 17. večer) a sestavením prvního studentského prohlášení s požadavky (pozdě v noci z neděle 19. na pondělí 20. listopadu v jedné z budov Techniky v Resslově ulici), dělali nějakou analýzu, zda nás společnost podpoří, či ne, nějak jsme měli pocit, že tak i tak musíme začít okupační stávkou. Nicméně již na začátku stávky, od pondělí 20. 11., jsme si byli vědomi toho, jak důležité je komunikovat s veřejností, a to zejména mimo Prahu. Proto vznikl koncept „spanilých jízd“, kdy od prvního dne stovky studentů, většinou s herci a pedagogy z fakult, vyrazily šířit fotky, letáky a pravdivé informace o tom, co se stalo na Národní třídě a co chceme, do měst, městeček i vesnic. V Praze pak například čekali studenti s letáky před šestou u dělnických vlaků přivážejících lidi do fabrik a dříve, než je začala masírovat tovární propaganda, dostali do ruky informace od nás.

Před dvaceti lety studentské hnutí sehrálo důležitou roli při přestavbě komunistického Československa. I v současnosti se vysokoškolští studenti snaží angažovat, využívat demokracie a přesvědčovat politiky. Na rozdíl od roku 1989 jim chybí jak výsledky, tak podpora širší veřejnosti. I o tom, proč mají dnešní studenti problémy prosadit jakékoli politické změny, jsme mluvili s jedním z vůdců listopadového studentského hnutí, bývalým studentem Univerzity Karlovy, spoluzakladatelem a současným ředitelem humanitární organizace Člověk v tísni Šimonem Pánkem a současným místopředsedou Studentské unie Univerzity Karlovy Jiřím Boudalem.

Věřili jste v ideál demokracie a jeho možnost uvedení do praxe, nebo jste se jen snažili změnit tehdejší stav a až tak dopředu jste neplánovali?

Nebyli jsme nijak kompaktním systémem, nemohu mluvit za všechny studenty. Část si pravděpodobně přála vyšetření útoku na Národní třídě a mírné změny, ve studentském vedení však vládla shoda, že jde o to porazit vedoucí úlohu komunistické strany, ta byla mimo jiné v ústavě, a pokusit se nastolit demokracii, pluralitní parlamentní systém, tržní prostředí a zejména obnovit základní lidské svobody – slova, shromažďování, cestování přes hranice...

Vaše angažování v nadaci Člověk v tísni vyžaduje velkou motivaci a přesvědčení o jejím smyslu. Kde berete sílu bojovat s větrnými mlýny?

Nejsou to větrné mlýny. Jsou to reálné problémy a potřeby u nás či ve světě a lze je, vždy jen částečně a postupně, řešit. Motivaci mi přinášejí výsledky – statisíce lidí, jimž jsme pomohli v nouzi, ve válkách či katastrofách. Přispěli jsme k tomu, že mají šanci na lepší život v rozvojových zemích, přinesli jsme jim zakázané knihy, počítač, kamery anebo pomohli skrývat se před vězením v totalitních režimech. Stejně jako naše expertní kapacity přispívají k dobrým změnám v řadě strategií řešení sociálního vyloučení, pomoci ČR do zahraničí, budování multikulturních způsobů i posilování inkluzivnosti ve vzdělávání.

Myslíte, že v neziskovém sektoru lze spokojeně pracovat celý život?

Ano, v neziskovém sektoru lze plnohod-

notně pracovat celý život, pokud si člověk nemyslí, že „mít“ je víc než „být“. Jinak tomu není ani v mnoha dalších oborech – například ve vzdělávacím systému.

Otázky pro Jiřího Boudala:

Co motivuje studenty dnes, aby vyjadřovali nesouhlas se stavem demokracie? Máte naději, že vaše angažovanost něco změní?

Motivuje nás naše chápání demokracie, řekl bych. Tedy přesvědčení, že když se o veřejné a společné věci nebudeme každý alespoň trochu starat, bude to s naší demokracií brzy špatné. Máme sice konkrétní cíle, ale mnohem důležitější je pro nás přispět k tomu, aby angažovanost a aktivní zájem o společnost už konečně nebyly považovány za něco nenormálního, aby naopak nenormální byl nezájem a pasivita. A v tomhle nestojíme jako studentstvo proti zbytku společnosti, i mezi studenty by většina ráda brala demokracii jako servis, který nijak neobtěžuje. Takže dnes nejde o to, získat pro studentskou věc odboráře, ale rozšířit co nejvíc skupinu těch, kteří ví, že demokracie stojí čas, síly a odvalu nejen v revoluci.

Kolik studentů připravuje akce Studentské unie Univerzity Karlovy? Máte dost dobrovolníků, nebo pořád hledáte nové síly?

Unie pro své rozličné projekty rozhodně potřebuje každou pomocnou ruku. Tým připravující Inventuru demokracie je ovšem už kolos asi třiceti lidí, nepočítám-li jednorázové dobrovolníky, a to už úplně stačí, máme co dělat, abychom to vůbec zkoordinovali. Ale rozhodně se nám nedostává těch jednorázových pomocníků, kteří pomůžou na akci, s roznosem plakátů a podobně. Za každého budeme rádi.

Nepropadáte frustraci, když se nedaří dosáhnout nějakého výsledku?

My jsme se rok snažili prosadit čtyři konkrétní legislativní změny, což se nepodařilo. Snadno se o nás tedy dá říct, že jsme byli neúspěšní. Ale nám se ve skutečnosti podařilo věci dost a ta celoroční práce měla určitě smysl. Například se nám jednoznačně podařilo ukázat, že vůbec

neplatí oblíbené české heslo „nedá se nic dělat, stejně na ty nahoře nemáme vliv“. Na to, že jsme parta studentů, kteří to dělají ve volném čase a bez většího ohlasu veřejnosti, jsme dosáhli třeba toho, že všechny požadované změny politici dopracovali do návrhů zákona a všechny se nakonec projednaly ve sněmovně. Přiměli jsme politiky, aby s námi vážně jednali a argumentovali. Například známého cynika Marka Bendu jsme před kamerou dotlačili k tomu, aby změnil svůj postoj k legislativním příležitostem. Kdyby náš tlak byl dlouhodobý a měl větší podporu veřejnosti a médií, určitě by se změnu podařilo prosadit i přes naši politickou reprezentaci. Když se přestane nadávat a začne se jednat, lze pohnout s leccíms. Frustrace a pocit nemožnosti jsou jen výmluvy.

Společné otázky:

Situace dnešních aktivních studentů není tak jednoznačná jako před dvaceti lety. Je těžší v relativně spokojenějších dobách najít podporu pro vaše iniciativy?

ŠP: Ano, je to bezesporu těžší. Tehdy byl společný nepřítel – nesvoboda, hloupost, lež a prázdný „komunismus“, obrovská většina lidí si jednoznačně přála změnu. Dnes se má ta většina materiálně velmi dobře a žije ve svobodě, včetně svobody individualismu. Možností seberealizace je daleko víc než před dvaceti lety, zákonitě nelze čekat, že se dnes pro iniciativy vygeneruje stejná podpora, jako tomu bylo ve vlně protikomunistických, protitotalitních demonstrací.

JB: Jak se to vezme. Třeba na nedostatek materiální podpory si díky univerzitě a projektu Mládež v akci nemůžeme stěžovat. S podporou ze strany médií a veřejnosti je to trochu složitější. Novináři si nás docela všímají, rádi ocitují naši tiskovou zprávu, pořídí reportáž z happeningu. Ale většinou jejich články postrádají jakoukoli snahu vyznat se v situaci: citace od nás, „proticitace“ od politika, článek je rychle hotov a čtenář nechť se v tom laskavě zorientuje sám. Regulace lobbingu nebo problém dosazování mediálních rad nemají úplně banální řešení, což poskytuje politikům prostor

FOTOVLADIMÍR ŠIGUT

Jiří Boudal ze Studentské unie UK

k nejrůznějším výmluvám a polopravdám, kterými se to snaží shodit ze stolu. Dali jsme si tu práci a na internetových stránkách ty nejčastější politické výmluvy rozebrali, takže si média snadno mohou opatřit munitu otázek a námitek, kterými mohou nacytat klíčující politiky. Až na pár výjimek to nedělají a na rozhovory s politiky, které jsem měl možnost vidět, jsou zoufale nepřipravení a vůbec neumějí vzdorovat. Pár dobře napsaných článků nebo povedených rozhovorů nám pomůže víc než mnoho našich přesných citací v médiích. A s podporou veřejnosti je to podobné: mnoho lidí s námi sympatizuje, ale s aktivnější a dlouhodobější podporou moc počítat nemůžeme. V tom se to asi od dob revolučních tolik neliší, i tehdy si, jak jsem pochopil, mnoho lidí nadšeně přišlo zacinkat klíči a za pár týdnů už se zase většina naplno věnovala zařizování svého soukromého života. To je zřejmě to nejhorší dědictví normalizace a zbavovat se ho budeme ještě dlouho a pracně.

Jak si podle vás dvacet let po revoluci vede česká politická scéna?

ŠP: Dlouhodobě ne hůř než ve většině dalších postkomunistických státech, ale zejména letos strašně. Nicméně nelze

Šimon Pánek během cesty do Afghánistánu v roce 2007

FOTO: ARCHIV ŠIMONA PÁNKA

hodnotit dvacet let prizmatem roku, kdy se to zaseklo a politická scéna je jako celek v podstatě nefunkční, chybí ochota k hledání racionálních řešení, polarizace zablokovala schopnost politiků řešit správu země. Dříve či později se něco stane, současný stav je strašný. Samozřejmě nemluvíme o všech a všem, ale celkově je stav velmi neutěšený.

JB: Každý asi snadno vyjmenuje několik těžko uvěřitelných politických událostí tohoto roku, z nichž každá Českou republiku spolehlivě řadí mezi politicky velmi nezvzrálé státy. Politici nemají úctu k ústavě a právnímu státu, paktují se s lobbisty a podnikateli, nejsou schopni alespoň dočasné dohody, a to všechno jsou velmi vážné věci. Nás ale snad víc znepokojuje věc, o které se zas tak moc nepsalo a nemluvílo: naše současná politická reprezentace důsledně neřeší zásadní problémy této země. Vzdělávání, zmenšení energetické závislosti na Rusku, ekonomické reformy s ohledem na demografický vývoj, kvalita médií, problém soužití s menšinami; u které politické strany bychom našli alespoň pokus o koncepční řešení některé z těchto oblastí?

V čem vidíte největší úskalí polistopadového vývoje politické scény?

ŠP: Částečně se odvolám na svoji předchozí odpověď – v nadměrné polarizaci, ztrátě vědomí, že politika má být službou, ztrátě racionality, odpovědnosti a slušnosti. A snad největší problém vidím v tom, že současná stranická politika je tak ostrá, neférová, nevypočitatelná, neseřízná až odpudivá, že si nedovedu před-

stavit, že se do ní vydají lidé, kteří přinesou obrodu.

JB: Že se tu zatím nepodařilo vybudovat opravdové politické strany. Většina našich stran svou strukturou zatím až příliš připomíná stranu předlistopadovou – ústřední výbor cynických politických matadorů a politicky a občansky spíše pasivní členstvo, které jednou za čas dorazí na schůzi potvrdit vedení jeho mandát. Strany mají být živým místem, kde se utkávají nejen kandidáti na šéfa, ale také koncepce a názory, kde se umí na úrovni diskutovat. K tomu je potřeba, aby byl ve stranách dostatek aktivních členů, kteří primárně neaspírují na politické posty, ale svou roli ve straně chápou hlavně jako tvůrčí a kontrolní. V našich stranách vlastně vůbec nejsou kulturní a společenské elity, chybí odborníci, ekonomové, demografové, filozofové, díky kterým by si strany dokázaly poradit s úkoly, které před naší zemí stojí. Strany tu pak hrdě přicházejí s řešeními, která jsou už třicet let překonána – od způsobu obsazování mediálních rad po řešení dopravní situace měst. To není jen lajdáctví a cynismus, to je, myslím, hlavně úzký obzor našich straníků, neschopnost myslet jinak.

Vážíme si nabyté svobody a nezlenivěli jsme jako občané?

ŠP: Ano, částečně je to tak, ale to je proces, který zčásti přináší stabilizující se život v blahobytu a v podstatě stabilní demokracii, alespoň v technickém slova smyslu. Obávám se, že mnozí spíše rezignovali. Osobně to tak necítím, právě teď dospěla většina „velké“ české politiky do

stavu, kdy je třeba nerezignovat, být pro optimismus chvíle se těžko hledá opora. Obávám se, že odklad voleb přinesl jen další půl rok rozpadu, turbulencí, bojů a marasmu, volby jsou naopak vždy šancí na změnu.

JB: Přesně tak. To je vlastně pointa našeho ročního inventarizování: jsme leniví občané a demokracii vnímáme jako něco samozřejmého, co od devadesátého samo běží a co tu bude napořád. Demokracie sama neběží. V demokracii má každý svůj díl odpovědnosti za kontrolu mocných, který nelze delegovat na nějaké specialisty nebo profesionální aktivisty. Zrovna u nás, vysokoškolsky vzdělaných občanů, je ten díl mnohem větší, než si připouštíme. Změna toho, co jsem tu jmenoval jako základní nešvary politiky – chybějící vize a koncepce, neschopnost diskuse – je vlastně v našich rukou. To ovšem znamená „pošpinit“ se trochu politikou, což mnozí absolventi vysokých škol neradi slyší. Zatím není úplně zavedeno, že by vysokoškolák měl umět pohotově a dobře odpovídat do médií, obstát v debatě s politikem, umět o politice kriticky přemýšlet, nic z toho se na univerzitě neučí. Je nejvyšší čas začít.

Autor: redakce

Šimon Pánek

Studoval na Přírodovědecké fakultě UK, v roce 1994 z ní odešel. V roce 1989 byl jedním ze studentských vůdců sametové revoluce a stal se členem Občanského fóra. Spoluzakládal obecně prospěšnou organizaci Člověk v tísni, nyní je jejím ředitelem. V roce 2002 mu prezident udělil medaili Za zásluhy – za angažovanost ve věcech veřejných. Více informací o práci Šimona Pánka a o společnosti Člověk v tísni najdete na www.clovekvtisni.cz.

Jiří Boudal

Na Filozofické fakultě UK studuje filozofii a sociologii. Je hlavním organizátorem studentské iniciativy Inventura demokracie, kde má na starosti hlavně studentskou výzvu politikům Dejte nám dárek ke dvacatinám. Od ledna 2008 je členem Studentské rady FF UK.

AKCE STUDENTŮ z INVENTURY DEMOKRACIE

17. listopad je dnem studentů, a proto právě jejich iniciativě věnujeme následující stránky Fora. K 20. výročí sametové revoluce studenti zorganizovali iniciativu Inventura demokracie, která chce propojit oslavy s kritickou reflexí dosavadního polistopadového vývoje společnosti a politiky. Iniciativa působí pod záštitou Studentské rady FF UK a Studentské unie UK. Její jádro ale tvoří asi čtyřicet vysokoškolských studentů nejen z různých fakult Univerzity Karlovy, ale také z dalších vysokých škol – VŠE, ČVUT, UMPRUM nebo Masarykovy univerzity v Brně.

Praha

1. Dejte nám dárek ke dvacetinám

Je to studentská výzva a následná kampaň za prosazení čtyř legislativních změn jako dárek ke 20. výročí sametové revoluce. Po celý rok mezi 19. a 20. výročím navštěvují studenti s videokamerou poslance a senátory a požadují od nich iniciování těchto změn. Průběžné výsledky, sliby a výmluvy politiků jsou k vidění na www.inventurademokracie.cz. Výsledky celé výzvy studenti zveřejní v rámci debatního večera 9. listopadu.

2. Anketa pro cestující

Nahradí v listopadu *Poezii pro cestující* v pražském metru a objeví se také v MHD dalších českých měst. Třicet známých českých osobností v ní odpoví na otázku: Co podle vás nejvíce schází naší demokracii dvacet let po revoluci?

3. Doba Železná a Kožená v regionech

Cyklus sedmi dokumentárních filmů o polistopadové politice byl v listopadu 2008 promítán na UK a v současné době putuje po dalších univerzitních městech, ale také po pražských středních školách. Většinu filmů můžete zhlédnout také přímo na internetu, odkazy naleznete na stránkách www.inventurademokracie.cz.

← Ilustrace k Době Železná a Kožená

4. Veřejné textové dílny

Probíhají od března do října a jejich cílem je vybrat a zformulovat čtyři nejzávažnější problémy naší současné demokracie do prohlášení, které bude prezentováno v listopadu.

5. Listopadová inventura demokracie

V listopadu proběhnou debatní večery. Ty se budou postupně věnovat čtyřem nejzávažnějším problémům dvacetileté demokracie, které studenti vybrali na textových dílnách. Hosty debat budou významné osobnosti z České republiky i ze zahraničí –

např. Jacques Rupnik, Markus Meckel a snad i Madeleine Albright.

V Praze listopadovou inventuru demokracie završí průvod v úterý 17. listopadu. Ten začne v 16 hodin na Albertově přednesením prohlášení o problémech naší demokracie. Oslavy završí koncert studentského orchestru v Rudolfinu přenášený Českou televizí.

Brno

1. Brněnský listopad

FOTO NA TĚTO STRANĚ FOTO: ARCHIV ID

Od 17. listopadu 2008 do 17. listopadu 2009 probíhá putovní výstava Brněnský listopad. Návštěvníci v Brně, Praze, Českých Budějovicích, Třeboni a Olomouci na ní zhlédli fotografie zachycující dění brněnské sametové revoluce.

2. Lampiónový průvod

17. listopadu se uskuteční Lampiónový průvod, který připomene průběh sametové revoluce v Brně.

Ostrava

V Ostravě proběhla 18. 11. 2008 projekce filmu Tenkrát, po které následovala debata o sametové revoluci. 19. 11. 2008 se uskutečnila projekce filmů Chaos a Bezesné noci.

MYSLET SI, ŽE ŽIJEME V DEMOKRACII, NESTAČÍ

Jakub Bachtík

Do oslav dvacetin české demokracie se letos hodlají zapojit i studenti, a to nikoliv poprvé – chtějí totiž navázat na akce z minulého výročí. Studentská iniciativa Inventura demokracie, která k příležitosti listopadového výročí vznikla v rámci Studentské unie UK, tehdy přišla s výzvou pro politiky, happeningem i cyklem debat. Jejich provokativní název Doba Železná a Kožená napovídal, že studenti nehodlají výročí slavit s růžovými brýlemi na nose. Cyklus debat a prohlášení se chystá i na letošek. Na co se debaty zaměří tentokrát? Zachovají si kritický přístup? A jak bude vypadat studentské prohlášení? Na to vše jsem se ptal organizátorky debat z Inventury demokracie Silvie Čadské.

Letos plánujete debaty k 17. listopadu. Co je jejich cílem?

Debaty neplánujeme přímo na den 17. listopadu, ale na předchozí týden, čili ve dnech 9.–14. listopadu. Bude se jednat o cyklus, ve kterém se každý večer na jedné z fakult pražských vysokých škol představí námi vybrané téma týkající se demokracie v České republice. Témata vybrali studenti ve společných veřejných debatách na půdě Filozofické fakulty UK – a nejsou ledajaká. Zvolili jsme je jako nejpálčivější současné problémy a na veřejných dílnách k nim dokonce připravujeme studentské prohlášení. Jeho jednotlivé body pak budeme před samotnou debatou s hostem číst. Struktura večerů ale jinak bude vypadat jako klasická moderovaná debata s dvěma až třemi hosty.

A jaká nás tedy čekají témata?

Úvodní večer bude trochu speciální. Rádi bychom jej věnovali rekapitulaci práce Inventury demokracie za minulý rok, především hodnocení našeho studentského požadavku na politiky Dejte nám dárek ke dvacetinám. Budeme promítat záz-

Silvie Čadská

Silvie Čadská studuje druhý ročník Právnické fakulty UK. V Inventuře demokracie se angažuje od jejího začátku a v současné době má na starosti propagaci a přípravu listopadového debatického cyklu.

FOTO: VLADIMÍR ŠIGUT

namy, které se nám s poslanci a senátory podařilo natočit, a doplňovat je o svou zkušenost se světem politiky. Další večery už budou patřit studentským tématům – nejprve reflexi české komunistické minulosti, na kterou je pozván Markus Meckel a Ivan Klíma, druhé téma *Křehká demokracie aneb Nezáměr o věci veřejné* budeme probírat s francouzsko-českým politologem Jacquesem Rupnikem a slovenským sociologem a bývalým velvyslancem Slovenské republiky v USA Martinem Bútorou. Do třetice budeme diskutovat o českém vzdělávání s rektorem Masarykovy univerzity Petrem Fialou. A finále bude sobotní odpoledne na FF UK s Madeleine Albright na téma Role České republiky ve světě.

Je celá věc zaměřena jenom na studenty, nebo se mohou účastnit i dospělí?

Večery s hosty jsou primárně cíleny na studenty vysokých škol, ale jsou samozřejmě otevřeny každému.

Budou debaty něčím zvláštní, když jsou primárně studentské?

Pohled nás studentů na posledních dvacet let není tolik zatížen zkušeností normalizace jako u starších lidí. Naším cílem není jenom oslavit výročí sametové revoluce a radovat se nad tím, že komunismus je pryč. My se především chceme zamyslet nad současnou dobou a udělat si inventuru toho, co nefunguje a dělá nám ostudu.

Do tohoto zamyšlení pak chceme vtáhnout co nejvíce lidí našeho věku – už proto, že je na nás, aby to tu v budoucnosti vypadalo lépe, abychom dokázali demokracii chytit za správný konec.

Co konkrétně to znamená?

Například že bude v našem státě fungovat občanská angažovanost u mladých lidí a především pocit, že možnost svobodně volit nebo svobodně se pohybovat nejsou jediná pozitiva, která revoluce v roce 1989 přinesla. Zkrátka uspokojovat se myšlenkou, že jsme považováni za demokratický stát, nestačí. Je nutné, abychom o demokracii aktivně pečovali a starali se o ni. Dneska ale vidím pravý

opak. Česká společnost je v tuto chvíli apatická vůči množství kauz a politických skandálů a její jedinou reakcí je často absence u voleb.

Podobný postoj, předpokládám, obahuje i studentské prohlášení. Jak vznikl jeho text?

Vznikal od jara letošního roku ve veřejných dílnách – plakáty s pozváním na tvorbu prohlášení byly vylepeny po všech fakultách UK a také po dalších vysokých školách v Praze, určitě se tedy nejedná pouze o iniciativu studentů působících na FF UK. Účast na jednotlivých setkáních se značně lišila, nejvíce nás bylo asi sedmdesát. Na některé schůzky dorazili i zástupci učitelského sboru, popřípadě lidé, kteří se o činnosti Inventury demokracie zajímají již delší dobu, například novinář Jan Urban či Kateřina Volná, lidé z občanského sdružení Antikomplex a další.

V takovém počtu ale muselo být hodně těžké shodnout se na společném postoji.

Jak vypadala samotná práce na textu?

Panovala shoda, nebo vznikaly konflikty?

Nejnáročnější asi byla první schůzka, na které se vybírala čtyři nejpalčivější témata. Ukázalo se, že nás trápí spousta věcí, a vybrat z nich jenom čtyři vyžadovalo hodně práce a taky kázně. Atmosféra ale byla tvůrčí a konflikty se takřka neobjevily. A to platilo i pro další setkání; na nich se k jednotlivým tématům sbíraly výchozí teze. Překvapilo mě, do jaké míry se s vrstevníky v pohledu na určité problémy v našem státě shodneme, i přes skutečnost, že se jedná o skupinu lidí, kteří volí napříč politickým spektrem.

Samotný text vznikl v menší skupině, ale i tak to zabralo dva měsíce práce, která se protáhla až do prázdnin. A stejně ještě není hotovo, na začátku října jsme zveřejnili teprve předběžnou verzi k dalším komentářům.

Je vaše prohlášení určeno jenom studentům? Myslíte, že lidi osloví?

Naše prohlášení je určeno každému. Studenti se v něm spojili ke společnému sdělení, které obrazejí ke starší i ke své vlastní generaci. A navíc v době důleži-

tého výročí a ve svátek, který patří právě studentům. Myslím, že ten text pozornost určitě vzbudí.

Jakou roli hraje ve vaší činnosti univerzita?

Univerzita Karlova celý projekt zařadila a vychází nám hodně vstříc. Pomáhá nám se sháněním financí, poskytuje prostory na fakultách, ale i prostor pro skladování rekvizit v budově Karolína. Jsme součástí Studentské unie UK, takže máme velkou oporu nejen v univerzitě, ale i v dalších studentech. Na konkrétních projektech ale pracujeme nezávisle. Takže od základní techniky přes know-how až k nápadům na happeningy je to čistě na nás.

Jakub Bachtík

Jakub Bachtík studuje na Filozofické fakultě UK dějiny umění a češtinu. Je redaktorem studentského zpravodajského portálu Ukacko.cz. V Inventuře demokracie je aktivní od jejího vzniku.

VÝMLUVY POLITIKŮ UŽ ZNÁME NAZPAMĚŤ

Jakub Bachtík

Něco takového se tu objevilo nejspíš poprvé. K 17. listopadu 2008 skupina studentů ze Studentské unie UK dala dohromady čtveřici konkrétních požadavků směřovanou k politikům. Přitom zvolili taková témata, která podle nich prospějí politické kultuře a demokracii obecně, a rozhodli se, že splnění těchto požadavků budou chtít od politiků jako dárek k 20. výročí demokracie. Že svou výzvu berou opravdu vážně, se ukázalo ve chvíli, kdy vzali do ruky kameru a začali s politiky probírat svá témata veřejně. Iniciativa studentů dostala název Inventura demokracie a svou výzvu studenti pojmenovali Dejte nám dárek ke dvacetinám.

Regulace lobbingu, omezení vlivu politiků na jmenování mediálních rad, zákaz legislativních přílepků a omezení poslanecké a senátorské imunity. To jsou čtyři body, které se studenti snaží u politiků prosadit. Jaký mají po roce snažení úspěch? Jak s nimi politici jednali? A jakou zkušenost si studenti ze setkání s politiky odnášejí? O tom všem s námi hovořil **Jakub Mráček**, jeden z členů Inventury demokracie, který měl právě setkávání s politiky v popisu práce.

Proč jste si vybrali právě tuto čtveřici?

Důvodů je několik. Jednak jsme nechtěli vybrat ideologické téma, ale konkrétní věc, na které se nás shodne co nejméně. A v druhé řadě jsme se snažili vybírat takové požadavky, které by šly za rok skutečně splnit – pro všechny čtyři body existují v zahraničí konkrétní a osvědčená řešení. A samozřejmě to mělo i symbolický význam: všechny čtyři absurdity z perspektivy zahraničního diváka působí skutečně nepatřičně, jako relikty socialismu.

A jsou pro vás tato témata i po roce aktuální? Přeci jen se tu teď řeší jiné problémy – ekonomická krize, předčasné volby...

Aktuální rozhodně jsou! My jsme ta témata sami označili za absurdity, což může sklouznout k myšlenkové zkratce, že jde o banality. Jsou to ale důležité věci, které byly aktuální před rokem a jsou i teď. Jednoduchý příklad je regulace lobbingu. V době krize musíme šetřit a investovat pouze do smysluplných projektů. Dokud ale neexistuje účinná pojistka proti tomu, že část těch peněz skončí v kapsách podivných firem, je to celé kontraproduktivní.

Nás hrozně štve názor, že důležitější jsou ty technicko-ekonomické záležitosti, jako daně a různé reformy, a tahle etická pravidla, transparentnost a lepší politická kultura jsou jen šlehačkou na dortu. Je to naprostý nesmysl. Dokud nebudou jasná pravidla, která zajistí transparentnost a menší zneužitelnost moci, nebudou ani technická rozhodnutí, ani reformy probí-

hat pořádně a ve veřejném zájmu. Na současnou situaci je to vidět docela jasně. *Názor na politiku máte, zdá se, jednoznačný. Snažíte se o jeho správnosti přesvědčit přímo politiky. Jak jste na ten nápad přišli?*

Měli jsme dost zkušeností s reakcemi na různé petice, dopisy, výzvy. Tedy, spíš nereakcemi. Tak jsme si řekli, že bude lepší oslovit přímo ty, kteří za jednotlivé body zodpovídají. Že to budeme natáčet, už vyplynulo ze situace. Pokud nic neprosadíme, bude zaznamenáno proč. A navíc, tím má jednání i pro politiky jinou váhu. Když s sebou kameru nemáte, stane se to, co nám kdysi popisoval Jan Kraus: politik slíbí, že to vše projedná, ale pak se vymluví na okolnosti. Ono se to sice stane i tak, ale aspoň je to zaznamenáno.

Jan Kraus vystupuje také ve vašem šotu k mediálním radám, který je možné vidět na YouTube.com. Jak jste ho pro kampaň získali?

Jan Kraus je prezidentem *Svazu filmových a televizních pracovníků FITES*, který má k mediální tematice pochopitelně blízko. Původní konzultace našich požadavků vyústila i v onen zmíněný rozhovor s kandidátem na krále Majálesu, který si naše požadavky vzal za svůj program.

Zpátky k setkání s politiky. Můžete popsat jejich průběh? Překvapila vás něčím?

Samotné setkání se musí nejprve domluvit. Není výjimkou, že to zabere i dva měsíce každodenního telefonování. Třeba takový Vítězslav Jandák se s námi měl sejít třikrát, ale ani jednou to nevyšlo. A není sám. Víte, nás zarazila jedna věc. Když se mluví o regulaci lobbingu, politici to odmítají většinou tím, že je pořád někdo někde potkává na chodbách, v tramvajích nebo na ulici, a dokonce nám vyprávějí dojemné příběhy o tom, jak k nim do kanceláří chodí staré babičky se svými osobními problémy. A že rozpoznat lobbyisty je hrozně těžká věc, takže regulace nemá smysl. To my na smlouvání schůzek s politiky máme speciálně vyčleněné síly a většinou nám to dá velkou námahu. Docela bychom chtěli být takovými babičkami a moci prostě na první pokus přijít a říct svému senátorovi, co nás trápí.

A co samotná schůzka?

Schůzky obvykle probíhají tak, že probereme všechna čtyři témata. Chceme od nich jasné stanovisko, zda takovou věc podpoří. Na jaře jsme byli i za politiky, kteří brzdili třeba omezení imunity, takže jsme probírali především toto.

A berou vás, obyčejné studenty, vážně?

Jak kdo, ale obecně se dá říct, že ano. Navíc tam nechodíme jako Jakub Mráček nebo Jiří Boudal, ale jako zástupci studentské iniciativy Inventura demokracie, kterou zaštiťuje Studentská unie UK a univerzita samotná. To má hned jinou váhu. Funguje to mimochodem i obráceně – neodvážíme se nikde dělat ostudu, když do nás škola vložila svou důvěru.

Pokud vím, dárek v podobě odstranění byť jediné legislativní absurdity jste nedostali a podle všeho už nedostanete.

Předpokládám, že se ty čtyři body setkaly u politiků s odmítavým postojem.

Vůbec ne. Až na několik cyniků vlastně všichni omezení imunity nebo odstranění praxe legislativních přílepků podporují.

A v čem je tedy problém?

Jejich skutečné motivy opravdu neznáme, ale výmluvy už známe skoro nazpaměť a mohli bychom je skoro rozdělit do skupin podle různých typů.

Uvedete příklady?

Jednu z takových kategorií jsme nazvali *Lepší nic než něco*. Někteří tvrdí, že nemá smysl prosazovat dílčí úpravu, že je třeba přijít s komplexním návrhem. Shodou okolností ale zrovna na žádný takový není čas.

Krásným příkladem je poslanec Petr Pleva, který sedí celá léta v mediální komisi. Se zápalením nám vyprávěl, jak je současný systém mediálních rad špatný a je třeba ho změnit úplně od základu, a proto s naším návrhem nesouhlasí jako s příliš mírným. Za ta léta v komisi ale došel jenom k tomu, že je zatím třeba o tom začít vést diskusi.

Znamená to tedy, že se vám skutečně nic prosadit nepodařilo?

Je to bohužel tak.

Takže celou akci považujete za neúspěch?

Rozhodně ne, jinak bychom s tím praštili už dávno. Ohlas to způsobilo – když ne u politiků, tak u občanské veřejnosti a v médiích. Mohli jsme tak začít spolupracovat s občanským sdružením *Pro Wave*, *Ekologickým právním servisem*, *Transparency International* nebo třeba s iniciativou *Věda žije*. A máme upřímnou radost, že se daří alespoň na těchto tématech stmelovat jinak docela roztržštěné občanské aktivity.

Pro nás osobně to byla velezajímavá sonda do nitra politiky, do myšlení a argumentace, které v nich fungují. Je zvláštní, že setkání politika s občanem nad nějakým vážným tématem je u nás naprosto neobvyklé a neumí s ním zacházet ani jedna strana. A vyplývá z toho řada zajímavých poznatků o tom, jak naše země funguje.

FOTO:VLADIMÍR ŠIGUT

A příklad?

Něco už jsem pověděl, ale zbytek bych si rád nechal na shrnutí celého *Dárku ke dvacetinám*, které bude v listopadu.

Na co se tedy máme těšit?

Především máme spoustu filmového i jiného materiálu, který hodláme zpracovat a dát všanc. Pokusíme se jej doplnit komentářem a shrnout všechny důležité postřehy a zkušenosti, které jsme za ten poslední rok získali, a zkusit je také nějakým způsobem reflektovat v debatě. Základní vyznění celého večera známe už teď. Zdejší politika se nedá změnit individuálním tlakem krátkodobých iniciativ, ale tím, jak na politiky budeme reagovat my všichni. Politici si nakonec uzurpují jen takový prostor, jaký jim přenecháme. A když už tento rozhovor bude v časopise Univerzity Karlovy: úplně největší občanskou zodpovědnost podle mě mají právě ti vzdělaní v čele se studenty a jejich učiteli. Máme zkrátka všichni co dohánět.

Jakub Mráček

Jakub Mráček studuje poslední ročník Vysoké školy chemicko-technologické v Praze. Do Inventury demokracie se zapojil v květnu a je jedním z hlavních mluvčích studentů při setkání s politiky.

ANKETA PRO CESTUJÍCÍ

Jaroslav Bican

Základní východisko studentských oslav 20. výročí sametové revoluce je jednoduché: nespokojit se s pouhými oslavami a přidat k nim i kritickou reflexi polistopadové společnosti a politiky. Něco takového by ale studenti sami zvládli těžko. Proto organizátory oslavy výročí podpoří známé osobnosti v listopadové *Anketě pro cestující*.

„Chtěli jsme dát možnost různým významným osobnostem českého společenského života, aby se vyjádřily k současnému stavu české demokracie,“ vysvětluje organizátorka ankety Tereza Selmbacherová. „Zároveň jsme ale přemýšleli, jak jejich názor co nejjednodušeji zprostředkovat co nejširšímu okruhu lidí.“ Řešení nakonec studenti našli v metru. „Nechali jsme se inspirovat Poezií pro cestující umístěnou v soupravách pražského metra. A řekli jsme si, že by bylo ideální, kdyby anketní odpovědi mohly viset právě tam,“ říká Michal Ježek z Inventury demokracie.

Ze seznamu do metra

Co podle vás nejvíc schází naší demokracii dvacet let po revoluci? Právě s touto otázkou se studenti chystali oslovit vybrané osobnosti do své ankety. Nejdřív ale bylo potřeba dát dohromady jejich seznam. „Hned na začátku jsme se dohodli, že nebudeme oslovovat aktivní politiky, stejně jako osobnosti, na kterých se pro jejich kontroverznost nejsme schopni shodnout,“ vysvětluje Tereza Selmbacherová. Přesto se však podařilo dát dohromady víc jak stovku jmen ze všech oborů – od sportovců, herců a zpěváků po vědce, filozofy a spisovatele. Mezi oslovenými se objeví celebrity, ale i osobnosti, o kterých širší veřejnost skoro neví, ačkoliv jsou ve svých oborech velmi významné. „Nešlo nám pouze o to, oslovit osobnosti známé z televize. Chtěli jsme dát prostor i těm, kteří bezesporu zajímaví jsou, ale k prezentování svého názoru nemají tolik příležitostí,“ doplňuje Michal Ježek.

Jedna věc je jednotlivé osobnosti vytipovat, další je pro nápad dotyčného získat. Záhy se ukázalo, že dokonce ani od veřejně činných osobností není snadné dostat odpovědi. „Ačkoli jsme to zkoušeli různými způsoby, někoho se nám nepodařilo ani kontaktovat, jiní na nás nereagovali. Vyskytlo se také několik lidí, kteří odpověď sice poslali, ale – a to třeba i po mnoha týdnech – vyjádřili se, že si nepřejí, aby se jejich odpověď spolu s fotografií objevila v pražském metru,“ popisuje nesnáze s celou akcí Silvie Mitlenerová, tisková mluvčí Inventury demokracie. Důvody, proč si zde nepřáli „viset“, nikdo příliš nekomentoval. „Někteří říkali, že nechtějí, aby v metru byla jejich fotografie, že mají své profese a neradi by se takovýmto způsobem zviditelňovali. Zazněly ale i hlasy, že jsou vystaveni různým tlakům a že by si takto svoji situaci jen zhoršili,“ říká k tomu Michal Ježek.

Neveselé výsledky

Odpovědi se ale nakonec podařilo získat dostatek. Přestože studenti nechtějí dopředu jména oslovených ani jejich odpovědi příliš prozrazovat, k obecnému shrnutí se nakonec přece jen uvolili: „Přestože každá osobnost zdůrazňuje něco jiného, skoro všechny se shodnou na tom, že české demokracii toho dvacet let po revoluci schází ještě dost,“ říká Tereza Selmbacherová. „Většina odpovědí přitom vyznívá velmi naléhavě. Ne jako nějaké stylistické cvičení, ale jako upřímné doznání, co daného člověka na současném stavu opravdu rozčiluje,“ doplňuje Michal Ježek.

Odpovědi také podle studentů sledují společný cíl. A není jím nadávání na politiku a politiku, jak by se možná dalo čekat. V pozadí většiny odpovědí se skrývá apel spíš k veřejnosti. „Osobnosti, které odpověděly na naši anketní otázku, jen nenadávají na zkaženost a zkorumpovanost politiků, jak se to většinou dělá. Kladou velký důraz na občanskou společnost a jednotlivé voliče, kteří by se neměli současným stavem nechat otrávit, nepropadat skepsi a naopak se musí snažit být co nejvíce aktivní,“ říká Michal Ježek a rovnou k tomu uvádí konkrétní příklad – odpověď novináře a pedagoga Jana Urbana: „Demokracie má nahrazovat právo silnějšího právem zákona a právní kultury, které platí bez výjimek a pro všechny stejně. A to česká demokracie ještě neumí – a dvacet let po listopadu 89 je otázkou, zda to umět chce.“

Vypadá to, že výsledky ankety nebudou úplně veselé a rozhodně nebudou pro cestující žádným osvěžením. „To jsme ani nechtěli. Podle nás by to mělo lidi donutit o uplynulých dvaceti letech přemýšlet,“ říká Silvie Mitlenerová. „Alespoň v tom smyslu, jestli jsou se současnou společností spokojeni a jestli se snaží dělat něco pro to, aby se v ní žilo lépe.“

Jaroslav Bican

Autor studuje politologii na FF UK a je jedním z organizátorů Anketě pro cestující v rámci Inventury demokracie.

LISTOPADOVÉ ZAKONČENÍ INVENTURY DEMOKRACIE

Silvie Miltnerová

Datem, ke kterému od začátku všechny snahy iniciativy Inventura demokracie směřují, je 17. listopad 2009. Už několik měsíců se proto na inventurních schůzkách řeší, jak s tímto datem důstojně naložit, jaký typ akce k výročí uspořádat, popřípadě zda se spojit s některými dalšími sdruženími.

Na plánování se podílejí studenti sociologie, politologie, bohemistiky, ale i architektury nebo chemie – Studentská unie UK je totiž jedinou studentskou organizací v Praze, která oslavy dvacátého výročí pádu komunismu připravuje.

V drsném souboji o atraktivní místa v centru Prahy, která se sametovou revolucí souvisejí, a nabízejí se proto k pořádání happeningu či vzpomínkové akce, získala Inventura demokracie Václavské náměstí. „Je to zaběhnuté centrum dění. Kdykoli se v Česku dělo nebo děje něco zásadního, lidé se přirozeně schází právě pod sochou sv. Václava,“ objasňuje volbu Jiří Boudal, šéf Inventury demokracie. Co přesně se v úterý 17. listopadu bude na Václavském náměstí dít, organizátoři zatím tají. Vloni návštěvníkům happeningu na pražském Klárově slibovali, že na 20. výročí budou zrekapitulovány výsledky výzvy *Dejte nám dárek ke dvacatinám* (viz rozhovor s J. Mráčkem *Výmluvy politiků už známe nazpamět*). Bude i toto součástí letošního happeningu? „Nyní už můžeme téměř s jistotou říci, že ani jedna čtvrtina dárku nebyla splněna. Smyslem letošního happeningu by proto mělo být i zamyšlení nad tím, jestli je pes zakopaný pouze v politicích, kteří nenaslouchají svým voličům a nevěří v občanskou společnost. Nebo jestli tristní výsledek nesevědí o tom, že se česká veřejnost chová jako stádo ovcí, kterým je v zásadě všechno jedno a nechají si od politiků leccos bez odporu líbit,“ říká Tereza Vlasáková, rovněž členka Inventury, která má akci na starost. Většina členů Inventury demokracie, která se podílela již na loňských oslavách 17. listopadu, přiznává, že vloni šlo tak trochu o generálku na to důležité, dvacáté výročí. „Letos si dáme větší pozor, aby všechno fungovalo a happening nezdržovaly zbytečné technické problémy,“ slibuje Vlasáková.

Dostali studenti Dárek ke dvacatinám? Samotný 17. listopad ale bude přeci jen

věnován spíš listopadovému výročí. O zevrubnější rekapitulaci výsledků výzvy *Dejte nám dárek ke dvacatinám* však publikum nepřijde. Večerem věnovaným dárku ke dvacatinám začne totiž debatní cyklus plánovaný na týden před samotným výročím (viz *Myslet si, že žijeme v demokracii, nestačí*). „Přehrajeme sestříhy z některých schůzek z politiky a ukážeme veřejnosti, k jakým výmluvám politici před našimi požadavky utíkali,“ přibližuje průběh večera Jakub Mráček z Inventury demokracie. „Rádi bychom i tyto záznamy použili jako důkaz, že je potřeba se o věci veřejné zajímat soustavně a aktivně. Politici by neměli žít s pocitem, že se občané nechají snadno odradit a jejich stížnosti lze pouštět jedním uchem tam, druhým ven.“

Při přípravě je každá ruka dobrá

Má vůbec Inventura demokracie jako studentská iniciativa pro uspořádání velké akce v centru Prahy dostatek „lidských zdrojů“? Podle informací od Terezy Selmbacherové, studentky sociologie, se tyto záležitosti řeší obvykle operativně – využijí se příznivci ze seznamu dobrovolníků. „Na našem webu vyzýváme především studenty, kteří by měli chuť se příležitostně zapojit, aby na sebe poskytli kontakt do databáze dobrovolníků. Není nezbytné podílet se na Inventuře na plný úvazek, jsme velmi rádi i za ty, kteří přijdou jednorázově pomoci – rozdávat letáky, vysvětlovat lidem, co se na místě děje,“ vysvětluje Selmbacherová. Jak dobrovolníci v tričkách s logem ID pracují, jsme mohli vidět například na dubnovém koncertě v režii Inventury a iniciativy Pro Wave. *Nejsme budoucnost národa.*

Průběh oslav v Praze a v Brně

Shromážděním pod koněm ale oslavy výročí sametové revoluce neskončí. Všichni, kteří se přijdou na happening podívat, budou pozváni k návštěvě večerního programu v Rudolfinu. Český studentský orchestr zde odehraje koncert speciálně ke dvacátému výročí 17. listopadu 1989; Inventura demokracie je jedním z partnerů této kulturní akce. Účastníky letošních oslav by mohlo zajímat, zda chystá Inventura demokracie také průvod Národní třídou. Vzhledem k tomu, že se na tomto místě odehrají jiné akce, vydají se studenti jinudy. „Průvod se svíčkami půjde z Václavského náměstí směrem k hlavní budově Filozofické fakulty UK na náměstí Jana Palacha,“ popisuje Tereza Vlasáková. „Důvodů je několik. Na filozofické fakultě probíhá většina schůzí Inventury demokracie, v téže místnosti jako my se scházeli i studenti, kteří se nejvýrazněji podíleli na pražských událostech 17. listopadu 1989. I budova FF tedy sehrála svou roli. Navíc se touto trasou lidé přirozeně dostanou k Rudolfinu, kde bude navazovat studentský koncert.“

Na webových stránkách Inventury demokracie (www.inventurademokracie.cz) lze nalézt také odkaz na brněnskou odnož ID. Hlavní pracovní náplní Brňáků bylo vytvoření výstavy *Brněnský listopad*, která nyní putuje po českých i moravských knihovnách a univerzitách. Co se bude dít v Brně u příležitosti dvacátého výročí sametové revoluce? Jan Skalík, jeden z hlavních motorů brněnské Inventury, vzkazuje: „Tradiční lampionový průvod, který si v Brně získal velkou oblibu, se odehraje i letos. Protože 20. výročí je přece jen o něco významnější než jiné roky, pravděpodobně promluví i několik hostů – v jednání je například rektor Masarykovy univerzity Petr Fiala.“ Zájemci o brněnské akce mohou sledovat webové stránky brno.inventurademokracie.cz.

Silvie Miltnerová

Autorka studuje na FF UK anglistiku-amerikanistiku a politologii. V Inventuře demokracie se stará především o propagaci a komunikaci s médii. Kromě toho zasedá ve Studentské radě FF UK.

ANKETA

S ORGANIZÁTORY INVENTURY DEMOKRACIE

Činnost v projektu Inventura demokracie (ID) je časově i organizačně náročná. Navíc je to činnost dobrovolnická. Zajímalo nás, co studenty motivuje k tomu, aby se jí věnovali ve svém volném čase. Taky jsme se jich ptali, co by jim nejvíce vadilo na životě za totality. Odpovědi na naše otázky najdete v následující anketě.

FOTO NA TĚTO STRANĚ: VLADIMÍR ŠIGUT

Jakub Bachtík

studuje na FF UK bohemistiku a dějiny umění. Tři roky působil ve Studentské radě UK, je členem Akademického senátu FF UK. V Inventuře demokracie je od jejího začátku. Na starosti má zejména kontakt s médii a výstupy ID pro veřejnost.

1. Do projektu ID jsem ze zapojil, protože...

... mi vadilo, že se my studenti skoro vůbec nevyjadřujeme ani k politice, ani k české společenské situaci. A taky proto, že bychom si neměli nechat ukrást svátek 17. listopadu jako v minulých letech.

2. Na současném stavu demokracie u nás vidím největší problém v...

... tom, že se jako v demokracii vůbec nechováme. Jsme například na leccos naštvání, ale máme pocit, že „tam nahoře“ si to stejně udělají po svém a že my stejně nemáme žádný vliv. Tak se ale nepřemýšlí v demokracii, tak se přemýšlí v dobách, jako byla ta před dvaceti lety.

3. Kdybych žil za totality, nejvíce by mi vadilo...

...drzost, s jakou režim vydává křivdu za spravedlnost, a s tím spojený pocit bezmoci, který vyplývá nikoliv z krutosti režimu, ale ze strachu a rezignace většiny lidí.

Silvie Miltenerová

studuje anglistiku a amerikanistiku na FF UK. Současně s Inventurou demokracie působí ve Studentské radě FF UK. V Inventuře demokracie je od jejího začátku a působí zde jako tisková mluvčí.

1. Do projektu ID jsem ze zapojila, protože...

... se už od gymnázia snažím aktivně zapojovat do dění kolem sebe. Protože mě mrazí, když slyším v médiích, jak ze sebe mladí lidé koktavě dostávají odpověď na otázku, proč se slaví 17. listopad. A protože si myslím, že problémy mladé české demokracie bychom měli jednak citlivě vnímat, jednak nahlas formulovat a podílet se na jejich řešení.

2. Na současném stavu demokracie u nás vidím největší problém v...

... nezájmu mnoha, i mladých lidí o dění v politice na všech úrovních a v rostoucí toleranci vůči komunistické straně.

3. Kdybych žila za totality, nejvíce by mi vadilo...

...že inteligentním a schopným mladým lidem je zvučí státu zakazováno studovat.

Jakub Mráček

dokončuje studium na VŠCHT. V Teplicích vede skautský oddíl a zapojuje se do zdejších občanských aktivit. V Inventuře demokracie je od jara letošního roku a na starosti má debaty s politiky v rámci výzvy Dejte nám dárek ke dvacetinám.

1. Do projektu ID jsem ze zapojil, protože...

...mě přemluvili přátelé. Slíbil jsem jednorázovou drobnost a nakonec jsem zůstal na plný úvazek. To už samozřejmě nebylo jen kvůli přátelům a pomoci s „jejich“ projektem, ale také proto, že mě stav věcí opravdu štve.

2. Na současném stavu demokracie u nás vidím největší problém v...

...propletencích různých zájmových skupin. A to napříč politickým spektrem. Svého času se tomu říkalo Bratrstvo kočičí pracky. Chudák Foglar ani nevěděl, jak to jméno v realitách současného českého podsvětí a jeho propojení s politikou bude trefné.

3. Kdybych žil za totality, nejvíce by mi vadilo...

Já si právě nejsem jistý, jestli by mi něco vadilo. A hodně mě to děsí. Možná bych totiž (semletý mašinérií propagandy a výchovy) byl dneska svědomitým svazákem a nějací vlasáci by mi přišli jako nepřátelé republiky. Je hrozně těžké říct, jestli bych patřil mezi ty, kteří i v těžkých podmínkách dokázali rozeznat pravdu od lži.

Eliška Sýkorová

studuje práva na pražské právnické fakultě. V Inventuře demokracie je od zimy 2008 a na starosti má přípravu debat, happeningů a částečně také propagaci.

1. Do projektu ID jsem ze zapojila, protože...

...si myslím, že je správné snažit se změnit v naší demokracii to, co se mi nelíbí. Cíle i metody ID mi připadají smysluplné.

2. Na současném stavu demokracie u nás vidím největší problém v...

...aroganci a nezodpovědnosti politiků a ve lhůstivosti občanů, také v neschopnosti sledovat dlouhodobé cíle a překonat vlastní egoismus.

3. Kdybych žila za totality, nejvíce by mi vadilo...

... bezmoc.

STUDENTI NA ROZTRHÁNÍ

Organizátoři ID na pravidelné schůzce v kanceláři Studentské rady FF UK.

ANEB POHLED DO ZÁKULISÍ INVENTURY DEMOKRACIE

Jakub Bachtík

Debaty, happeningy, prohlášení, výzva politikům. O tom, co studentská iniciativa Inventura demokracie dělá, už padlo hodně slov. Méně už víme o tom, jak probíhá samotná příprava všech studentských akcí. Rozhodli jsme se proto nechat vás nahlédnout přímo do zákulisí iniciativy.

„Počkejte, to přece nejde, na to nemáme dost lidí!“ – „Tak to uděláme v menším, hlavně je, aby bylo co fotit, k tomu nás tam nemusí být padesát.“ – „Ale takhle si nás tam ani nikdo nevyšimne.“

Promluvy jednotlivých diskutujících jsou stále hlasitější, skoro to vypadá, že z debaty vznikne nepřehledná změť. A člověk zvenčí by už dávno ztratil přehled. Zdejší diskutující se však, zdá se, v tématu neztrácejí. Hovor se brzy uklidňuje, nakonec se všichni shodují na tom, jak bude happening v poslanecké sněmovně vypadat, a může se jít k dalšímu bodu. Je jich ještě hodně a čas běží. Právě totiž odbila desátá hodina a my se nacházíme v kanceláři Studentské rady FF UK, kde probíhá organizační schůzka Inventury demokracie (ID).

„Někdy bývá cesta ke shodě dost dobrodružná,“ vysvětluje situaci Jiří Boudal, který stojí v čele Inventury demokracie. „Každý tady o jednotlivých věcech přemýšlí po svém a snaží se ostatní přesvědčit. Nechtěl bych tu pracovat se zakřiknutými ovečkami,“ říká s úsměvem Boudal.

Studenti Inventuru demokracie založili proto, aby po delší době připojili studentský hlas k oslavám 17. listopadu – a to

hlavně k jeho 20. výročí. Postupně se činnost iniciativy rozrostla, takže dnes představuje významného zástupce studentů ve veřejném životě. Váhu jí přitom dává i zástita Studentské unie UK, pod kterou činnost celé iniciativy spadá. Vzrůstající počet témat se ale samozřejmě podepsal i na rostoucí náročnosti organizace akcí Inventury demokracie. Listopadové debaty, anketa pro cestující, prohlášení k listopadovému výročí, výzva politikům, happeningy... Každá událost si žádá vlastní organizační tým, nehledě na nutnost zabývat se propagací nebo vedením financí.

Málem jsme to nezvládli

„Jednu dobu jsme měli problém vysvětlit našim kamarádům, co vlastně ID všechno dělá. Vždycky jsme na ně vytáhli složité tabulky, kde byly namalované jednotlivé skupinky a vztahy mezi nimi, ale vyznat se v tom jsme nedovedli vlastně ani my sami,“ vzpomíná na dobu krátce po listopadu 2008 Lukáš Tóth. „Navíc jsme spoustu času na schůzkách věnovali stále dokola vyjasňování kompetencí,“ dodává Tóth. Problém byl prý zejména v tom, že o činnost ID byl obrovský zájem, najednou se z různých ini-

ciativ hrnuly nabídky na spolupráci a upozornění na témata, která by studenti ve své činnosti rozhodně neměli opomenout. Svou roli hrálo také to, že koncepce toho, co přesně se bude následující rok dělat, se rodila teprve po listopadu 2008. „Zapomněli jsme, že jsme jenom studenti a ne supermani. A místo toho, abychom se drželi svých jasně daných témat, snažili jsme se všem vyhovět a začali jsme vymýšlet, k čemu všemu se vyjádřit a kde všude pořádat happeningy. Tehdy jsme to málem nezvládli,“ říká Jiří Boudal. Studenti si nakonec museli jasně stanovit, čemu se budou věnovat a co ze své činnosti vypustí, a smířit se s tím, že nemohou být u všeho. „Hodně nám v tom pomohly rady našich starších přátel, kteří měli zkušenost například s organizováním Týdne neklidu v roce 2005,“ připomíná Silvie Mítlenerová. V současné době tak v rámci Inventury funguje několik v zásadě nezávisle pracujících týmů, z nichž každý má na starost svou akci (jedna skupina se věnuje například přípravě debat, druhá zase anketě v MHD). Mimo to se pak pravidelně schází užší tým, který vymýšlí koncepci celé iniciativy, zvažuje náměty happeningů a sdělení,

FOTO: VLADIMÍR ŠIGUT

FOTO VLADIMÍR ŠIGUT

kteří mají jednotlivé akce nést. Na starosti má také vzájemné propojení jednotlivých akcí a komunikaci navenek – jak s médii, tak s dalšími iniciativami. „Samozřejmě se i dnes vyskytnou momenty, kdy něco hapruje a musí se to řešit provizorně. K studentským akcím to ale asi nějak patří,“ říká Silvie Mítlenerová. A Lukáš Tóth ji doplňuje: „Rozhodně se ale efektivita toho, co děláme, dost zlepšila. Ostatně mějte na paměti, že musíme studovat, někdo ještě chodí do práce a tohle děláme ve volném čase.“

Akademické diskuse s politiky

Je ospalé úterý dopoledne a tahle trojice ve Sněmovní ulici vypadá poněkud nepatříčně. Tři studenti – dva v košili a jeden v saku s kravatou – s sebou táhnou velkou brašnu a velmi živě se baví. Slova, která k náhodným kolemjdoucím dolehnou, zvláštní dojem jenom potvrzují: „Já myslím, žeš na něj měl u těch přílepků víc tlačit.“ – „No jo, ale nakonec nám to slíbil, na kameře to je, takže to dopadlo dobře.“ „To sice jo, ale budeme to stejně muset částečně vystříhnout, protože si už z toho začal moc dělat stranickou propagandu.“

Trojice studentů patří k iniciativě Inventura demokracie a právě se vrací ze schůzky s poslancem, kterou natáčeli na kameru. Snažili se jej přesvědčit, aby podpořil zrušení legislativních absurdit vyjmenovaných ve výzvě *Dejte nám dárek ke dvacetinám*. Teď probírají, jak se schůzka vydařila, co ze záznamu lze použít a na co si dát pozor příště.

„Když jsme se loni rozhodli, že půjdeme s naší výzvou přímo za politiky, vůbec jsme netušili, do čeho jdeme,“ vzpomíná Jakub Mráček, který má diskuse s politiky

na starosti. První schůzky prý dopadly katastrofálně a spíš než postoje politiků se na záznamech ukazovala nepřesvědčivost a rozpačitost studentů. „My jsme z akademického prostředí zvyklí na korektní diskusi, ve které se pomocí argumentů snažíme dojít k nějaké shodě,“ vysvětluje Jiří Boudal, který se také zúčastnil mnoha schůzek. „Politici jsou ale zvyklí spíš se jádru věci vyhýbat, aby neřekli něco, co by je mohlo k něčemu zavázat nebo co zní moc jednoznačně. A mají proto dokonale zažitý systém náznaků, polopravd, frází a technik odvádějících pozornost. S tím jsme zpočátku vůbec nedokázali zacházet,“ říká Boudal. Studenti se ale poučili a vybudovali systém důkladné přípravy. Základem jsou rešerše k jednotlivým bodům výzvy. Tedy důkladný popis toho, proč je například rozsah imunity zdejších zákonodárců špatný, a konkrétní příklady, jak lze stav řešit. Důležité bylo shromáždit i postoje vybraných poslanců k tématu, jejich výroky z médií nebo hlasování o zákonech, které se tématu týkají. S přípravou podkladů studentům hodně pomáhaly organizace, které se zabývají podobnými tématy – s návrhy, jak řešit regulaci lobbingu, tak přispěl *Ekologický právní servis*, s problémem přílepků zase *Transparency International*. Klíčová ale nakonec byla i změna přístupu k samotným debatám. „My jsme se snažili s politiky vést akademickou diskusi, což se ukázalo jako nesmysl. Takže jsme svůj přístup zredukovali na základní otázky: co od politiků chceme,“ říká Jakub Mráček a vzápětí vysvětluje: „Znamená to, že už se neptáme ‚Co si o tom myslíte?‘, ale ‚Podporujete to? Co pro to uděláte? A co

jsste pro to už udělal? Můžete nám to konkrétně slíbit?‘ A taky trváme na tom, že ptát se budeme my. Ty debaty mají hned jinou atmosféru.“

Výsledky schůzek se začaly zlepšovat. Svou roli v tom měly i rostoucí zkušenosti studentů, kteří před politiky ztraceli ostych a naučili se reagovat na typické politické výmluvy a odbočky. „Postupně vznikl seznam vytáček, které k jednotlivým tématům slycháme. Na přípravných schůzkách jsme pak na ně společně vymysleli co nejlepší odpovědi. Hypotetický průběh rozhovoru jsme si taky přímo na místě vyzkoušeli,“ popisuje přípravu Viktor Portel, který jednotlivé schůzky zaznamenává na kameru. „Výsledky samozřejmě nejsou ani dnes stoprocentní. S politiky nikdy nevíte, co přijde,“ doplňuje Mráček. „Ale pro nás je důležité, že jsme se v diskusi stali politikům rovnocennými partnery a nenecháme se od nich snadno vyvést z míry.“

Nespat a pořád něco řešit

Podobně náročnou přípravu jako schůzky s politiky si samozřejmě žádají i ostatní aktivity ID. Při organizaci anket jednájí studenti s pražským magistrátem a musejí hlídat vysoký rozpočet celé akce. Při obstarávání debat je zase nutné vyjednávat s velmi vytíženými hosty. „V době, kdy vrcholí některá z našich akcí, je to práce na plný úvazek. Další věci, jako třeba škola, se stíhají jen stěží,“ říká Silvie Mítlenerová. „Nejeden z nás se rozhodoval, jestli to má cenu nespát, nestíhat školu a řešit místo toho třeba propagaci koncertu. Ale nakonec to vždycky dobře dopadlo. A se školou nikdo z ID nemá větší problém,“ dodává Jiří Boudal.

Důvodů, proč Iniciativa demokracie úspěšně přežila celý rok, je mnoho. Od důvěry, kterou má iniciativa od univerzity, po dobré vnitřní vztahy a to, „že to je prostě správná věc, která je potřeba“. Iniciativa ale hlavně dobře funguje jako skupina přátel. „Já jsem do ID původně přišel jen jako výpomoc kamarádům v nouzi. Ale poznal jsem tady nesmírně fajn lidi a ta atmosféra mi prostě nedovolila toho nechat. Teď jsem rád, že v tom s ostatními můžu být až do konce,“ shrnuje za všechny Jakub Mráček.

KVÍZ

Milí čtenáři,

tentokrát jsme kvíz rozdělili do dvou oblastí. V první zavzpomínáme na období před rokem 1989, zatímco v druhé se ohlédneme za historii posledních dvaceti let. Doufáme, že si u našeho kvízu nejen odpočínáte, ale dozvíte se i něco nového.

1. Studentský majáles v roce 1965 si zvolil zahraničního krále. Režim tyto oslavy povolil po několika letech a hned mohl litovat. Králem se totiž stal kontroverzní člen amerického beatnického hnutí, kterého kvůli opilství a výtržnictví Československo vzápětí vyhostilo. Dotyčný autor v letadle na cestě domů stačil o všem napsat báseň, která začíná veršem: „Mám stříbrné výročí a na hlavě málo vlasů, a jsem Král Máje...“ O jakého umělce šlo?

- a) Charles Bukowski
- b) Lawrence Ferlinghetti
- c) Allen Ginsberg
- d) Kenneth Rexroth

2. Od sebeupálení Jana Palacha, studenta FF UK, uplynulo letos 19. ledna 40 let. Palachova oběť patří k událostem, které si veřejnost pravidelně připomíná každý rok. Za komunistu bylo ale veřejné vzpomínání na událost zakázáno a hrob Jana Palacha hlídala Státní bezpečnost. Celá věc ležela StB tolik v hlavě, že v roce 1974 dokonce Palachovy ostatky „uklidila“ za Prahu do vesnice, odkud pocházela jeho rodina. Tam zůstaly až do roku 1990, kdy se za účasti Václava Havla vrátily do původního hrobu na Olšanských hřbitvech. Ptáme se na jméno vesnice, kde ležely ostatky Jana Palacha 16 let.

- a) Úvaly
- b) Všetaty
- c) Neratovice
- d) Sobotka

3. Komunistický režim nezakládal pouze katedry marxism-leninismu a nové kategorie vysokoškolských učitelů. V roce 1973 vznikl vzdělávací ústav se sídlem v Praze, který řídilo ministerstvo vnitra. Po revoluci byla jako jeho náhrada zřízena Policejní akademie České republiky. Jednu ze čtyř fakult tehdejší vysoké školy navštěvovalo i mnoho zahraničních teroristů, např. z Itálie, Vietnamu nebo Palestiny, údajně i známý Venezuelan Carlos Šakal. Jak se tato škola nazývala?

- a) Vysoká škola veřejné bezpečnosti
- b) Policejní univerzita
- c) Vysoká škola bezpečnostní
- d) Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti

4. Francouzský postmoderní filozof ovlivnil kritickou a narativní psychologii a považuje se za zakladatele dekonstrukce, která se používá např. při rodinné terapii. Narodil se v židovské rodině v Alžírsku, v 60. letech přednášel na Sorbonně. Prosazoval konec apartheidu v Jižní Africe a svobodu slova v komunistickém Československu. Podílel se na vzniku asociace Jan Hus na pomoc českým disidentům a v roce 1981 se zúčastnil bytového semináře, který pořádali i bývalí profesori a docenti Univerzity Karlovy. Následně ho vyhostili kvůli údajnému pašování drog, které mu podstrčili do zavazadel. Jak se tento filozof jmenoval?

- a) Jacques Derrida
- b) Louis Althusser
- c) Alain Badiou
- d) Michel Foucault

5. Několik měsíců před listopadovými studentskými protesty odhalili čeští a slovenští krajané v Kanadě Památník obětem komunismu. V sochařské soutěži, kterou uspořádalo exilové sdružení K-231, zvítězil pražský rodák Josef Randa s návrhem *Znovuukřižovaného* - muž je ukřižován k srpku a kladivu. Příprava pozemku zabrala více času, než se zprvu čekalo, a k slavnostnímu odhalení došlo až 2. července 1989 nedaleko Toronta ve městě, které nese jméno významné české osobnosti. Jaké?

- a) Benestown
- b) Masaryktown
- c) Hustown
- d) Komenskytown

FOTO: ARCHIV UK

Díky porevolučnímu vysokoškolskému zákonu jsou dnes studentům českých vysokých škol udělovány stejné tituly jako jejich kolegům v zahraničí. Z jakého roku zákon je, se ptáme v otázce č. 10.

6. Po listopadové revoluci musela Univerzita Karlova vrátit řadu budov, které zabavil minulý režim, například zámek Lobkovice nebo Dům U Zeleného stromu.

O majetek nepřišla jen univerzita, ale i její koleje a menzy. Ptáme se vás na název libeňské vilky, která se nachází poblíž kolejí 17. listopadu.

- a) Milada
- b) Svatava
- c) Ludmila
- d) Terezie

7. Zveřejňovat pravdivé informace, poukazovat na zvlášť a lži komunismu a posilovat víru ve vítězství – to byly úkoly vysílání Rádía Svobodné Evropy. Posлуhači „štvavých vysílaček“ se vystavovali nebezpečí, že budou stíháni a souzeni za „podvracení republiky“ nebo za „nepřátelství k socialistickému státnímu zřízení“. České a slovenské vysílání Svobodné Evropy neutichlo ani po Listopadu 89, přerod společnosti s sebou nesl změnu jeho poslání. Jednapadesát let vysílání v češtině nakonec ukončil nedostatek finančních prostředků. Ptáme se, v jakém roce přestalo Rádio Svobodná Evropa vysílat v češtině:

- a) 1998
- b) 2000
- c) 2002
- d) 2003

8. Komunistický režim potlačoval náboženství, jeho vyznávání i výuku, a to i na akademické úrovni. Teologické fakulty – tradiční součást Univerzity Karlovy – oddělil školský zákon z roku 1950. Tyto vyloučené fakulty se označovaly jako bohoslovecké a v akademickém roce 1988/1989 měly v celém Československu dohromady pouze 831 studentů, méně, než má dnes samotná Husitská teologická fakulta UK. V jakém roce statut inkorporoval tři teologické fakulty zpět do Univerzity Karlovy?

- a) 1990
- b) 1991
- c) 1992
- d) 1993

9. Moderní vysokoškolský život se začal na Univerzitě Karlově rodit postupně po Listopadu 89. Jedním z důležitých kroků bylo ustavení samosprávného orgánu, ten poprvé zasedal 12. ledna 1990, aby zorganizoval volbu rektora a schválil prozatímní Status Univerzity. Dnes Akademický senát sestává ze 70 členů (34 studentů a 36 pedagogů), které si volí akademická obec. Akademický senát se ale v době svého ustavení označoval jinak, změnu názvu přijal tři měsíce po svém vzniku. Jak se jmenoval Akademický senát UK původně?

- a) Akademický sněm
- b) Akademické shromáždění
- c) Akademický spolek
- d) Akademická rada

10. Následující zákon podstatně změnil tvář českého vysokého školství. Dosud státní univerzity proměnil na veřejné a umožnil vznik soukromých vysokých škol. Přesně popsal fungování univerzitní samosprávy, průběh studia i akreditační procesy. Ve snaze přiblížit se evropským standardům zavedl jednotný vzdělávací systém, tzv. *boloňský*. Ten rozlišuje tři stupně vysokoškolského vzdělání – bakalářský, magisterský a doktorský, součástí je i systém kreditů, který má podpořit studentskou mobilitu. Ptáme se, jakého roku tento zákon vstoupil v platnost:

- a) 1990
- b) 1994
- c) 1998
- d) 2000

Správné odpovědi: 1c), 2b), 3d), 4a), 5b), 6b), 7c), 8b), 9d), 10c)

Autor: redakce

CO SE STALO ŘEČÍ ČÍSEL

TABULKOVÉ SROVNÁNÍ ROKŮ 1989 A 2008

Aktuální číslo FORA se věnuje událostem, které osvobodily Univerzitu Karlovu z komunistického dohledu.

Můžete si přečíst o tom, jak se vyvíjela situace den po dni okolo 17. listopadu nebo jakým způsobem se v 90. letech rehabilitovali učitelé i studenti. Můžete srovnat požadavky a iniciativy dnešního studentstva s těmi před dvaceti lety. Ke každému srovnání ale patří i čísla a tabulky. Vybrali jsme pro vás údaje z výročních zpráv z roku 1989 a 2009. Řada dnes běžných údajů pro akademickou sféru zde chybí (např. mobilita studentů, vědecká a akademická mobilita, meziuniverzitní dohody o spolupráci).

Můžete si ale sami spočítat, kolik studentů přibylo na jakou fakultu nebo jestli je dnes kombinovaná forma studia populárnější. Zajímavé je i srovnání počtu posluchačů teologických fakult, za minulého režimu vyloučených z UK, s dnešními čísly.

Jedno číslo se ale za dvě desetiletí nezměnilo – na Univerzitě Karlově je pořád více studentek než studentů, přesně 60,4 % stejně jako v roce 1989.

Počet studentů	1989		2008	
	prezenční	kombinovaná	prezenční	kombinovaná
Formy studia				
1. Lékařská fakulta	2 582	0	3 870	732
2. Lékařská fakulta	912	0	1 469	233
3. Lékařská fakulta	864	0	1 430	492
Lékařská fakulta v Plzni	1 105	0	1 933	151
Lékařská fakulta v Hradci Králové	771	0	1 401	382
Farmaceutická fakulta v Hradci Králové	852	0	1 440	258
Filozofická fakulta	2 164	1 280	6 729	1 884
Právnícká fakulta	1 331	1 210	4 247	384
Fakulta žurnalistiky	179	240	–	–
Přírodovědecká fakulta	1 531	102	4 467	618
Matematicko-fyzikální fakulta	1 501	64	2 873	755
Pedagogická fakulta	1 836	1 424	3 507	1 195
Fakulta tělesné výchovy a sportu	888	255	1 436	554
(Vyloučené teologické fakulty)				
Římskokatolická cyrilometodějská bohoslovecká fakulta (nyní KTF)	273	0	–	–
Komenského evangelická bohoslovecká fakulta (nyní ETF)	113	7	–	–
Husova československá bohoslovecká fakulta (nyní HTF)	34	10	–	–
Katolická teologická fakulta	–	–	432	461
Evangelická teologická fakulta	–	–	396	258
Husitská teologická fakulta	–	–	901	137
Fakulta sociálních věd	–	–	3 154	939
Fakulta humanitních studií	–	–	1 577	680
Celkem	16 516	4 575	41 262	10 113

Počet cizinců	1989	2008
	913	6 697

Zdroje: Výroční zpráva o činnosti UK 2008, Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1989

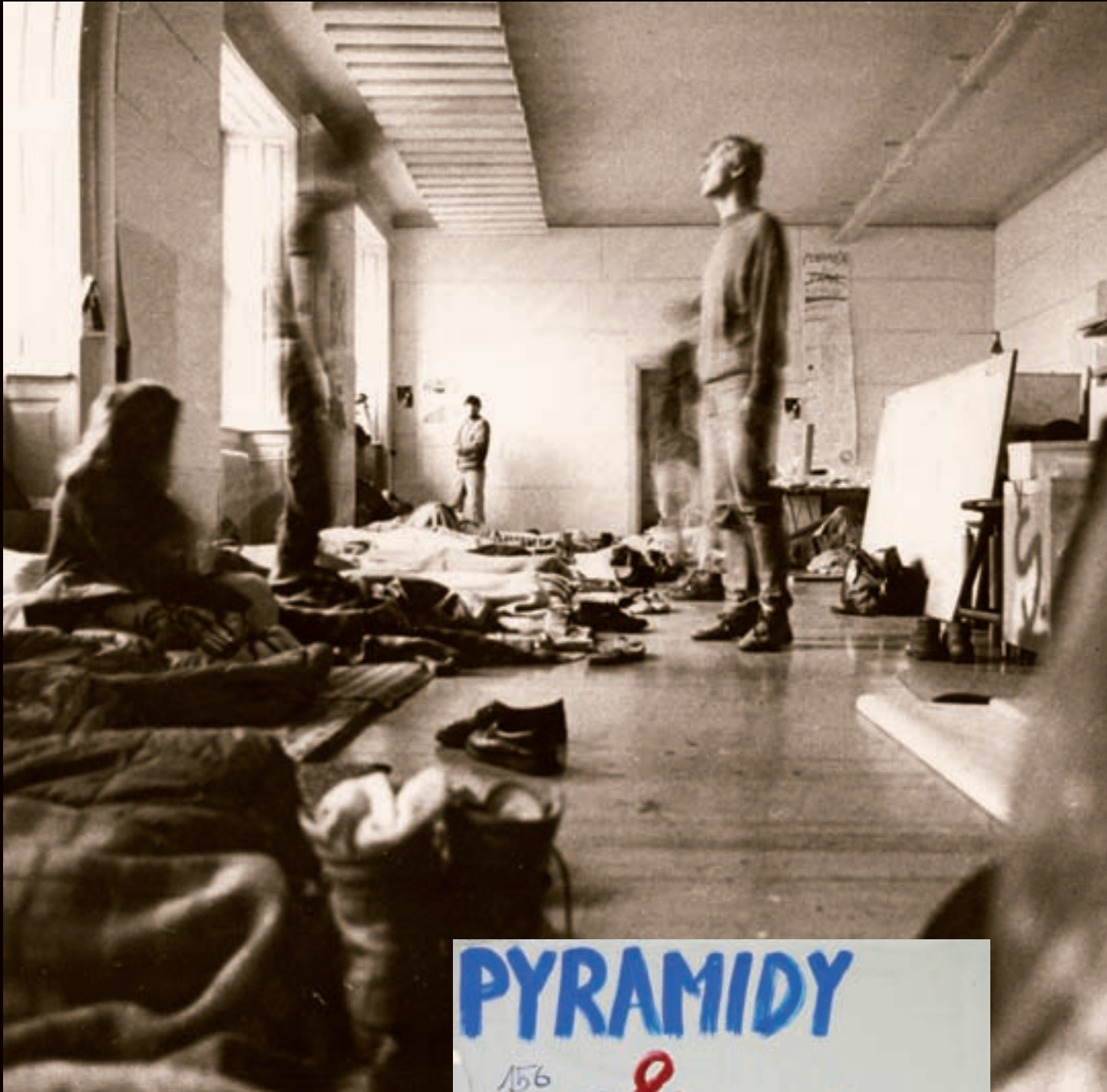
FOTOREPORTÁŽ – LISTOPADOVÉ DNY

Václavské náměstí během listopadových manifestací

Listopad 1989 je v myslích obyvatel tehdejšího Československa zapsán jako doba revolučních změn, vzájemné solidarity a euforie. Kolo dějin se pohnulo 9. listopadu, kdy padla berlínská zeď – po celém světě vnímaná jako symbol komunistické kontroly a moci. Její zboření předznamenalo osud sovětského impéria. V Československu vše začalo 17. listopadu – v den 50. výročí událostí listopadu 1939, kdy státní bezpečnostní složky brutálně zastavily pokojnou demonstraci pražských studentů. Tak započal proces vymanění se ze sovětského područí, později nazván „sametová revoluce“. Necht' vám pražské události Listopadu 89 připomene následující fotoreportáž.

FOTO NA TĚTO DVOLISTRANĚ:
ARCHIV UK

Provizorní noclehárna během okupační stávk

PYRAMIDY
156 &
NAŠE VLÁDA
VZDORUJÍ ČASU

STUDENTI AMU POŘÁDAJÍ
 162 AKCI PROTI NÁSILÍ
 + + + + "HAPPENING" + +
 26.11. VE 14 HOD V LETENSKÝCH S.
 → UŠ POŘÁDEJTE PODOBNOU AKCI
 VE SVÝCH "CITY".

FOTO NA TĚTO DVOLISTRANĚ ARCHIV UK

Rozmnožovna letáků

↑ ← Průvod studentů na dnešním Masarykově nábřeží

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ ARCHIV UK

Demonstrace na Václavském náměstí

↑ ← Shromáždění ve velké posluchárně Filozofické fakulty UK

SETKÁNÍ
S
V. KOMÁŘKEM
11. 12. 89 - 17⁰⁰ h.
PKOJF → SPORT. HALA
VSTUPNÉ DOBROVOLNĚ

Psaní plakátů v listopadových dnech

ŘETĚZ
SPOLEČNÝCH CÍLŮ
6.12.1989 v 16⁰⁰
na Staroměstském
náměstí.
Středoškoláci vyjad-
ří podporu
vysokoškolákům
Občané připojte se!!!

FOTO NA TĚTO DVOLUSTRANĚ ARCHIV UK

HISTORIE BUDOV PO ROCE 1989

Michal Svatoš

Domovní majetek byl od středověku součástí univerzitního hospodářství. To se změnilo v roce 1950, kdy zestátnění neunikl ani majetek vysokých škol, který se vrátil svým původním majitelům až zákonem z roku 1998. K univerzitním nemovitostem patří dnes pestrá síť zařízení, jejichž převážnou většinu univerzita získala již v minulosti. Jsou to budovy fakult, kolejí a menz, klinik, laboratoří, knihoven, tělovýchovných zařízení, výcvikových středisek a administrativních budov. Většina se nachází v Praze, ale Univerzita Karlova vlastní nemovitosti i mimo Prahu – objekty farmaceutické fakulty v Hradci Králové a lékařských fakult v Plzni a Hradci Králové. Univerzita má i tzv. výcviková střediska ve středních, jižních a východních Čechách, která slouží odborné, jazykové a tělovýchovné přípravě jejich studentů a zaměstnanců.

Výukové centrum ve Fakultní nemocnici Hradec Králové

Pražská univerzita od samého počátku vlastnila kolejní domy a budovy fakult. Ojedinělou záležitostí bylo vlastnictví dvou církevních staveb, Betlémské kaple a dnes již neexistující kaple Božího těla na Karlově náměstí, které zároveň sloužily jako místo posledního odpočinku pražských profesorů. K nim bychom měli připočítat i areál Klementina, který se stal sídlem Národní (a univerzitní) knihovny již v minulém století. Od 17. století postupně přibývaly další budovy – nemocnice, laboratoře, ale i botanická zahrada a kotviště lodí. V současnosti univerzita vlastní nebo má pronajato celkem 179 budov.

Skutečnou zvláštností pražské univerzity je, že v minulosti nikdy nevytvořila souvislý areál univerzitních budov, ale působila rozptýleně na Starém a Novém Městě pražském. Přestože nelze přehlédnout komplex vysokoškolských staveb na Albertově (budovy I. lékařské a Přírodovědecké fakulty UK a Českého vysokého učení technického), areál v Libni (budovy Matematicko-fyzikální fakulty UK)

nebo na Větrníku (univerzitní koleje), typické pro pražskou univerzitu je, že její studenti a učitelé tvoří neodmyslitelnou součást obrazu města.

Zestátnění a změny ve vlastnictví po roce 1989

Zásadní změna ve vlastnictví univerzitního majetku přišla s vysokoškolským zákonem z roku 1950, který všechny univerzitní budovy i majetek studentských spolků a nadací zestátnil, a vysoké školy se tak staly pouze jeho uživateli. Základ dnešního právního stavu univerzitních nemovitostí pochází z doby nedávné; je založen na ustanovení zákona o vysokých školách z roku 1998, který vysokým školám vrátil jejich majetek, včetně nemovitostí.

Zákon o vysokých školách (111/98 Sb. z.) stanovuje, že veřejné vysoké školy, tedy i Univerzita Karlova v Praze, „vlastní majetek, potřebný k plnění úkolů ve vzdělávací, vědecké (...) činnosti“, jenž je univerzitním statutem definován jako „věci, byty a nebytové prostory, práva jiné majetkové hod-

noty“. Všechny univerzitní nemovitosti jsou podle dikce tohoto zákona majetkem celé univerzity, i když jsou spravovány a užívány jednotlivými součástmi univerzity.

Poměrně značný zásah do stavu domovního majetku znamenaly restituce po roce 1989, kdy Univerzita Karlova vrátila původním vlastníkům majetek zabavený minulým režimem. Celkem šlo o dvanáct objektů, z nichž nejnámější jsou: Dům U zeleného stromu v Dlouhé ulici na Starém Městě, budova Evangelické teologické fakulty v Černé ulici, kolej v Řeznické ulici nebo zámek Lobkovice. Ztrátu zaznamenaly i koleje a menzy, které přišly o objekty v Praze (vila Svatava) a v Houštnici (Stará Boleslav), a fakulty v Plzni a Hradci Králové. Novým uživatelům byly převedeny dvě koleje – Alšova v Praze 7 a Palachova v Hradci Králové. Nově univerzita získala koleje na Jižním Městě a hotel Krystal v Praze 6. K největším domovním ziskům po roce 1989 patří areál bývalé Vysoké školy politické ÚV KSČ v Praze 6 (tzv. Vokovická Sorbonna),

dnes sídlo Fakulty tělesné výchovy a sportu UK, která opustila majetek Sokola v Tyršově domě na Malé Straně.

Koupě a novostavby

Nové objekty získala pražská univerzita i obvyklým způsobem – koupí (objekty v Černé ulici, areál koleje Vltava v Hostivaři, budovy v Jinonicích, které slouží třem fakultám, a děkanát Lékařské fakulty v Plzni. Mezi univerzitními novostavbami zaujmou nové skleníky v historické Botanické zahradě Přírodovědecké fakulty UK Na Slupi. Podobného charakteru je i výuková budova v Zahradě léčivých rostlin Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové, nový zvířetník v nemocničním areálu u Karlova náměstí nebo laboratoře ve Viničné ulici v Praze 2. Nové stavby dostala i loděnice v Troji, sportoviště Matematicko-fyzikální fakulty na Albertově a Fakulty tělesné výchovy a sportu ve Vokovicích a knihovna Filozofické fakulty UK.

Rekonstrukce Karolina

Historicky nejstarší a nejvýznamnější univerzitní budovou je Karolinum na staroměstském Ovocném trhu, které má statut národní kulturní památky. Karolinum zaujímá zvláštní postavení v rámci všech budov Univerzity Karlovy, protože je „nezcizitelným univerzitním majetkem“, od rekonstrukce architekta J. Fragnera z let 1948–1968 je oficiálním centrem Univerzity Karlovy, sídlem administrativy celé univerzity a místem zasedání univerzitní samosprávy. Plní reprezentativní a ceremoniální funkci pro celou univerzitu. Velkou aulou Karolina projde valná většina příslušníků pražské akademické obce, počínaje imatrikulacemi a absolventskými promocemi až po rektorskou inauguraci. Karolinum je symbolem pražské univerzity – pýchou a chloubou Univerzity Karlovy. Také Karolinum se dočkalo rekonstrukce k 650. výročí Univerzity Karlovy v roce 1998, která se zaměřila na technické zabezpečení budovy a vybudování bezbariérového přístupu do prvního patra s Velkou a Malou aulou a tzv. reprezentačními prostory. V suterénních prostorách Karolina byla instalována stálá expozice univerzitních dějin, nově byl zařízen

tzv. Císařský sál v přízemí budovy a restaurování se dočkaly i karolinské památky.

Další rekonstrukce

Výčet rekonstrukcí a oprav univerzitních nemovitostí po roce 1989 zahrnuje rozsáhlý počet objektů. Nejvýznamnější stavební akcí po roce 1989 byla rekonstrukce historických objektů na Malostranském náměstí, které dnes slouží Matematicko-fyzikální fakultě UK a také k bakalářským promócím celé univerzity. Upozorníme také na celkovou rekonstrukci budov v Hlavově, Hyberské a Myslíkové ulici. Pro tzv. Kongresové centrum byly provedeny rozsáhlé rekonstrukční práce univerzitních budov v Celetné ulici, jejichž účelem bylo vybavení historických prostor odpovídající současným (zvl. technickým) požadavkům. Za zmínku stojí i přestavba Katedry tělesné výchovy v Opletalově ulici pro Fakultu sociálních věd UK a dílčí rekonstrukce a stavba výukových místností v půdních prostorách právnické fakulty a na Smetanově nábřeží. Lékařská fakulta v Hradci Králové citlivě rekonstruovala impozantní historické prostory (Sloupovou síň ad.) v objektu tzv. Hradu. Rozsáhlé úpravy proběhly i v sídle 1. lékařské fakulty v Kateřinské ulici a 3. lékařské fakulty v Ruské ulici. Opravy fasád, zateplení objektů a opravy střech byly důvodem rozsáhlých rekonstrukcí dalších univerzitních objektů. Univerzita se musela vypořádat i s důsledky velké povodně roku 2002, při níž nešlo jen o odstranění povodňových škod v Praze (Nosticova ulice) nebo v Dobronicích (výcvikové středisko), ale i o záchranu historického knihovního fondu (např. Právnické fakulty).

Úskalí kolejního života

K „historickému fondu“ dnešních univerzitních staveb patří i budovy univerzitních kolejí, které tvoří výraznou dominantu pražských čtvrtí. Platí o nich však to samé, co o celém univerzitním majetku – koleje jsou rozestry po celé Praze a jejich obrovským problémem je dopravní spojení s místy výuky. Po roce 1989 přibýly k původním univerzitním kolejím i panelové stavby na Jižním Městě a rozsáhlý

Univerzita získala budovu bývalého hotelu Krystal. →

Budova v Jinonicích slouží třem fakultám Univerzity Karlovy – FHS, FSV a FF.

areál Vltava v Hostivaři, jejichž nevýhodou, kromě vzdálenosti od centra a tedy i od míst výuky, je značná koncentrace studentů a neodpovídající zázemí pro studium.

Svazující dědictví

Většina budov Univerzity Karlovy má značnou historickou hodnotu. Vedle samotného Karolina uvedme alespoň areál vysokoškolských staveb na Albertově, impozantní lékařský komplex v sousedství Karlova náměstí, historické budovy na Větrově, prvorepubliková sídla filozofické a právnické fakulty; to vše jsou stavby, které neodmyslitelně patří k tváři Prahy. Navíc jsou to vesměs ukázky vynikající architektury budov, které byly projektovány nebo přestavěny přímo pro chod univerzity. Univerzita Karlova je vlastníkem více než padesáti budov v Pražské

Interiér budovy MFF na Malostranském náměstí v Praze

FOTO: ARCHIV UK

památkové rezervaci, z nichž mnohé jsou evidovány jako nemovité kulturní památky. Jejich hodnotu nadto násobí významné události, které se v nich odehrály, působení

Úplný seznam rekonstrukcí s jejich finančními náklady, úplný výčet domovních zisků, rozsah povodňových škod z roku 2002 a plány rozvoje Univerzity Karlovy do roku 2015, včetně obrazové dokumentace, najde zájemce na webových stránkách Odboru rozvoje Rektorátu UK (<http://www.cuni.cz/UK-3187.html>).

vynikajících učitelských osobností a vědeckých společností, které se zasloužily o rozvoj věd v českých zemích. I když si často stěžujeme na nepřejnost a liknavost, které provázely výstavbu univerzitních budov, výsledkem je udivující soubor, jehož historickou cenu netvoří jen jména architektů, stavitelů nebo zadavatelů, ale především fakt, že se jedná o nemovitosti, které tvoří pomyslný celek, spojený se jménem Univerzity Karlovy.

To, co je na jedné straně naší chloubou, představuje však i velký problém, o který se přou týmy specialistů jednotlivých univerzitních oborů: architektů, urbanistů a sociologů. Provoz a údržba historických budov vyžadují značné materiální prostředky, takže před námi stojí nanejvýš naléhavá otázka, co s tím.

Dědictví nedávné minulosti, která si nedovedla představit provoz „historických“ institucí v jiných než historických budovách, se ukázalo přinejmenším svazující. V žádném případě nevolám po prodeji uni-

verzitního historického domovního fondu, pouze poukazuji na to, že tradiční univerzitní ceremoniál v Karolinu by měl být stejnou samozřejmostí jako výuka v moderních posluchárnách, ubytování a stravování v odpovídajících kolejích a menzách, stejně jako studium v pohodlných knihovnách a výzkum ve vyhovujících laboratořích. Univerzita Karlova se tak musí podle mého soudu vydat cestou náročné modernizace a rekonstrukce stávajícího domovního fondu, aby obstála v náročné konkurenci nejen domácích, ale i zahraničních vysokých škol.

PhDr. Michal Svatoš, CSc.

Autor článku je vedoucím Ústavu dějin UK. Zabývá se zejména medievistikou, dějinami vzdělanosti a historií pražské univerzity.

LISTOPAD 1989

A REHABILITACE

Petr Cajthaml, Zdeněk Pousta

Padesátileté jubileum oběti studenta medicíny Jana Opletala a uzavření českých vysokých škol se stalo inspirací k velkým společenským změnám. Pietní akt vzpomínky v areálu budov Fakulty všeobecného lékařství UK a Přírodovědecké fakulty UK na Albertově gradoval v manifestaci za demokracii, změnu politického systému a plnou názorovou svobodu myšlení. Proti demonstrantům, kteří se vydali do středu Prahy, ve večerních hodinách brutálním způsobem zasáhly bezpečnostní složky. To vyvolalo nečekané protesty ve společnosti a události 17. listopadu 1989 nabraly rychlý spád. Mohutné masové demonstrace v Praze na Václavském náměstí a na Letenské pláni měly odezvu i v dalších městech. Iniciativu studentů převzalo Občanské fórum, na Slovensku pak Veřejnost proti násilí. Vláda jedné strany – Komunistické strany Československa – padla 7. prosince 1989.

Nové akademické senáty

Poté, co vznikl na pražské DAMU 18. listopadu stávkový výbor studentů, začali studenti stávkovat také na fakultách Univerzity Karlovy. Vedle stávkových výborů vznikla i občanská fóra, která se zaměřila na konkrétní kroky demokratizace společnosti. Změny politických poměrů v zemi vedly i k výměnám ve vedení univerzity a jednotlivých fakult. Na

návrh občanských fór, ve kterých byli silně zastoupeni studenti, se již v prosinci na fakultách, a stejně tak i na ostatních československých vysokých školách, demokraticky volily orgány samosprávy – akademické senáty. Ty po rezignaci rektora prof. JUDr. Zdeňka Česky a většiny děkanů volily nové akademické funkcionáře. Volby se radikálně lišily od formálních jmenování vedoucích funkcionářů univerzity v uply-

nulých čtyřiceti letech, především tím, že nový rektor a děkani byli vybíráni z více navržených kandidátů. Dříve nezvyklé byly také často až bujaré volební kampaně studentů.

Akademický senát Univerzity Karlovy, sbor delegátů fakultních akademických senátů, se poprvé sešel 12. ledna 1990. Po krátké nerozhodnosti plynoucí z toho, že se členové teprve navzájem poznávali a že

bez předchozích zkušeností začali nově budovat takto důležitý akademický orgán, přistoupili k prvnímu závažnému kroku, a to k volbě rektora. Z navržených kandidátů – prof. MUDr. Zdeňka Lojdy, DrSc., a doc. RNDr. Radima Palouše, CSc., vzešel ze senátní volby vítězně Radim Palouš. Poraženému soupeři jako prvnímu navrhl místo prorektora ve vedení univerzity. Dalšími prorektory v prvním Paloušově období se krátce nato stali JUDr. Karel Malý, DrSc., PhDr. Jaroslav Mihule, CSc., RNDr. Josef Pacák, DrSc., a RNDr. Petr Vopěnka, DrSc. Toho poté, co se jako ministr školství, mládeže a tělovýchovy stal členem Pithartovy vlády, nahradil na návrh filozofické fakulty PhDr. Josef Petráň, CSc.

Členové senátu si byli vědomi historické chvíle i odpovědnosti, kterou na sebe v tomto „revolučním“ období vzali. Ať již to byla příprava nového zákona o vysokých školách, příprava Statutu Univerzity Karlovy, hledání a stanovení kompetencí mezi akademickými funkcionáři a univerzitní administrativou, nebo příprava řádných voleb akademických funkcionářů a akademického senátu.

Vládní souhlas

Nový ministr školství, mládeže a tělovýchovy Milan Adam informoval počátkem května rektora UK prof. RNDr. Radima Palouše, že vláda České republiky vyslovila 24. dubna 1990 souhlas s ministrovým návrhem na zdokonalování studia, organizace a řízení vysokých škol. Touto cestou se legalizovaly změny, ke kterým došlo na vysokých školách po Listopadu 1989, a vysokým školám se umožnilo plnit v nových společenskopolitických podmínkách úkoly vyplývající z požadavků nové demokratické pluralitní společnosti ještě před nabytím účinnosti nového zákona o vysokých školách. Byly potvrzeny současné akademické senáty vysokých škol a jednotlivých fakult. Vládní návrh stanovil, že se akademický senát skládá z volených zástupců učitelů, vědeckých pracovníků, studentů a ostatních pracovníků vysoké školy, případně fakulty. Akademické senáty

FOTO NA TÉTO STRANĚ: ARCHIV UK

volila akademická obec, kterou tvoří učitelé, vědeckí pracovníci, studenti a ostatní pracovníci vysoké školy (fakulty). Návrh kromě rozsahu kompetencí senátu také určil, že funkce předsedy akademického senátu vysoké školy, případně fakulty je neslučitelná s funkcí rektora, prorektora, děkana či proděkana.

Začátky rehabilitace

Jedním z úkolů nového vedení byla alespoň částečná náprava protiprávních činů minulého režimu. Začal tak, po nedokončených krocích v období Pražského jara, historicky již druhý pokus o odčinění nespravedlností komunistického režimu. Zákon o soudních rehabilitacích byl sice schválen už v červnu 1968, přípravu mimosoudních rehabilitací však přerušil vpád armád Varšavského paktu v srpnu 1968. Jedním z jejich klíčových bodů mělo být i rehabilitování pedagogů, kteří museli po únoru 1948 a v 50. letech opustit katedry vysokých škol. Zastavené rehabilitace se měly týkat i studentů, kteří byli z fakult vyloučeni. Proces započatý v období Pražského jara mohl být nyní konečně dokončen. První návraty na fakulty a další univerzitní pracoviště byly spontánní, vraceli se především učitelé a zaměstnanci, jejichž působení bylo znemožněno kvůli jejich postojům v období Pražského jara. Odčinění křivd

↑↑ Karel Bacílek – jeden z mnoha, jimž byl na počátku 90. let udělen čestný rehabilitační titul in memoriam.

↑ Nedoručená pozvánka Karlu Bacílkovi ke slavnostní promoci v Karolinu

← Nedoručené potvrzení o protiprávním vyloučení ze studia Karlu Bacílkovi

minulého režimu bylo jedním z bodů programu Občanského fóra, které v polistopadových týdnech vzniklo na Univerzitě a jednotlivých fakultách. Například na filozofické fakultě se iniciativy v tomto směru ujala *Komise OF pro rozkvět akademické obce*, která byla ustavena na začátku prosince 1989. V jejím čele stál pozdější první polistopadový děkan FF UK doc. PhDr. František Černý, poté doc. PhDr. Eduard Urbánek. Její hlavní agendou byly od počátku právě rehabilitace, komise samotná se stala základem pozdější fakultní rehabilitační komise. Vlastní iniciativu vyvinula i skupina učitelů vyhozených v normalizačních čistkách, ti si ustavili vlastní Občanské fórum vyloučených. Z jejich řad doplnili rehabilitační komisi FF UK rusista Jiří Franěk a historik Zdeněk Kárník.

FOTO NA TĚTO STRANĚ: ARCHIV UK

Instalace nového rektora Radima Palouše

Náprava křivd způsobených minulým režimem se v oblasti vysokého školství rozeběhla dříve než v ostatních oblastech veřejného života. Vedle iniciativy „revolučních“ Občanských fór na fakultách sehrály své i kroky ministra školství Milana Adama a nového vedení Univerzity Karlovy v čele s Radimem Paloušem. Důležitou roli mělo také sdružení vyloučených vysokoškoláků. Snahy o zprvu jen morální satisfakci a odčinění křivd se brzy začaly koordinovat na celostátní úrovni. Ministerstvo školství rozeslalo již 6. ledna 1999 vysokým školám a dalším organizacím ve své působnosti zásady pro rehabilitaci občanů, kteří byli

v uplynulém období z politických důvodů neoprávněně postiženi či jinak diskriminováni. Rehabilitace byla zprvu chápána nikoliv jako právní akt, ale jako nutný předpoklad morální obnovy společnosti a rozchodu s problematickou tradicí politicky motivovaného kádrování a křivd. V oblasti vysokých škol se rehabilitace od počátku týkaly jak učitelů (a dalších zaměstnanců), kteří nesměli vykonávat své povolání, tak studentů, kteří nemohli studium dokončit či nebyli z politických důvodů ke studiu přijati. Vedle formálního aktu omluvy a lítosti se mělo postiženým učitelům a zaměstnancům (pokud to bylo možné) nabídnout odpovídající uplatnění. Rehabilitovaní studenti dostali možnost studium dokončit. Citované ministerské zásady předpokládaly vznik pracovních skupin pověřených prováděním rehabilitací. V rámci Univerzity Karlovy tuto roli plnily rehabilitační komise. Vznikla celouniverzitní koordinační Rehabilitační komise UK vedená novým prorektorem prof. JUDr. Karlem Malým a rehabilitační komise jednotlivých fakult, které často navazovaly na činnost fakultních Občanských fór. Na celorepublikové úrovni pak vznikla rehabilitační komise MŠMT, která koordinovala činnost rehabilitačních komisí všech vysokých škol.

Návraty pedagogů a zaměstnanců

Po první vlně nadšení a obecné politické shody nastala doba dosti rozsáhlé drobné úřední práce. Vedle obecně respektované nutnosti morální omluvy se začaly hledat způsoby, jak alespoň částečně fakticky

nahradit způsobenou újmu, a dosáhnout tak rehabilitace faktické. Rehabilitační komise často za využití archivních materiálů dokumentovaly jednotlivé případy. Byly připravovány pracovní smlouvy s učiteli, kteří se vraceli na fakulty. V případech, kdy se postižení pedagogové na svá pracoviště již nemohli nebo nechtěli vrátit, se hledala individuální řešení. Řada bývalých učitelů a zaměstnanců již dosáhla důchodového věku, někteří žili v zahraničí, mnozí si za dobu, kdy nemohli pracovat v oblasti vysokého školství, našli jiná zaměstnání, která nechtěli opustit. Těm univerzita nabídla externí spolupráci. Učitelé, kteří se k přednášení již vrátit nechtěli nebo jim to zdraví či věk nedovolilo, mohli využít jiné druhy satisfakce, jako byla nabídka vydání publikací na fakultách či pozvání k časově omezenému přednášení v tzv. čestném semestru. Komise pomáhaly navrácením se s vyřizováním nutných formalit. Řadě z nich se otevřela cesta, jak po letech vynucených odkladů obhájit kandidátské práce, dokončit habilitační řízení, dosáhnout jmenování profesorem. Na vysoké školy se vrátilo mnoho pedagogů a zaměstnanců, jejichž kariéru zastavil na počátku 70. let nástup normalizace. Velká část z nich se v 90. letech stala oporami profesorských sborů většiny fakult Univerzity Karlovy. Za všechny jmenujme ústavního právníka prof. JUDr. Václava Pavlíčka, který musel v roce 1971 opustit kariéru vysokoškolského učitele. V roce 1990 se vrátil na Právnickou fakultu UK a v roce 1990 se stal proděkanem pro legislativu a reformu studia.

Rehabilitace studentů

V případě postižených studentů byla situace ještě složitější. Nabídek k dokončení studia mohla využít jen menší část postižených studentů. Nezapomínejme, že největší část postižených vysokoškoláků tvořily tisíce vyloučených v čistkách (tzv. studijních prověrkách) na začátku roku 1949. V roce 1990 již všichni dosáhli důchodového věku a na návrat do univerzitních poslucháren většina z nich nemohla pomýšlet. Křivdu způsobenou znemožněním získání odborné vysokoškolské kvalifikace již nešlo po dlouhých desetiletích napravit. Univerzita i ministerstvo školství měly vůli poskytnout vyloučeným studentům maxi-

Jeden z prvních polistopadových čestných doktorátů udělila UK 26. listopadu 1990 kardinálu Františku Tomáškoví.

mální morální uznání včetně formálního přiznání akademických titulů, panovaly však obavy možného uplatnění přiznaných titulů k výkonu povolání podmíněných vysokoškolskou kvalifikací bez faktického ověření znalostí.

Samotnou technickou podobu rehabilitací stanovily pokyny ministerstva školství a prováděcí předpis prorektora a předsedy rehabilitační komise UK prof. JUDr. Karla Malého.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo 8. června 1990 *Pokyn k jednotnému uplatňování zásad rehabilitace studentů vysokých škol v České republice*, který byl později dvakrát novelizován (24. srpna 1990 a 25. dubna 1991). Podle tohoto pokynu byli rehabilitováni všichni studenti vyloučení ze studia z politických důvodů v letech 1948–1989. Děkan příslušné fakulty jim zaslal omluvný dopis a dekret, jenž prohlašoval vyloučení ze studia od počátku za neplatné. Poněkud složitěji se řešilo možné udělení akademického titulu a kvalifikace rehabilitovaným studentům. Těm vyloučeným studentům, kteří vykonali úspěšně alespoň jednu zkoušku a byli již v době rehabilitací ve starobním nebo invalidním důchodu, měl být bez dalších zkoušek vydán akademický titul bez přiznání vysokoškolské odborné kvalifikace (později byl akademický titul přiznáván všem vyloučeným studentům bez ohledu na délku studia a vykonané zkoušky). Vyloučení studenti, kteří úspěšně splnili alespoň první státní zkoušku nebo byli v době vyloučení v posledním ročníku studia, mohli po prokázání odborné způsobilosti (např. publikační činností, potvrzením o praxi) dokončit své studium formou odborné rozpravy a získat tak plnou vysokoškolskou odbornou způsobilost. Absolventi středních škol, kteří nebyli z politických důvodů přijati ke studiu na vysokých školách, měli být přijati k vysokoškolskému studiu bez přijímacího řízení.

Promoce vyloučených studentů

Konkrétní podobu rehabilitačního řízení upřesnil prorektor a předseda rehabilitační komise UK prof. JUDr. Karel Malý ve svém pokynu z 8. října 1990. Posuzování jednotlivých případů svěřil fakultním rehabilitačním komisím, které rozhodovaly zpravidla na

základě údajů a dokladů předložených žadatelem a dokumentů uložených v Archivu Univerzity Karlovy. Pokyn také stanovil skutečnou podobu akademického titulu udělovaného rehabilitovaným studentům, kteří neusilovali o získání vysokoškolské odborné kvalifikace. Přiznal se jim akademický titul *doktor* (ve zkratce dr.) s tím, že jde o titul rehabilitační, který nezákládá nárok na výkon povolání.

Vyvrcholením rehabilitačního řízení byly promoce, které probíhaly v Karolinu za účasti vedení univerzity. První slavnostní promoce se konala 12. listopadu 1990, během ní akademický titul *doktor* obdrželo 75 vyloučených studentů Právnické fakulty UK. 3. prosince 1990 následovala promoce 84 někdejších posluchačů Filozofické fakulty UK. Slavnostní promoce probíhaly i v následujících dvou letech, do léta 1992 Univerzita Karlova udělila více než 100 rehabilitačních doktorátů. Řadě vyloučených studentů však mohl být čestný akademický titul udělen jen in memoriam. Mezi nimi byli i tři posluchači právnické fakulty, kteří byli z politických důvodů na přelomu čtyřicátých a padesátých let popraveni: Karel Bacílek, Boris Kovářiček a Věslav Wahl.

Další způsoby odčinění křivd

Udělení rehabilitačních akademických titulů a usnadnění cesty k získání vysokoškolské kvalifikace byly nejvýraznější způsoby, jakými se univerzita pokusila odčinit křivdy způsobené svým někdejším posluchačům. Již brzy však bylo zřejmé, že náprava a odčinění křivd komunistického režimu nebude jen záležitostí univerzity a rezortu školství, ale celé společnosti. *Zákon o mimosoudních rehabilitacích* vydaný 21. února 1991 se týkal také případů studentů vyloučených ze studia. Potvrzoval neplatnost vyloučení ze studia, kterou konstatovaly již výše citované směrnice ministerstva školství. Zákon alespoň částečně zmírňoval faktickou újmu způsobenou vyloučením ze studia a následným znemožněním pracovního uplatnění v místech s požadovanou vysokoškolskou kvalifikací. Pro účely důchodového zabezpečení se započítával každý rok předepsaný k absolvování studia (včetně let nedokončených) jako dva roky zaměstnání (tj. při předepsa-

ném čtyřletém studiu se započítávalo osm let zaměstnání).

Činnost rehabilitačních komisí na Univerzitě Karlově byla ukončena 31. března 1992. To však neznamená, že by tím skončila ochota vysokého učení podílet se na odčinění křivd způsobených minulým režimem jeho pedagogům a studentům. I v následujících letech se scházely zvláštní komise, které posuzovaly žádosti o rehabilitaci od žadatelů, kteří se dříve nepřihlásili. V roce 2005 univerzita vyhověla žádostem rehabilitovaných studentů a na požádání vyměnila diplomy s rehabilitačním titulem doktor za nové s tituly běžně udělovanými v rigorózním řízení.

Proces nápravy křivd pokračuje i v současné době. Vláda české republiky v letošním roce vydala nařízení o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno dokončit studium na vysoké škole (č. 122/2009 Sb.), na jehož základě bude posluchačům, kteří byli vyloučení v období od 25. února 1948 do 31. prosince 1956, vyplacena peněžní náhrada ve výši 100 000 Kč. V neposlední řadě zůstává v platnosti jeden dosud necitovaný rozměr rehabilitace – všichni neprávem vyloučení studenti a učitelé se stali opět členy akademické obce. Univerzita Karlova si jich váží a kroky, které z politických důvodů přerušily jejich vazby k vysokému učení, považuje za neplatné od samého počátku.

Petr Cajthaml

Autor článku pracuje v Archivu UK.

PhDr. Zdeněk Pousta

Autor článku je vědeckým pracovníkem Archivu Univerzity Karlovy. Je spoluautorem a editorem řady knih, např. čtyřdílných *Dějin Univerzity Karlovy* nebo aktuální publikace *Rozchod 1948: rozhovory s českými poúnorovými exulanty*.

GLOSÝ

K ÚLOZE PRAŽSKÝCH STUDENTŮ V „SAMETOVÉ REVOLUCI“

Tady všechno začalo: manifestace studentů na Albertově.

Josef Petráň

Kdo prožíval před dvaceti lety dny se stávkujícími studenty na fakultě, asi nikdy nezapomene na euforii, která tu vládla a uvolňovala odvahu i troufalost svobody, potlačující pocit strachu z represivní moci. Naprostou bezmoc, jež vede k apatii a nečinnosti, vystřídal účast a zájem ve chvíli, kdy se koloběh dějin epochálně pohnul. Chyběl odstup k porozumění tomu, co se dělo, co se stalo, i tomu, co se nestalo. Studenti prožívali svou „sametovou revoluci“, aniž byl čas klást si otázky, analyzovat její podstatu. Později, když se historikové k tématu vraceli a zevrubně je studovali, zpochybnili označení událostí Listopadu 1989 jako revoluci. Po dvaceti letech sotva kdo bude zastírat fakt, že režim, který jsme si zvykli nazývat normalizační, se složil sám spíše z vnějších příčin, byť k tomu velkou měrou přispěla ztráta vnitřní opory a narůstající masová nespokojenost obyvatel.

Kolaps režimu

Z hlediska mezinárodní politiky uvedla věci do pohybu dohoda o zásadách humanitární spolupráce a o lidských právech z Helsinské konference (1975). Moskvu, která protokol podepsala, a její satelitní spojence to vystavilo trvalému tlaku a kritice. Podobně jako v jiných zemích sovětského bloku se na helsinské dohody odvolávaly při výzvě k dodržování lidských a občanských práv Charta 77 i další postupně vznikající nezávislé iniciativy u nás. Když se potom v dalších letech studené války vládě USA podařilo v rámci závodů ve zbrojení ekonomicky udolat Sověty, Gorbačovovo vedení muselo od roku 1985 zahájit jednání s americkým prezidentem Reaganem o snížení výzbroje v Evropě. Bylo nuceno vzdát se

i tzv. Brežněvovy doktríny o omezení státní suverenity satelitních států sovětského bloku.

Sovětská perestrojka v řadě reforem zvolna měnila i politický systém, čemuž napomáhala do té doby nepředstavitelná otevřená kritičnost (glasnost), kterou zaujímal veřejnost v satelitních zemích bloku. Mocenské elity těchto zemí ztrácely vnější oporu, na kterou byly zvyklé, a vládní garnituru u nás vývoj zvláště zaskočil. Vedoucí pozice drželi „normalizátoři“ dosazení z vůle Moskvy před dvěma desetiletími ve vojenské intervenci. Tito „gerontokrati“ si uvědomovali, že držet se sovětského vzoru, jak byli dříve bezmezně zvyklí, by teď znamenalo jejich definitivní prohru a odchod z politiky. Shodnout se s většinou obyvatel včetně členů KSČ

v tom, že vojenská okupace nebyla žádnou bratrskou pomocí socialistických států, by znamenalo přiznat před národem zradu, kolaboraci s okupanty, v níž pokračovali dvacet let. V tom byli proti nim ve výhodě mladší členové ve vedení strany, ti, kteří se kdysi neangažovali ve prospěch okupantů. Ani ony „staré struktury“ vládnoucí mocenské skupiny si ovšem nedělaly iluze o názorech a smýšlení většiny obyvatel. Tak to aspoň vyplývá z pozdějších výpovědí jednotlivců. Chyběly jim však už politické i jiné prostředky, kromě mocenských i síla věci měnit. Pragmaticky se spokojili s vynucenou loajalitou netečných občanů, hledících si soukromého života za zvýšeného policejního dohledu. Neobnovily se již masové politické procesy s nepřáteli socialismu, známé z padesátých let. Režim

použil zastrašování, policejního vyslýchání a věznění mluvčích rozrůstajícího se disentu, jehož činnost měly státní bezpečnostní složky pod stálou kontrolou odposlechy a infiltrovanými tajnými agenty. Spád dostaly události během roku 1989 jak díky politické situaci zvenčí, tak vzhledem k nezvládnutí ekonomických problémů a rostoucí nespokojenosti obyvatel včetně samotných členů KSČ. Staré struktury ve vedení KSČ a vlády netrpělivě a s obavami očekávaly, jaké stanovisko zaujme moskevské vedení k událostem Pražského jara a následujícímu vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968. Na Gorbačova jako strůjce přestavby se v té záležitosti obracela pozornost zahraničních politiků kolem dvacátého výročí události.

Tyto věci velice zajímaly kontrarozvědka čs. státní bezpečnosti, která v polovině května 1989 zaznamenala zprávy z Moskvy o nedávných rozhovorech Miloše Jakeše s Gorbačovem. Podle nich údajně smyslem Jakešovy cesty do Moskvy nebylo jednání o hospodářských otázkách, jak se oficiálně psalo, ale na přání generálního tajemníka Ústředního výboru KSČ se tu hovořilo rovněž o roce 1968. „Sovětský svaz je v této otázce pod tlakem Západu,“ píše se v denní zprávě kontrarozvědky 31. 5. 1989, „a s ohledem, že chce řešit základní otázky vztahů mezi socialistickými státy, uvažuje o konečném stanovisku k roku 1968 v ČSSR... Na základě těchto zpráv se prý s. Jakeš vyslovil proti takovým krokům s tím, že čs. vedení strany nemůže v současné době ustoupit tlaku veřejnosti, neboť se jedná o osud strany, která by takovým krokem byla bezprostředně ohrožena. V takové situaci by hrozilo nebezpečí občanské války, protože potenciální odpor proti straně se začíná vyjadřovat ve veřejných akcích. Strana není na přehodnocení roku 1968 a z toho hrozící vznik nekontrolovatelné situace dosud připravena, a proto je svolán urychleně XVIII. sjezd KSČ, aby strana mohla k těmto otázkám vystoupit, a to současně s jasnou koncepcí a programem. S. Gorbačov se problémem Československa údajně necítí natolik tísněn, aby ještě se stanoviskem nějakou dobu nepočkal. Nechce riskovat konflikt v Čes-

V polovině prosince 1987 začal Fakultní výbor SSM Fakulty žurnalistiky vydávat časopis Proto.

FOTO NA TĚTO DVOUTRANĚ ARCHIV UK

koslovensku. Vyslovil prý názor, že za těchto podmínek je možno počkat a nechat současné čs. vedení, ať připraví sjezd. Dále však už čekat nebude možné...“

Pokud tuto informaci budeme považovat za věrohodnou, lze pochopit, že rozhovor Gorbačova s Jakešem způsobil zděšení mezi domácí garniturou vedení strany a státu, jež neměla v nastalé situaci vyjasněnu ani koncepci, ani program. Od roku 1987, kdy Gorbačov při návštěvě Prahy vládnoucí kruhy KSČ podpořil, nastal radikální obrat.

Kůl v plotě

Kroky směrem k přestavbě, které vedení KSČ do té doby udělalo, byly vskutku nesmělé, spíše lze hovořit o přešlapování na místě, bezradnosti a strachu. Nereagovalo ani na změny politických poměrů v sousedních zemích bloku, v Polsku, Maďarsku, posléze i v Německé demokratické republice, a to ještě počátkem listopadu 1989, kdy přes Prahu hromadně prchali východoněmečtí občané do Německé spolkové republiky. Ocitalo se tak ve stále větší izolaci. Veřejnost vycítila slabost režimu, podněcována vysíláním zahraničního rozhlasu a působením nových občanských iniciativ. Svědectvím jsou i masové podpisové akce, spontánní hnutí ekologů či katolíků (v souvislosti se

svatořečením Anežky České nebo petice moravských katolíků s více než 600 000 signatářů).

Vedení KSČ bylo bezradné a stávalo se terčem posměchu. K dobru se dával výrok Miloše Jakeše, že se cítí „jako kůl v plotě“. Za zavřenými dveřmi jednání předsednictva Ústředního výboru KSČ i v kuloárech se vedly diskuse, prezident Gustav Husák údajně při jedné z nich vmetl dogmatikovi Indrovi do tváře, že „už dávno je pryč doba, kdy jste mohli dát lidem kus masa, říct tu más, žer a buď zticha“. Chyběl však nosný plán politického řešení, či spíše rozhodnutí k personálním změnám ve vedení. O to víc rostla vzájemná nedůvěra, podezřívání z různých spiknutí v zájmu kariéry nebo sebezáchovy.

Namísto politického řešení režim užíval běžně mocenských prostředků jednotek bezpečnosti k potlačení veřejných masových projevů nespokojenosti ve dnech výročí (21. srpna, 28. října, smrt Jana Palacha a další). Další se měl uskutečnit koncem roku 1989 před blížícím se sjezdem KSČ, kde mělo dojít k závažným změnám. Protest 10. prosince (Mezinárodní den lidských práv) se už nekonal. Události vzaly nečekaně rychlý spád.

Aktivizace studentů

Po normalizačním útlumu v 70. letech se kolem poloviny 80. let vzpamatovala kulturní aktivita studentů, již režim sledoval se znepokojením často jen proto, že čerpala vzory ze Západu. Často pouhá obliba moderních hudebních směrů (rocku, folku, punku a nové vlny), způsob oblékání a účes mládeže byly vnímány jako projev vzpoury a znamenaly kádrový prohřešek. Formálním znakem konformity s režimem bylo členství v Socialistickém svazu mládeže (SSM), jež se evidovalo už v přihlášce ke studiu na fakultě. Podle toho pak vypadala činnost, či spíše nečinnost svazáckých organizací. Na sklonku 80. let lze pozorovat změnu v tom, že se činnost SSM aktivizuje, studenti se chápou možností jejím prostřednictvím stávající režim nikoli podporovat, ale dožadovat se svých práv a vystupovat proti němu.

Fakultní výbory SSM začaly vydávat časopisy, ve kterých se sami studenti mohli vyjádřit ke společenským poměrům. V Praze vyšlo na podzim 1987 první číslo časopisu *Kavárna A.F.F.A.* studentů DAMU a současně vydávali studenti Lékařské fakulty UK časopis s názvem EM 87. Krátce nato, v polovině prosince 1987, začal Fakultní výbor SSM Fakulty žurnalistiky vydávat *Proto* (později s přílohou *Coproto*). Na filozofické fakultě připravili studenti nástěnné noviny na tabuli při vchodu do budovy s názvem *Situace*, od počátku roku 1989 vydávali stejnojmenný časopis, k němuž přibyla kulturní revue *Ústřety*. Počátkem března 1989 začala organizace svazáků matematicko-fyzikální fakulty vydávat *Trójan*, později vznikly další časopisy.

Kolem fakultních časopisů se sdružovaly skupiny studentů, spojovaly literární tvorbu s informacemi o aktuálním dění a společenskou kritikou, na některých fakultách vznikly i kluby (např. filmové). Záhy o ně projevila zájem státní bezpečnost a setkávaly se s různými potížemi ze strany vedení fakult a výborů KSČ.

Dalším významným krokem k organizaci studentského hnutí v Praze bylo ustavení *Studentského tiskového střediska (STIS)* v klubu U bílého koníčka na Staroměstském náměstí, kde se scházeli redaktori časopisů se čtenáři, byla tu zároveň čítárna a diskutovalo se s pozvanými hosty, koncertovalo a tvořily se plány nezávislé studentské organizace. Zároveň došlo k navázání kontaktu s mimopražskými studenty (zejména kolem brněnského časopisu *Forum*). Podstatné bylo, že zřizovatelem *STIS* byl Městský výbor SSM, který přikrýval legalitu, i když se zdejší diskusní kluby, stejně jako obsah časopisů, pouštěly do stále odvažnějších témat.

Studenti a disent

Přímé napojení na disidenty zprvu organizátoři studentského hnutí vesměs neměli, pokud nebyli jejich rodinnými příslušníky nebo nenavštěvovali jednotlivě jejich bytové semináře. Někteří se účastnili veřejných demonstračních shromáždění, třeba 21. srpna 1988.

Problematické studentů se věnovala a jejich sympatie získala zejména disidentská orga-

nizace *Nezávislé mírové sdružení*. V prosinci 1988 studenti kriticky vystoupili na svazácké konferenci Filozofické fakulty UK. Na navazujícím „studentském fóru“ požadovali vedle podstatných úprav studijního systému zpřístupnění cenzurou zadržovaných knižních publikací (děl zakázaných autorů) a povolení nezávislé studentské organizace namísto SSM. Neobyčejných rozměrů nabyla studentská aktivita v lednu 1989 kolem výročí smrti Jana Palacha, kdy se studenti výrazně připojili k politickému opozičnímu proudu. Tehdy bylo víc zatčených, což mělo zvláštní dozvuk na Pedagogické fakultě UK, kde asi čtvrtina posluchačů podepsala petici proti vyloučení několika studentů za účast na spontánních lednových manifestacích v Palachově týdnu. Na matematicko-fyzikální fakultě studenti podepisovali rezoluci proti lednovému zásahu složek státní bezpečnosti, později i petici za propuštění Václava Havla z vězení. Neklid registrovala kontrarozvědka i na jiných fakultách. Na studentských fórech, svolávaných nezávislými iniciativami, někdy s vědomím a podporou městského výboru SSM, zaznívaly hlasy pro zrušení povinné vojenské přípravy studentů. Vznikaly i rezoluce proti paragrafu připravovaného vysokoškolského zákona, který stanovil, že jediným zástupcem studentů je SSM. Ozývaly se i výhrady ke způsobu dogmatické výuky marxismu-leninismu. Studenti na Divadelní fakultě AMU a Vysoké škole umělecko-průmyslové posléze sami rozpustili fakultní organizaci SSM a volali po vytvoření samostatného studentského svazu.

17. listopad

Ve druhé polovině září 1989 se skupinka nezávislých studentů, jež se pak sama nazvala STUHA, pokusila koordinovat hnutí pražských vysokoškoláků. Ve svém programovém prohlášení uvádí, že považuje za předčasné zakládat nezávislý svaz studentů po polském vzoru; chce pro něj připravit půdu odstraněním dvou překážek: teoretické nevyjasněnosti a konkrétního strachu. STUHA „se chce stát poutem solidarity a jednoty, překlenout izolaci mezi studenty“. Tak se také připravovala již od 9. října na první veřejné vystoupení: důstojnou vzpomínkovou akci

Časopis *Trójan* vydávali studenti MFF UK.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ ARCHIV UK

u příležitosti 50. výročí 17. listopadu 1939 na Albertově. Koncem října mluvčí STUHY přistoupili na dohodu s městskou vysokoškolskou radou SSM o společném pořádání manifestace 17. listopadu. Po jistém váhání a počátečním odporu schválil nakonec program městský výbor KSČ, čímž akci oficiálně legalizoval. Vymínil si pouze, že shromáždění bude průvodem pokračovat z Albertova na Vyšehrad ke hrobu K. H. Máchy, kde skončí, a nebude směřovat do centra města na Václavské náměstí a do Opletalovy ulice, jak někteří i z organizátorů původně zamýšleli. V předvečer manifestace bylo také dohodnuto s představiteli disentu, že do její organizace nebudou zasahovat a podají v tom smyslu informace zahraničním rozhlasovým stanicím. Jak známo, pokojná manifestace nedodržela dohodnutý program, početný zástup zamířil z Vyšehradu na nábreží a Národní třídu, kde vzdor původnímu pokynu odpovědných činitelů – nezasahovat – bezpečnostní složky brutálně zmasakrovaly dav.

Údajná smrt studenta Šmída

Když pomineme řadu náhod, které jsou nasnadě v napjaté atmosféře plné nervozity, kdy stále hrozilo násilí, zůstanou nejasnosti, vyvolávající už tehdy různé domněnky. Sotva kdo zodpoví, co vedlo mladou úřednici Drahomíru Dražskou k šíření dezinformace o údajném zabití stu-

denta matematicko-fyzikální fakulty Martina Šmída na Národní třídě. Na jedné straně to sloužilo k obvinění a zatčení disidenta Petra Uhla pro šíření poplašné zprávy, kterou poskytl zahraničnímu rozhlasu. Na druhé straně pak fáma o smrti studenta při manifestaci, která připomínala krutost nacistů z roku 1939, měla rozhodující účinek burčující pohoršení a odpor, dokonce větší než sama manifestace studentů. Vedle toho je úloha Ludka Zifčáka, poručíka StB, alias studenta Růžičky, který byl nasazen jako provokatér a v čele demonstrace omylem dostal výprask od svých kolegů na Národní třídě, kde zkolažoval a byl považován za mrtvého účastníka, zcela podružná.

Výsledky

Manifestace studentů, již předem nepřikládali vládnoucí představitelé ani disident valný význam, je svými důsledky překvapila. Manifestace a následující události nečekaně překonaly kritický bod společnosti, kdy se představitelům režimu již nedostávalo schopnosti vládnout, a opozice, především disident, nebyla připravena převzít moc. V sobotu 18. listopadu vyhlásili pražští vysokoškoláci týdenní stávkou a vytkli požadavky úplných pravdivých informací o agresivní akci bezpečnostních složek. Chtěli rovněž zahájit účinný dialog a vyzvali občany, kterým „není lhostejný stav v našem státě“, aby svou vůli vyjádřili dvouhodinovou generální stávkou 27. listopadu.

Ke studentům se nejprve připojili herci pražských divadel, večer v neděli 19. listopadu pak ustavili zástupci nezávislých hnutí *Občanské fórum* jako „mluvčí té části československé společnosti, která je stále kritičtější k politice současného československého vedení a která byla v těchto dnech hluboce otřesena brutálním masakrem pokojně manifestujících studentů“. Nastal čas velkých shromáždění občanů, jež byla výrazem konfrontace s režimem.

V plánu „starých struktur“, které se před 17. listopadem bránily dialogu, byla sondáž programu *Klubu Obroda*, který od druhé poloviny roku 1988 sdružoval některé z bývalých členů KSČ, vyloučených v prověrkách po roce 1969. Byla to jediná část

Časopis studentů Lékařské fakulty UK EM 87

opozice, s níž vedl z pověření předsednictva Ústředního výboru KSČ důvěrná jednání vedoucí společenských organizací Jan Bouchal. Ze zpráv kontrarozvědky, která to bedlivě sledovala, i z pozdějších tvrzení M. Jakeše vyplývá, že část vedení KSČ zvažovala, vzhledem k nezbytnosti rekonstrukce vlády, možnost přibrat někoho z *Obrody*, případně posílit „bezpartijní a jinopartijní“ část, „aby byla víc národně-frontovská“. Nevedlo to však k žádnému konkrétnímu výsledku. V dané situaci se podobný způsob „reformy“ stal bezpředmětným, podobně jako zvažování užití mocenských nástrojů bezpečnosti, Lidových milic nebo armády. Horlivá činnost centrálního stávkového výboru studentů směřovala k získání podpory co největší masy veřejnosti, proto byly organizovány výjezdy studentských deputací jak do pražských průmyslových závodů, tak mimo Prahu, aby se tam dostalo odpovídajících informací, vzhledem k tomu, že v prvních dnech cenzuro-

vaný denní tisk skutečnosti zamlčoval a přinášel zkreslené zprávy. Výbor rovněž prodlužoval stávkou vysokoškoláků po dobu jednání zástupců *Občanského fóra*, kterému ponechal mandát k politickým rozhovorům s představiteli režimu do doby rekonstrukce vlády a zvolení prezidenta republiky, jímž se stal Václav Havel. Ztráta vedoucí úlohy KSČ ve státě se v praxi projevila ještě před ústavním rozhodnutím v tom, že mluvčí *Občanského fóra* nejednali s orgány KSČ, a to ani na nižších stupních.

Článek obsahuje teze autorovy studie *FF UK v „sametové revoluci“*.

prof. PhDr. Josef
Petráň

Autor článku je vědeckým pracovníkem Ústavu dějin UK a Archivu UK.

SPOLEK ABSOLVENTŮ A PŘÁTEL UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE – CAROLINUM

Ivan Wilhelm

Z historie

Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy – Carolinum je typickou spolkovou organizací, jejíž hlavní náplní činnosti je podpora a propagace Univerzity Karlovy. Začátky činnosti spolku spadají do roku 1990, tedy ihned po roce 1989, kdy u nás dochází po čtyřiceti letech k obnovování spolkových činností vůbec. Formální registrace a schválení stanov spolku proběhly v roce 1996. Spolek tedy sice působí při Univerzitě Karlově, snaží se jí pomáhat v naplňování jejího poslání v řadě oblastí její činnosti, není však její přímou součástí. Činnost spolku se zaměřuje zejména na kulturní a společenské akce. K základním aktivitám spolku Carolinum patří několik pravidelných každoročních setkání, které jsou stále významnější nejen pro samotný spolek, ale i pro univerzitu.

Valná hromada

K významným událostem spolku patří výroční valná hromada, která se schází každoročně v době velmi blízké dni založení univerzity (kolem 7. dubna). Volbou data výroční valné hromady vzdává Spolek absolventů a přátel UK univerzitě hold a vyjadřuje tak svůj vztah k ní. Hlavním bodem programu zasedání je vždy vystoupení rektora UK, který je ex officio předsedou spolku. Ve svém vystoupení informuje o hlavních snahách a plánech univerzity. Vzhledem k tomu, že spolek je velmi intimně spojen s činností univerzity, bývají vystoupení rektora velmi otevřená, a přítomní členové tak získávají autentické informace jak o dění na samotné univerzitě, tak i mimo ni. Slavnostní ráz celé akce zdůrazňuje večerní koncert ve Velké aule Karolina. Většinu svého letošního projevu věnoval rektor otázkám vztahu reprezentace

Letošní zahradní slavnost k ukončení akademického roku

FOTO: VLADIMÍR ŠIGUT

FOTO: ARCHIV UK

země k vysokým školám, zejména k Univerzitě Karlově. Aktuální otázky se netýkaly pouze typických problémů s financováním vysokých škol. Tentokrát věnoval rektor velký prostor také přípravě výchozích materiálů k novému zákonu o terciárním vzdělávání, zahájené reformě výzkumu v ČR a rovněž otázkám koncepce univerzitních nemocnic jakožto univerzitních pracovišť. Všechny tyto okruhy vzbudily zájem členů spolku a vyvolaly diskusi.

Valná hromada také zvolila nový výbor spolku. Výkonným místopředsedou jsem byl zvolen já, dalšími členy výboru byli zvoleni prof. R. Königová (pro vědeckou činnost) prof. M. Dohalská (pro mezinárodní vztahy), Mgr. V. Rattayová (pro kulturní činnost), dr. V. Beránková (pro sportovní činnost), doc. O. Vidláková (pro vědeckou činnost), Ing. J. Svoboda (pro společenskou činnost a propagaci). Dozorčí radu spolku tvoří dr. T. Jirsák, Ing. I. Noveský a dr. J. Patejdl, tajemnicí se stala paní D. Hynková.

Zahradní slavnost a další akce

Další tradiční akcí, kterou spolek Carolinum pořádá společně s Univerzitou Karlovou, je předprázdninová zahradní slavnost k ukončení akademického roku. V letošním roce se toto setkání akademických občanů a členů spolku uskutečnilo již tradičně ve Valdštejnské zahradě na Malé Straně pod patronací *Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva*

a petice Senátu PČR. Setkání je milou příležitostí k neformálním rozhovorům nejen členů akademické obce celé univerzity, ale i členů spolku. Hojná účast na tomto setkání indikuje šťastnou volbu tohoto setkání pod širým nebem a je závazkem k pokračování v této tradici. Bohužel jsme nemohli v tomto roce vyhlásit soutěž o nejlepší diplomovou práci, která bývala spojena s finanční prémie. Jediným důvodem je finanční situace spolku a absence sponzorů ochotných tuto cenu finančně zabezpečit.

Celkově je činnost spolku připravována tak, aby v každém kalendářním měsíci proběhla alespoň jedna akce. V posledním roce jsme se věnovali návštěvám kulturních památek; uskutečnili jsme např. dvou-denní zájezd do Vídně a na jižní Moravu (s okouzujícím odborným výkladem prof. J. Royta) nebo poznávací zájezd na zámek Sychrov a Lamberk. Již podvkrát uspořádal spolek přednášku na téma *Jak hospodařit s financemi v době krize?* Tato odborná přednáška o principech fungování finančních trhů vysvětlených na příkladech konkrétních dopadů na jednotlivce měla výborný ohlas. K této příležitosti vyšla také publikace. V průběhu roku pořádá spolek několik kon-

certů vážné hudby buďto jako samostatnou akci, anebo ve spolupráci s jiným subjektem (např. s Ligou proti rakovině).

Fungování spolku

V současnosti má Spolek absolventů a přátel UK – Carolinum celkem asi 1 000 členů, většinou z řad absolventů UK. Nemalé problémy představuje relativně malý počet mladých členů a také nevalná disciplína placení členských příspěvků. Výbor spolku však věří, že se v obou otázkách podaří situaci zlepšit. Širší členská základna, zejména mladých členů z řad studentů nebo nových absolventů, by dovolila spolku rozšířit činnost i na takové oblasti, kterým se doposud nevěnujeme.

prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc.

Autor článku je výkonným místopředsedou Spolku absolventů a přátel Univerzity Karlovy – Carolinum. Po listopadu se stal prvním předsedou Akademického senátu UK, v letech 2000–2006 byl rektorem UK.

Kontakt: Ovocný trh 3, 116 36 Praha I (budova Nové Astorie, přízemí, kancelář č. 10)

Tel.: +420 224 491 326, fax: +420 224 811 878

Bankovní spojení: KB Praha I, číslo účtu: 51083630025710100.

E-mail: sapuk@ruk.cuni.cz, web: <http://www.sapuk.cuni.cz/>

FOTO: REDAKCE

STUDENTSKÝ SKLEP

K4

Jiří Flam

První klub určený všem studentům Univerzity Karlovy byl otevřen 25. září. Projekt zvolil název K4 podle čtyř základních principů, kterými chce studenty nalákat do sklepů v Celetné 20 – kultura, kontakt, káva a knihy.

„Ambiciózním můžeme tento projekt nazvat již proto, že chce být klubem skutečně celouniverzitním,“ uvádí jeden z provozovatelů Václav Janoščík. „V současné době má totiž mnoho studentů vztah spíše ke své fakultě, univerzitu vnímají jako místo, kam zajdou na imatrikulaci nebo promoci. S ohledem na velikost UK je to pochopitelné. Právě proto se snažíme vytvořit prostor, kam si rád zajde každý student. Kromě dobré kávy se setká s kolegy z jiných fakult, kteří třeba díky svému oboru vnímají svět úplně jinak než on. Této ideji odpovídá

i koncepce klubu, K4 se nesmí zapouzdřit do nějaké zaběhnuté ustrnulé podoby, musí být stále otevřena nápadům studentů, je to totiž jejich prostor.“

Projekt je atraktivní nejen díky prostoru historických sklepů přímo v budově Filozofické fakulty UK v Celetné 20, ale také deklarovanou otevřeností. Program nabídne koncerty a představení, filmové kluby, více či méně formální diskuse, projekce, výstavy, komponované projekty či konference. Studenti nemusejí přicházet do klubu pouze jako diváci, ale sami se mohou zapojovat a také se již zapojují do

jeho dramaturgie, navrhují a realizují vlastní projekty.

Během podzimu tímto způsobem proběhne několik debutových koncertů či mezinárodní výstava *Evropa na stole*, jejíž vernisáž se uskuteční 10. listopadu. Filmový klub FHS bude v prostorách klubu promítat vítězný film festivalu *Jeden svět* Barma VJ. Studenty samozřejmě čeká i mnoho diskusí, zajít si mohou také na pravidelnou živou talk-show se zajímavými osobnostmi. Nárázově se budou konat i takové akce, jako je např. odpovědně s indickým tancem či čtení poezie za hudebního doprovodu Dua FN a jiných. Témata i charakter akcí zcela závisí na studentech či jejich spolcích.

Nejaktuálnější klub spolu se Studentskou unií připravil *Jarmark studentů*, který proběhl 14. října na nádvoří Karolina a zčásti také ve sklepních prostorách klubu.

Kromě toho klub funguje jako kavárna a čajovna. „Chceme využít členitého prostoru a v jednotlivých místnostech vytvořit různou atmosféru. Je tu hlavní sál, na jehož pódium se můžete k čaji posadit nebo lehnout. Vstupní hala je klidnější místo, ideální hlavně pro čtení. Malý sál se může využít k diskusím nebo projekcím, k tomu je opět vybaven praktickými nábytkem, který se dá podle potřeby přizpůsobit,“ upřesňuje Václav Janoščík.

Ke studentskému klubu patří také studentské ceny. Držitelé karet ISIC nebo ITIC proto mohou ochutnat kvalitní kávu či sypané čaje už za 14 korun. „Chceme vyjít vstříc studentům ve všech ohledech. Měli by cítit, že je to jejich projekt,“ shodují se provozovatelé klubu. „Proto k nám zveme všechny, ať přijdou na kávu, za diskusí nebo třeba s návrhem koncertu.“

Čtyři otázky pro provozovatele studentského klubu

Jak vás napadlo, že byste si mohli otevřít studentský klub?

Václav Janoščík: O něčem podobném jsme uvažovali už hodně dávno. Vždycky to skončilo již na problému vhodných prostor. Když se objevilo výběrové řízení SU UK, byli jsme ihned rozhodnutí a velkou část projektu jsme měli již promyšlenou.

Vaše vize je dost náročná. Daří se ji naplňovat?

Jiří Flam: To můžeme zatím jen těžko hodnotit. Projekt se teprve rozjíždí, ale už nyní za námi chodí studenti, plánují vlastní program. Celková odezva je veskrze pozitivní.

Jakým způsobem vás mohou studenti kontaktovat?

Jiří Flam: Naprosto neformálně. Stačí nám napsat email na Flam.Jiri@seznam.cz či Grachus@centrum.cz a na všem dalším se snadno domluvíme.

Lze klub úspěšně provozovat i při vašich nízkých cenách?

Václav Janoščík: Stále jsme ve fázi, ve které teprve vyhodnocujeme jednotlivé kroky, ať již ohledně cen, nebo odměn zaměstnanců. V tomto směru chceme právě jim poděkovat za nesmírnou obětavost a trpělivost, kterou do projektu vkládají.

Jiří Flam: Díky patří samozřejmě univerzitě a Studentské unií, neboť nám při realizaci našich plánů podpory studentské kultury velmi vycházejí vstříc. Musím připomenout, že klub není jenom naším projektem. Podílí se na něm mnoho lidí.

Jiří Flam

Autor článku je jedním z provozovatelů klubu K4. Studuje teologii na Husitské teologické fakultě UK, práva na Právnické fakultě UK a filozofii na Filozofické fakultě UK. Je členem Akademického senátu UK a místopředseda AS HTF UK.

ZASEDÁNÍ

AKADEMICKÉHO SENÁTU

Drazí přátelé a čtenáři časopisu Forum,

letní prázdniny jsou již dávno minulostí. Studenti i zaměstnanci Univerzity Karlovy v Praze vkročili do akademického roku 2009/2010. Na mnohých fakultách naší alma mater se v prvních dnech nového akademického roku konala různá shromáždění, jako by letos chtěli začínající akademický rok přivítat i členové senátu, a proto se v Malé aule Karolina sešli na řádném zasedání akademického senátu 9. října 2009.

FOTO: ARCHIV UK

Na programu tohoto zasedání se sešlo třináct bodů. V úvodu skládalo úcty za svou činnost v době prázdnin předsednictvo senátu. Následovalo vystoupení rektora, který se ve své řeči dotkl všech bolestných i radostných událostí ze života Univerzity Karlovy. Poté senátoři přistoupili k řadě tajných hlasování:

- V prvním hlasování se senátoři vyjádřili k návrhu rektora na doplnění místa ve Vědecké radě univerzity po v srpnu náhle zesnulém prof. Janu Kuklíkovi.
- Druhým tajným hlasováním akademický senát delegoval zástupce Univerzity Karlovy do Studentské komory Rady vysokých škol. Toto bylo vynuceno rezignací dosavadního delegáta Bc. Jána Říhy, kterému bych chtěl touto cestou poděkovat za odvedenou práci v Radě vysokých škol.
- Třetím a čtvrtým hlasováním senát navrhl rektorovi kandidáty do Rady Kolejí a menz a Komise pro přidělování startovacích bytů.

Jak všechna čtyři tajná hlasování dopadla, se čtenář dozví z příložených přijatých usnesení.

V následujícím bodě přišly na řadu informace o dění v Radě vysokých škol. Tento bod bývá na programu rutinou. Na říjnovém řádném zasedání senátu však získal výbušný charakter. Co to způsobilo? První příčinu musíme hledat v nevydařeném provádění reformy financování vědy z veřejných zdrojů. Politici ustoupili od

Usnesení přijatá na zasedání Akademického senátu Univerzity Karlovy v Praze dne 9. října 2009

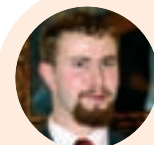
1. AS UK schválil program zasedání.
2. AS UK vzal na vědomí zprávu o činnosti předsednictva v době letních prázdnin akademického roku 2008/2009.
3. AS UK vzal na vědomí vystoupení J. M. pana rektora a členů kolegia rektora UK.
4. AS UK vyjádřil souhlas se jmenováním prof. Ivana Šedivého členem Vědecké rady UK.
5. AS UK delegoval Mgr. Miroslava Jašurka zástupcem Univerzity Karlovy v Praze ve Studentské komoře Rady vysokých škol.
AS UK delegoval Mgr. Samuela Zajíčka náhradníkem delegáta Univerzity Karlovy v Praze ve Studentské komoře Rady vysokých škol.
6. AS UK nominoval kandidáty do Rady Kolejí a menz: Mgr. Jakuba Jeřábka, Mgr. Jana Šimka, Bc. Richarda Chudobu.
7. AS UK nominoval kandidáty do Komise pro přidělování startovacích bytů: Ing. Františka Zahálku a Bc. Jiřího Flama.
8. AS UK je znepokojen střetem zájmů v užším předsednictvu Rady vysokých škol, jako je souběh funkcí předsedy Rady vysokých škol a místopředsedy Rady pro výzkum, vývoj a inovaci, a proto žádá delegáty Univerzity Karlovy v Praze ve sněmu Rady vysokých škol, aby na nejbližším sněmu Rady vysokých škol iniciovali odvolání a novou volbu užšího předsednictva Rady vysokých škol, která by střetu zájmů zabránila.
9. AS UK schválil vnitřní předpisy:
 - Změnu pravidel pro organizaci studia na I. LF, čj. I 18a/2009
 - Statut PřF, čj. I 31a/2009
 - Jednací řád Vědecké rady PřF, I 31c/2009.
10. AS UK projednal návrh smlouvy o směně nemovitého majetku Univerzity Karlovy v Praze: 3/4 id. spoluvlastnického podílu k objektu menzy Houška čp. 693 na pozemku parc. č. 2271, včetně příslušenství, a 3/4 id. spoluvlastnického podílu na pozemku parc. č. 2271 za nemovitý majetek ve vlastnictví Michala Raška, bytem Orlí 74, Zdiměřice, Jesenice:
 - 1/4 id. spoluvlastnický podíl k objektu koleje Houška čp. 694 na pozemku parc. č. 2272, včetně příslušenství, a 1/4 id. spoluvlastnický podíl na pozemku parc. č. 2272 a
 - pozemky parc. č. 2270/34 a parc. č. 2270/35,
 - vše v k. ú. Stará Boleslav, obec Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, s ujednáním o bezúplatném zřízení věcného břemene práva chůze přes pozemek parc. č. 2270/34 ve prospěch vlastníků pozemků parc. č. 2270/23 a parc. č. 2270/21 a věcného břemene odběru vody ze studny umístěné na pozemku parc. č. 2270/1 ve prospěch vlastníků objektu čp. 694 na pozemku parc. č. 2272, vše v k. ú. Stará Boleslav, obec Brandýs nad Labem – Stará Boleslav.
 AS UK vyjadřuje k tomuto návrhu své kladné stanovisko a doporučuje předložit ho Správní radě UK k udělení souhlasu k uzavření smlouvy.
11. AS UK projednal návrh darovací smlouvy s Ústavem pro informace ve vzdělávání na převod pozemků parc. č. 493/34, 493/35, 493/36, 493/37, 493/20 a 493/21, vše v k. ú. Libeň, obec Praha, do vlastnictví Univerzity Karlovy v Praze, vyjadřuje k tomuto návrhu své kladné stanovisko a doporučuje ho předložit Správní radě UK k udělení předchozího souhlasu podle § 15 odst. 1 písm. a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění, k uzavření této smlouvy.
12. AS UK projednal návrh smlouvy o budoucí kupní smlouvě na koupi pozemků p. p. č. 725/52, 725/53, 725/54, 725/180, 725/191, 725/211, 728, 730/2, 725/181 a 725/38, vše v k. ú. Nový Hradec Králové, vyjadřuje k tomuto návrhu kladné stanovisko a doporučuje předložit ho Správní radě UK k udělení předchozího souhlasu k uzavření smlouvy.
13. AS UK projednal návrh smlouvy se Sdružením českých umělců grafiků HOLLAR o pronájmu nebytových prostor v objektu Fakulty sociálních věd v Praze I, Smetanovo nábř. 6, a vyjadřuje s ním svůj souhlas.
14. AS UK vzal na vědomí informace z komisi AS UK.

Prof. RNDr. Jan Hála, DrSc.
předseda AS UK v Praze

Za správnost:
Mgr. Daniel Feranc, tajemník AS UK

původně zamýšleného navýšení prostředků na vědu o osm procent, se kterým jako nedílnou součástí reformy počítala důvodová zpráva ke klíčové novele zákona o financování vědy z veřejných zdrojů. Toto rozhodnutí nejenom že ohrozilo úspěšné dokončení reformy, ale vyvolalo obavy vysokých škol a pobouření Akademie věd ČR. Dalším kamínkem do mozaiky je průběh projednávání *Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje v roce 2010* Radou pro výzkum, vývoj a inovace, kterému chyběly jakékoliv demokratické prvky. Zájem akademického senátu však vzbudil hlavně krok předsedy Rady vysokých škol, který je zároveň místopředsedou Rady pro výzkum, vývoj a inovace. Předseda Rady vysokých škol v průběhu léta požádal užší předsednictvo Rady vysokých škol, aby svým usnesením podpořilo způsob jednání Rady pro výzkum, vývoj a inovace, a v následném hlasování pro tento svůj návrh sám hlasoval. Tímto jednáním, které bylo střetem zájmů, se nedemokratický proces projednávání metodiky ještě podtrhl. Akademický senát se svým usnesením obrátil na delegáty Univerzity Karlovy v Praze ve sněmu Rady vysokých škol, aby reagovali na tento vývoj iniciováním odvolání a volby nového užšího předsednictva Rady vysokých škol.

Po tomto bodu programu, který rozvířil jinak poklidný průběh zasedání senátu, následovalo již jenom projednání vnitřních předpisů fakult a smluv. Mnohem zásadnější otázka však zůstává nezodpovězena. Kdo bude rektorem Univerzity Karlovy v Praze od 1. února 2009? Na odpověď si však bude muset jak čtenář, tak autor těchto řádků ještě nějaký den počkat.

Mgr. Daniel Feranc

Autor článku je doktorandem ve studijním programu církevních dějin na KTF a je tajemníkem AS UK.

POMŮČKA: AKARKA KERTAK SOČI	KOLEM	2. DÍL TAJENKY	SYMETRÁ- LA	ZNAČKA PLATINY	AKVARIJNÍ RYBKA	TAVENÍ		PÁR	SPZ ÚSTÍ NAD LABEM	DÝCHAČÍ TRUBICE PRO POTÁPĚNÍ	VÝBĚŽEK PODOBNÝ NOSU	PATŘÍCÍ OLIVEROVI	PYTEL NA RYBY	TEMNOTA
POŠKODIT KOPÁNÍM							DÝCHAČIČ- NOST							
MALÁ KOST							ROZRÁŽEČ VLN							
DOMÁCKY OLGA				ZNAČKA NÁKLAD- NÍCH AUT PŘELUD					DRUH TOPOLU DIVOKÝ KŮN					
ŘÍMSKÝCH 55			JÍVA JIHO- AMERICKÝ SAVEC					TĚLNÍ TEKUTINA					MEKOTAT	MRAVOUCI
OBOR FYZIKY							1. DÍL TAJENKY ZNAČKA KILOPONDU							
	ČESKÝ MALÍŘ (Josef) INSTINKT					NĚMECKY „KAREL“ URČITÝ V POŘADÍ					ČÁST ÚST ANGLICKÝ ŠLECHTIC			
PRAVO- SLAVNÍ KNĚŽI				REKLAMNÍ SNÍMEK ZNAČKA ABVOLTU						RUSKÉ LÁZNĚ SLOVENSKY „ZE“				
USEKÁVAT							NEROST FLUORIT							
MAJÍCÍ DÍRY							OSCHNOUTI NA POVRCHU							

Před dvaceti lety, 17. července 1989, generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš přednesl plzeňským soudruhům svůj nejslavnější projev. Zvuková nahrávka projevu z Červeného Hrádku unikla z Československé televize a následně ji odvyšlalo Rádio Svobodná Evropa, které v době vypnutých rušiček poslouchaly spousty lidí. Záznam koloval ve zvukové podobě a dokonce i na videokazetách. Miloš Jakeš se stal terčem posměchu, jeho projev znevážil celý komunistický režim a lidem dodal kuráž k protestům. Přesně za pět měsíců od této události režim padl a Miloš Jakeš byl donucen odejít z politického života. Odkaz na konkrétní slova, která pronesl před soudruhy na Červeném Hrádku, se objevoval při studentských demonstracích. Jaké slovní spojení zlidovělo a stalo se jedním z hesel listopadové revoluce?

Řešení pošlete na adresu forum@cuni.cz do konce roku 2009. Jednoho výherce odměníme knihou z Nakladatelství Karolinum.

Tajenka z čísla 2/09 citující slova filozofa Blaise Pascala zní: „...**JE TO TŘTINA MYSLÍCÍ.**“

Z úspěšných luštitelů jsme vylosovali dvě výherkyně, které odměníme knihou z Nakladatelství Karolinum. Jsou to **Sylvie Cabicarová z Hradce Králové** a **Magdaléna Tošovská z Prahy 2.**

Gratulujeme!

UK POINT NOVĚ V PRAZE!

**UDĚLEJTE SI RADOST ORIGINALNÍMI SUVENÝRY
S LOGEM UNIVERZITY KARLOVY!**

POTVRĎTE SVOU PŘÍSLUŠNOST K AKADEMICKÉ OBCI UK!

A: Celetná 14, Praha I | T: +420 224 491 842

E: point@ruk.cuni.cz | W: <http://point.cuni.cz>

Pondělí – čtvrtek: 10,00–17,30 hod. | Pátek – neděle: 10,00–16,00 hod.